

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta lesnická a dřevařská

Katedra lesnické a dřevařské ekonomiky

**Zalesňování zemědělské půdy v České republice a ve vybraných
státech EU – komparace dotačních titulů Evropské unie**

Diplomová práce

Autor: Lenka Svobodová

Vedoucí práce: Mgr. Ing. Michal Hrib, Ph. D.

2022

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta lesnická a dřevařská

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Mgr. Lenka Svobodová

Lesní inženýrství

Lesní inženýrství

Název práce

Zalesňování zemědělské půdy v České republice a ve vybraných státech EU – komparace dotačních titulů Evropské unie

Název anglicky

Afforestation of Agricultural Land in the Czech Republic and Selected EU Countries – Comparison of European Union Subsidy Titles

Cíle práce

Cílem práce je porovnání dotací k zalesnění zemědělské půdy poskytovaných v rámci Programu rozvoje venkova ve dvou obdobích, a sice v období 2007 – 2013 jako opatření 2.1 Zalesňování zemědělské půdy (Program rozvoje venkova 2007 – 2013, OSA II.) a v období 2014 – 2020 jako podopatření 8.1.1 Zalesňování a zakládání lesů (Program rozvoje venkova 2014 – 2020, opatření M08 – Investice do rozvoje lesních oblastí a zlepšování životaschopnosti lesů) a porovnání s vybranými státy EU.

Metodika

V aplikační části práce se jedná o komparaci dvou období Programu rozvoje venkova z hlediska naplnění absorpčního potenciálu a využití alokovaných zdrojů pro zalesňování zemědělské půdy v České republice a porovnání s vybranými zeměmi EU.

Harmonogram

Duben 2020 – leden 2021 – získání dat, sběr dat

Leden 2021 – předložení literární rešerše a zpracovaných dat ke kontrole

Březen 2021 – předložení zhodnocení výsledků a diskuze diplomové práce

Práce bude vytvořena v souladu s formálními požadavky uvedenými v platných doporučených pravidlech pro zpracování bakalářských a diplomových prací na FLD.

V závěru práce budou formulována doporučení využitelná pro praxi.

Doporučený rozsah práce

50 – 60 stran textu bez příloh

Klíčová slova

dotace EU, Program rozvoje venkova, zalesňování zemědělských půd, změna kultury,

Doporučené zdroje informací

- DELREUX, T. – HAPPAERTS, Sander Environmental Policy and Politics in the European Union (The European Union Series). Macmillan Education UK, 2016, 320 pp., ISBN 0230244254, 9780230244252
- Koncepce státní lesnické politiky do roku 2035. Schváleny vládou České republiky usnesením č. j. 116 ze dne 2. února 2020. Eagri.cz [on line]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/646382/Koncepce_statni_lesnicke_politiky_do_roku_2035.pdf [citováno dne 27. 5. 2020]
- LOJDA, J. – KUPČÁK, V. – ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. LESNICKÁ A DŘEVAŘSKÁ FAKULTA. *Dotační politika lesního hospodářství po roce 2013 : disertační práce*. Disertační práce. Praha: 2014.
- POLÁKOVÁ, J. *Politika rozvoje venkova v EU*. [Praha]: Česká zemědělská univerzita, 2018. ISBN 978-80-213-2796-2.
- PRCHALOVÁ, J. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a NATURA 2000. Úplné znění s komentářem, judikaturou a prováděcími předpisy. 2. aktualizované a rozšířené vydání k 1. 3. 2010*. Praha: Linde, 431 s. ISBN 978-80-7201-806-2
- Program rozvoje venkova 2014-2020. Dotace (eAGRI) [on line]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014/> [citováno dne 28. 5. 2020]
- SCHMITHÜSEN, F. – KAISER, B.- SCHMIDHAUSER, A. *Entrepreneurship and Management in Forestry and Wood Processing : Principles of Business Economics and Management Processes*. Routledge, 2016, 528 pp. ISBN 9781138675230
- SPŽP ČR – Státní fond životního prostředí [online]. Dostupné z: <https://www.sfzp.cz/> [citováno dne 29.5.2020].
- VACEK, S. SIMON, J. et al. *Zakládání a stabilizace lesních porostů na bývalých zemědělských a degradovaných půdách. 1. vydání*. Kostelec n. Č. l.: Lesnická práce, s.r.o., 784 s., ISBN 978-80-87154-27-4.
- VOMÁČKA, V. – KNOTEK, J. – KONEČNÁ, M. – HANÁK, J. – DIENSTBIER, F. – PRŮCHOVÁ, I. – ČESKO. ZÁKON O OCHRANĚ PŘÍRODY A KRAJINY (1992, NOVELA 2017). *Zákon o ochraně přírody a krajiny : komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-675-3.
-

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – FLD

Vedoucí práce

Mgr. Ing. Michal Hrib, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra lesnické a dřevařské ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 6. 11. 2020

prof. Ing. Luděk Šišák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2020

prof. Ing. Róbert Marušák, PhD.

Děkan

V Praze dne 30. 03. 2022

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Zalesňování zemědělské půdy v České republice a ve vybraných státech EU – komparace dotačních titulů Evropské unie vypracovala samostatně pod vedením Ing. Mgr. Michala Hriba, Ph.D. a použila pouze prameny, které jsou uvedeny v seznamu použité literatury a zdrojů. Jsem si vědoma, že zveřejněním diplomové práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č.111/1998 Sb. o vysokých školách v platném znění, a to bez ohledu na výsledek její obhajoby.“

V Praze dne 2. 4. 2022

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat vedoucímu diplomové práce, Mgr. Ing. Michalu Hřibovi, Ph.D., za odborné vedení a podporu při finalizaci diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat Ing. Simoně Kvasničkové z odboru environmentálních podpor PRV za konzultaci.

Zalesňování zemědělské půdy v České republice a ve vybraných státech EU – komparace dotačních titulů Evropské unie

Lenka Svobodová

Práce je zaměřena na problematiku zalesňování zemědělské půdy, a to na porovnání dotačních titulů v rámci dvou programových období programu rozvoje venkova. Prvním z nich je „První zalesnění zemědělské půdy (2.2.1), které bylo navrženo v rámci Osy II Programu rozvoje venkova na období 2007 – 2013. Druhým dotačním titulem je Zalesňování a zakládání lesů (operace 8.1.1) v rámci Programu rozvoje venkova na období 2014 – 2020. Pro porovnávání titulů byla využita hodnota unikátních zalesněných hektarů zemědělské půdy (první zalesnění). Obě programová období byla porovnávána v jednotlivých krajích České republiky a souhrnná data České republiky s vybranými státy Evropské unie Polskem a Španělskem. Ve všech krajích došlo ke snížení zalesněné plochy v programovém období 2014 – 2020. Tento klesající trend byl prokázán i v případě Polska. Pro potvrzení tohoto trendu byla použita i data ze zalesnění zemědělských půd v rámci Horizontálního plánu rozvoje venkova. Kromě naplnění absorpčního potenciálu tohoto opatření, které navazuje na dlouholetou tradici zalesňování v České republice, mohou zájem zemědělců ovlivňovat další faktory, např. široké spektrum zemědělských dotací, které mohou využívat či limitace zalesňování. Možný nárůst zájmu o toto opatření může ovlivnit budoucí zaměření Společné zemědělské politiky na zmírňování změn klimatu a řešení problematiky uhlíkových cyklů.

Klíčová slova: dotace EU, Program rozvoje venkova, zalesňování zemědělských půd, změna kultury, Společná zemědělská politika

Afforestation of agricultural land in the Czech Republic and in selected EU countries – comparison of subsidy titles of the European Union

Lenka Svobodová

The work is focused on the issue of afforestation of agricultural land, namely on comparison of subsidy titles within two programming periods of the Rural Development Programme. The first of them is "First afforestation of agricultural land (2.2.1), which was proposed under Axis II of the Rural Development Programme for the period 2007-2013. The second subsidy title is Afforestation and establishment of forests (operation 8.1.1) under the Rural Development Programme for the period 2014-2020. For comparison of both titles the value of unique forested hectares of agricultural land (first afforestation) was used. Both programming periods were compared in individual regions of the Czech Republic and aggregate data of the Czech Republic were compared with selected European Union countries Poland and Spain. In all Czech regions there was a decrease of forested area in the programming period 2014-2020. This decreasing trend was also demonstrated in the case of Poland. For improvement of this trend the data from afforestation of agricultural under the Horizontal Rural Development Plan were also used. In addition to fulfilling the absorption potential of this measure, which follows the long tradition of afforestation of agricultural land in the Czech Republic, other factors may influence the interest of farmers, e.g. a wide range of agricultural subsidies or limits for afforestation. The potential increase of interest in this measure may be influenced by future directing of the Common Agricultural Policy, which will be focus on mitigating climate change and problematics of carbon cycles.

Key words: EU subsidies, Rural Development Programme, afforestation of agricultural land, change of the soil block evidence, Common Agricultural Policy

Obsah

1. Úvod	13
2. Cíl práce	15
3. Zalesňování zemědělských půd	16
3.1 Historie zalesňování	16
3.2 Vhodnost půd k zalesňování	19
3.2.1 Limitace zalesňování zemědělských půd	21
3.2.2 Registr půdy	24
4. Společná zemědělská politika	26
4.1 Vývoj Společné zemědělské politiky	26
4.2 Financování Společné zemědělské politiky.....	30
4.3 Zalesňování zemědělské půdy v rámci Společné zemědělské politiky	32
4.4 Situace v České republice.....	37
4.5 Zalesňování ve vybraných státech Evropské unie.....	39
4.5.1 Polsko.....	39
4.5.2 Španělsko	42
4.5.3 Řecko	45
4.6 Budoucí podoba SZP	46
4.6.1 Zalesňování zemědělské půdy ve Strategickém plánu SZP 2023 – 2027	48
5. Program rozvoje venkova	50
5.1 Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013	51
5.1.1 Zalesňování zemědělské půdy v Programu rozvoje venkova 2007 – 2013	53
5.2 Program rozvoje venkova na období 2014 – 2020	55
5.2.1 Zalesňování zemědělské půdy v Programu rozvoje venkova 2014 – 2020	58
6. Metodika	60
7. Komparace podpor zalesňování zemědělských půd	61
7.1 Komparace obou programových období v jednotlivých krajích ČR	61
7.2 Zalesňování zemědělských půd v rámci PRV ve vybraných státech EU	72
8. Diskuse	77
9. Závěr	79
10. Seznam použité literatury a zdrojů	81

Seznam grafů

Graf č. 1	Rozložení půdního fondu ČR k 31. 12. 2020	19
Graf č. 2	Plocha zalesněná na základě žádostí podaných žadateli v Praze	61
Graf č. 3	Plocha zalesněná na základě žádostí podaných ve Středočeském kraji.....	62
Graf č. 4	Plocha zalesněná na základě žádostí podaných v Královéhradeckém kraji	63
Graf č. 5	Plocha zalesněná na základě žádostí podaných v Pardubickém kraji	63
Graf č. 6	Plocha zalesněná na základě žádostí podaných v Moravskoslezském kraji	63
Graf č. 7	Plocha zalesněná na základě žádostí podaných v Olomouckém kraji	64
Graf č. 8	Plocha zalesněná na základě žádostí podaných ve Zlínském kraji ...	65
Graf č. 9	Plocha zalesněná na základě žádostí podaných v Jihomoravském kraji	66
Graf č. 10	Plocha zalesněná na základě žádostí podaných v kraji Vysočina ...	66
Graf č. 11	Plocha zalesněná na základě žádostí podaných v Jihočeském kraji ..	67
Graf č. 12	Plocha zalesněná na základě žádostí podaných v Karlovarském kraji.....	68
Graf č. 13	Plocha zalesněná na základě žádostí podaných v Plzeňském kraji ..	68
Graf č. 14	Plocha zalesněná na základě žádostí podaných v Ústeckém kraji....	69
Graf č. 15	Plocha zalesněná na základě žádostí podaných v Libereckém kraji..	70
Graf č. 16	Porovnání podpořených hektarů v jednotlivých letech obou programových období	71
Graf č. 17	Porovnání podpořených hektarů v jednotlivých letech obou programových období.....	72
Graf č. 18	Zalesněná půda v tis. ha podpořená v rámci PRV v Polsku	73
Graf č. 19	Zemědělská půda zalesněná v rámci tří programových období.....	74
Graf č. 20	Porovnání 3 programových období Polska a ČR (ha).	74
Graf č. 21	Zalesnění zemědělské půdy v rámci PRV ve Španělsku.....	75
Graf č. 22	Zalesnění zemědělské půdy v rámci PRV.....	76

Seznam tabulek

Tabulka č. 1	Rozložení podpořených zalesňovaných ploch v jednotlivých letech obou programů	70
Tabulka č. 2	Vyplacené prostředky na zalesnění v jednotlivých krajích	71

Seznam obrázků

Obrázek č. 1	System kódování BPEJ.....	21
Obrázek č. 2	Třídy ochrany zemědělských půd	22
Obrázek č. 3	Limity a omezení vhodnosti zemědělské půdy k zalesnění	23
Obrázek č. 4	Ověření vhodnosti pro dotaci na zalesnění zemědělské půdy v LPIS.....	24
Obrázek č. 5	DPB způsobilé pro dotace v LPIS	25
Obrázek č. 6	DPB s vyznačením vhodnosti pro zalesnění (okrová barva).....	25
Obrázek č. 7	Lesnatost Polska - vztaženo k jednotlivým vojvodstvím.....	41
Obrázek č. 8	Španělské království – autonomní oblasti.....	43

Seznam zkratek

ANC	Areas of Nature Constrains
BPEJ	Bonitovaná půdně ekologická jednotka
CC	Cross Compliance , kontrola podmíněnosti
ČÚZK	Český úřad zeměměřický a katastrální
DPB	Díl půdního bloku
EAFG	European Agricultural Guarantee Fund
EK	Evropská komise
EZZF	Evropský zemědělský záruční fond
EZFRV	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
ES	Evropská společenství
EU	Evropská unie
EHS	Evropské hospodářské společenství
GUS	Główny Urząd Statystyczny (Ústřední statistický úřad)
HRDP	Horizontální plán rozvoje venkova
ISPA	Instrument for Structural Policies for Pre-Accession
LFA	Less Favoured Area – méně příznivé oblasti
LPIS	Land Parcel Identification System – systém pro vedení evidence půdy
MZe	Ministerstvo zemědělství
NUTS	Nomenclature Unit of Territorial Statistic
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OLH	Odborný lesní hospodář
OPŽL	Odbor příjmu žádostí a LPIS
PRV	Program rozvoje venkova
PUPFL	Pozemek určený k plnění funkcí lesa
RCL	Rządowego Centrum Legislacji (Vládní legislativní centrum)
SAPARD	Special Accesion Programme for Agriculture and Rural Developmen
SEA	Strategic Environmental Assessment
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
SZP	Společná zemědělská politika
ÚHUL	Ústav pro hospodářskou úpravu lesa
ZPF	Zemědělský půdní fond
ZZP	Zalesňování zemědělské půdy

1. Úvod

Organizace pro výživu a zemědělství Spojených národů (FAO) charakterizuje zalesňování jako "umělé zakládání lesů na pozemcích, které dříve lesy nezahrnovaly". Zatímco v polovině osmdesátých let souviselo zalesňování orné půdy a travních porostů především s cílem snížení nadprodukce (Weber, 1998), v posledních letech převažuje zejména environmentální aspekt, kdy je důraz kladen na udržitelné využívání přírodních zdrojů a ekosystémů. V letech 2001 – 2005 probíhalo za účasti více než 1 360 odborníků z celého světa vyhodnocení Millenium Ecosystem Assesment, jehož cílem bylo posouzení důsledků změn ekosystémů pro dobré životní podmínky lidí a vědecký základ pro opatření potřebná k posílení ochrany a udržitelného využívání těchto systémů.

Závazky, které Evropská unie (dále EU) přijala v rámci mezinárodní Úmluvy o biologické rozmanitosti (Convention on Biological Diversity) v roce 2010, se následně odrážely ve Strategii EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2020. Jako hlavní příčiny úbytku biologické rozmanitosti byly identifikovány především roztržitost ekosystémů souvisejících s lidskou činností, zejména z důvodů změn využití půdy, znečištění a změny klimatu. Zdůrazněna byla nutnost změn v oblasti plánování rozvoje, který musí být v souladu se zachováním biologické rozmanitosti a zajištěním ekosystémových služeb, a akcentována potřeba účinných opatření vedoucích ke snížení emisí skleníkových plynů nad rámec cílů Kjótského protokolu k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu. Kjótským protokolem se ratifikující země zavázaly ke snížení emisí v průměru o 5 % oproti úrovním z roku 1990, a to do konce prvního kontrolního období (2008 – 2012). Do konání Konference o změně klimatu v Paříži v prosinci 2015 byl Kjótský protokol jediným právně závazným dokumentem o snižování emisí skleníkových plynů na světě.

V květnu 2020 představila Evropská komise Strategii EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030, kterou jasně definovala nepostradatelnost biologické rozmanitosti pro zajištění života na Zemi a klimatické rovnováhy. V rámci „obnovy poškozených ekosystémů na evropské pevnině i na moři“, byl mj. stanoven cíl vysadit do roku 2030 tři miliardy stromů. Strategie je součástí plánu EU,

který směřuje k zajištění udržitelného a ekologičtějšího hospodářství EU. Tento plán¹⁴ zveřejnila Evropská komise 11. prosince 2019 jako Zelenou dohodu pro Evropu (The European Green Deal) s ambiciózním cílem dosáhnout do roku 2050 klimatické neutrality v souladu s cíli Pařížské dohody přijaté na pařížské konferenci téměř 190 stranami. To znamená dosažení nulových čistých emisí skleníkových plynů prostřednictvím snížení emisí, investicemi do ekologických technologií a obnovou a ochranou ekosystémů ve všech zemích EU. V prosinci 2020 byl potvrzen návrh Rady k přijetí evropského právního rámce s novým cílem snížit emise skleníkových plynů o minimálně 55 % úrovně, které dosahovaly v roce 1990, a to do roku 2030. Předpokladem je, že budou zohledněny rozdílné výchozí pozice jednotlivých členských států. Členské státy jsou povinny přijmout opatření vedoucí ke splnění tohoto cíle, vypracovat a provádět strategie přispívající k adaptaci na změny klimatu a snížení zranitelnosti vůči dopadům těchto změn.

Přeměna zemědělských pozemků na les je uznaným opatřením k dosažení cíle v oblasti zmírňování změny klimatu a ochrany a zvyšování biologické rozmanitosti prosazované politikami v oblasti životního prostředí (Zanchi et al., 2007).

2. Cíl práce

Cílem práce je porovnání dotací k zalesnění zemědělské půdy poskytovaných v rámci Programu rozvoje venkova ve dvou obdobích. Prvním sledovaným programovým obdobím je období od roku 2007 – 2013, kdy byly dotace na podporu zalesňování poskytovány v rámci opatření OSA II – Zlepšování životního prostředí a krajiny. Druhým programovým obdobím je období 2014 – 2020, ve kterém jsou dotace poskytovány v rámci Programu rozvoje venkova v opatření M08 – Investice do rozvoje lesních oblastí a zlepšování životaschopnosti lesů, konkrétně podopatření 8.1.1 Zalesňování a zakládání lesů. Obě programová období jsou porovnávána navzájem a rovněž s vybranými členskými státy Evropské unie v příslušném období. Obě, po sobě jdoucí programová období navazují na zalesňování zemědělských půd předchozích let. Hypotézou je, že postupně dochází k naplnění absorpčního potenciálu tohoto opatření a v návaznosti na to i úbytku zájmu zemědělců o toto opatření. Postupně tak dochází ke snižování rozlohy zalesňovaných ploch.

3. Zalesňování zemědělských půd

3.1 Historie zalesňování

Nejstarší doklady o lesích České republiky sahají do paleolitu (starší doby kamenné). Pravěcí obyvatelé byly především kočovníci a les jim poskytoval dříví k udržování ohňů. V roce 1957 píše Nožička ve své publikaci „Přehled vývoje našich lesů“ o převládajících názorech, že ve státech střední Evropy byla v průběhu dob ledových vytvořena bezlesá krajina, ve které převládaly nízké křoviny a břízy. Osídlování naší země se do konce 12. století soustřeďovalo především do bezlesí nebo málo zalesněných oblastí. Ve druhé polovině 12. století začíná kolonizace lesní půdy kláštery, které byly zakládány v odlehlých oblastech s cílem přeměny lesních porostů na zemědělskou půdu (Horák, 1963). Některé lesní porosty byly úmyslně likvidovány tím, že byl do nich vháněn dobytek na pastvu, až postupně docházelo k jejich prořezávání a k jejich přeměně na pastviny. Se zvyšující se zalidněností rostla spotřeba dříví pro doly i hutě i jako stavebního materiálu a docházelo k vyklučování lesů. Význam lesů si však zřejmě dobře uvědomoval Karel IV., který ve svém zákoníku *Maiestas Carolina*, uvádí, že lesy byly už v některých krajích vytěženy a je nutné přísně trestat poškozování stromů a krádeže dříví. V dobách předhusitských se uplatňovala především toulavá těžba. Protože nebyly jasné definovány hranice mezi lesní a ornou půdou, vyklučená půda, která byla vyčerpána pěstováním zemědělských plodin, byla ponechána k přirozené obnově a místo ní byl vyklučen další les. Pastva v lesích, přestože způsobovala velké škody, byla dále panovníky povolována. Za husitských válek došlo k vypálení mnoha dvorců a orná půda přiléhající k těmto sídlům postupně zarůstala lesem. Kromě přirozené obnovy lesa pomocí náletů a výmladky, zejména v lužních oblastech, byla známa i umělá obnova. Jedním z dokladů je oplocení nově vysazeného lesa za starou pražskou Oborou v roce 1570. Objevují se první zmínky v dobové hospodářské literatuře, doporučující umělou obnovu sadbou a sítí (*Agricultura*) nebo zakládání školek (*Rei rusticae libri IV*) (Nožička, 1957).

K výrazným změnám ve struktuře i charakteru krajiny docházelo následkem třicetileté války, kdy došlo k výraznému poklesu obyvatel a jejich sídel a uplatňovala

se především přirozená obnova. V pobělohorské době je už známa umělá obnova lesa a dochází k zalesňování pasek či neúrodných písčitých půd. Do poloviny 18. století byla ponechána veškerá péče na vlastnících lesů. Přes instrukce k obhospodařování lesů, které byly vydávány majiteli šlechtických panství a jejichž cílem bylo zlepšit a udržet stav lesa, docházelo k přeměnám na pole či pastviny. Do vlastnictví lesů a způsobu hospodaření zasáhly až císařské patenty (Císařský a královský patent lesů a dříví, ustanovení v království Českém se týkající) z roku 1754 (v Čechách a na Moravě) a 1756 (ve Slezsku). Patenty byla omezena těžba dříví, zakázána pastva v mladých porostech. Důsledkem vydání těchto řádů byl zvyšující se státní zájem o lesy a lesní hospodářství, což vedlo k postupnému zlepšování jejich stavu (Špulák et Kacálek, 2011). V této době a v následujících letech bylo zalesňování prováděno za účelem ochrany půdy zvláště pak po vydání vodního zákona, který byl reakcí na povodňové škody na začátku 80. let 19. století. Z dřevin se nejvíce vysazovala borovice lesní (*Pinus sylvestris*), smrk ztepilý (*Picea abies*), borovice černá (*Pinus nigra*) a z listnatých se upřednostňoval akát (*Robinia pseudoacacia*) (Špulák et Kacálek, 2011).

Velký zásah do charakteru krajiny a zničení ekosystémů přinesla první světová válka. Totální devastaci krajiny způsobila nejvýrazněji v oblasti západní fronty. Bezprostředně po příměří zahájily nejvíce poškozené státy obnovu lesních porostů. Francouzská vláda z prostředků německých reparací zavedla program zalesňování. Zatímco před rokem 1914 byla většina lesů listnatá, nyní byly upřednostněny rychle rostoucí jehličnaté dřeviny jako borovice rakouská (*Pinus nigra spp.nigra*) a skotská (*Pinus sylvestris*), které tolerovaly půdy chudé na živiny (Keller, 2014). V Čechách k zalesňování nelesních pozemků docházelo jen na malých plochách, ve větší míře se začalo zalesňovat po roce 1923. V době nejintenzivnějšího zalesňování to bylo přibližně 500 – 600 ha ročně (Špulák et Kacálek, 2011). Na území hlavního města Prahy působila Zalesňovací komise pro pražské okolí. Do druhé světové války bylo zalesněno zhruba 200 ha, a to především akátem (*Robinia pseudoacacia*), borovicí černou (*Pinus nigra*) a dubem červeným (*Quercus rubra*). Porosty plnily především protierozní funkci (Frantík, 2008).

Po druhé světové válce se v Evropě obecně hovoří o nárůstu lesních ploch, ale trendy v jednotlivých částech Evropy se výrazně lišily. V jižní části Evropy docházelo k zalesňování přirozenou obnovou zejména v důsledku opuštěných sídel (Zanchi et al., 2007). V Čechách byl rozsah zalesňovaných ploch velmi malý a k rozšíření došlo ve spojitosti se zákonem č. 206/1948 Sb., o zalesňování zřizování ochranných lesních pásů a zakládání (obnově) rybníků, uloženo zalesňovat holiny na lesní půdě, tak i nelesní pozemky, které nebyly vhodné k zemědělskému hospodaření (Špulák et Kacálek, 2011). Zalesňování probíhalo převážně ve středních a vyšších polohách, kde byl vysazován především smrk ztepilý (*Picea abies*), někde s příměsí modřínu (*Larix decidua*). Zalesňovány tak jsou hlavně oblasti v pohraničí, a to jehličnatými monokulturami (Topka, 2003; Vacek et al., 2009). Smrkové porosty založené na bývalé zemědělské půdě vykazují vyšší přírůsty dřevní hmoty, než jsou hodnoty v tabulkách, ale lze předpokládat dřívější kulminaci přírůstu a projevy stárnutí porostů (Čermák, 2007).

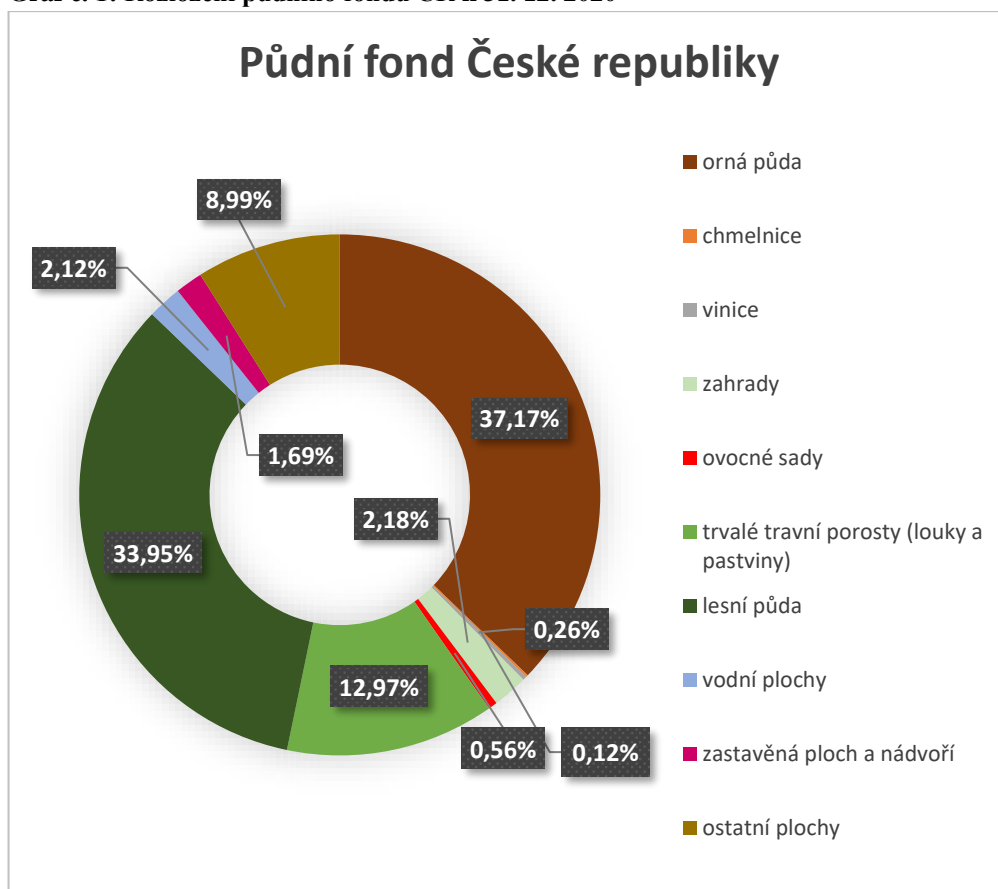
V letech 1955–1959 byl zpracován „Generální plán zvelebení polního, lesního a vodního hospodářství“, ve kterém byla kromě delimitace zemědělského a lesního půdního fondu stanovena povinnost vypracovat plány výsadby rychlerostoucích dřevin s cílem zajistit dostatek dříví pro papírenský průmysl. Delimitací bylo pro období 1959 – 1980 navrženo k zalesnění na 46 000 ha (Špulák et Kacálek, 2011). Zákonem č. 53/1966 Sb., o ochraně půdního fondu, bylo v §7a, odst. 3 ustanoveno že: „Pro účely zalesnění, popřípadě pro zařazení mezi pozemky, které nelze zemědělsky obdělávat, lze ze zemědělského půdního fondu odejmout jen ty, o nichž bude prokázáno, že jde o pozemky extrémně svažité nebo ohrožené erozí, pozemky kamenité, pozemky trvale zamokřené bez možnosti odvodnění, pozemky s nepatrnou hloubkou ornice nebo pozemky nepřístupné mechanizaci, popřípadě pozemky nezpůsobilé k zemědělské rekultivaci nebo jinak nezpůsobilé k zemědělskému využívání“. V souvislosti s transformací zemědělství v 90. letech narůstá podíl zalesňovaných zemědělských ploch. V roce 1994 byl vyhlášen program zalesnění méně produkčních ploch v rámci restrukturalizace rostlinné výroby. V roce 1997 bylo zalesněno 433 ha, v roce 1998 to bylo 403 ha a v roce 2000 více než dvojnásobek, tedy 908 ha (Šišák et al., 2003). Vzhledem k vysoké výkonnosti zemědělství bylo předpokladem, že část zemědělské půdy zůstane trvale nevyužita.

Tento problém se v předvstupním období postupně řešil právě zalesňováním zemědělské půdy (Špulák et Kacálek, 2011).

3.2 Vhodnost půd k zalesňování

V Situační a výhledové zprávě Půda vydané v roce 2021 (MZe, 2021) je uváděna celková rozloha půdního fondu České republiky 7 887 101 ha k 31. 12. 2020, přičemž rozloha zemědělského půdního fondu (ZPF) České republiky činí 4 200 204 ha, což je 53,25 % celkové rozlohy. Orná půda zaujímá 2 931 713 ha (tj. 37,17 % z celkové výměry půdního fondu), lesní půdy zaujímají 2 677 329 ha (tj. 33,95 % z celkové výměry půdního fondu), trvalé travní porosty 1 022 686 ha (tj. 12,97 % z celkové výměry půdního fondu), vodní plochy 167 248 ha (tj. 2,12 % z celkové výměry půdního fondu), zastavěné plochy a nádvoří 133 277 ha a ostatní plochy 709 ha (tj. 1,69 % a 8,99 % z celkové výměry půdního fondu). Rozložení půdního fondu ČR je zobrazeno na grafu (Graf č. 1).

Graf č. 1: Rozložení půdního fondu ČR k 31. 12. 2020

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů ze Situační a výhledové zprávy: Půda 2021

Pronajímáno (nebo propachtováno) je téměř 73 % zemědělské půdy. Určitý podíl zemědělské půdy horských a bramborářsko-ovesných výrobních oblastí je zařazen do ANC (Areas of natural or other specific constraints). V ANC je podle evidence LPIS (Land Parcel Identification System, více v kap. 4.3.2) k 30. 6. 2021 zařazeno téměř 525 tis. ha zemědělské půdy v horské oblasti, 1 254 tis. ha v ostatních oblastech a 231 tis. ha zemědělské půdy ve specifických oblastech. Do roku 2017 byly tyto oblasti označovány jako méně příznivé oblasti, Less Favoured Areas (LFA). V roce 2018 proběhla změna vymezení, tzv. redefinice, která nově vymezila ostatní ANC a zároveň proběhla aktualizace specifických ANC. Je uváděn pokles rozlohy zemědělské půdy od roku 1999 do současnosti v dlouhodobém průměru 10,7 ha/den, celkově 82 424 ha zemědělské půdy. Jako jedna z příčin tohoto poklesu je uváděno mj. rozšiřování lesních porostů a vodních ploch, částečně pak i zvyšování výměry zastavěných a ostatních ploch.

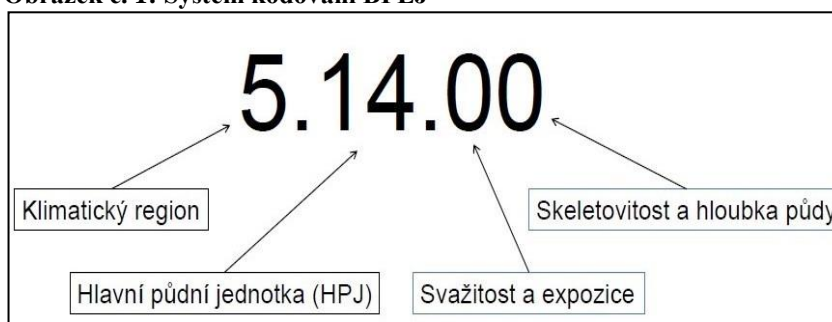
Na základě vybraných stanovištních podmínek v kombinaci s užitím topografického modelu (DMT) a redukce způsobitou plochou pro výpočet eroze byla vytvořena vrstva půd vhodných zalesnění. Vybranými stanovištními podmínkami jsou hloubka půdy menší než 30 cm, skeletovitost větší než 25 cm, zamokřené půdy a strže, sklon svahu vyšší než 10 °C, soubor obsahuje 937 BPEJ (bonitovaná půdně ekologická jednotka). Pro každý z vybraných kódů BPEJ byly odvozeny odpovídající vlastnosti lesního stanoviště: lesní vegetační stupeň a edafická kategorie. Celková rozloha půd vhodných pro zalesnění je 1 297 699 ha (Vopravil et al., 2017).

BPEJ slouží k hodnocení ZPF prostřednictvím bonitace. Jde o základní mapovací a oceňovací jednotku bonitační soustavy, která zahrnuje celkem 2 409 bonitovaných půdně ekologických jednotek. Tato soustava tvoří kvalitativní k rozlišení půdně klimatických podmínek zemědělsky využívané půdy České republiky. Bonitovaná půdně ekologická jednotka je definována na základě zvláště významných charakteristik podnebí, půdy, konfigurace terénu tak, aby k ní bylo možno přiřadit parametrizované údaje o produkčním potenciálu hlavních pěstovaných plodin i celkové rostlinné výroby (MZe, 2021). Každá BPEJ je označena pětímístným kódem, kde každá číslice vyjadřuje určitou charakteristiku:

První číslice označuje příslušnost ke klimatickému regionu (KR) České republiky, pro účely bonitace ZPF byla česká republika rozčleněna do deseti

klimatických regionů na základě řady kritérií, např. průměrná roční teplota ve vegetačním období, průměrný roční úhrn srážek ve vegetačním období, nadmořská výška, atd. Klimatické regiony jsou označeny číslicemi 0 – 9. Druhá a třetí číslice jsou kódem hlavní půdní jednotce, což je účelové seskupení půdních taxonů vytvořených na základě agroekologických vlastností. Rozsah hodnot je od 0 – 78. Čtvrtá číslice označuje kombinaci údajů o svažitosti a expozici ke světovým stranám. Pátá číslice je kód pro kombinaci údajů o skeletovitosti a hloubce půdního profilu (eKatalogBPEJ, 2019; MZe, 2021).

Obrázek č. 1: Systém kódování BPEJ

Zdroj: Jan Vopravil

3.2.1 Limitace zalesňování zemědělských půd

A) Ochrana zemědělského půdního fondu

Vzhledem k tomu, že významnou podmínkou pro možnost zalesnění je převod pozemků ze zemědělského půdního fondu (ZPF) na jiné využití, konkrétně na pozemky určené k plnění funkcí lesa (PUPFL), je v rámci zalesňování zemědělských půd řešena problematika ochrany ZPF. Na základě zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, lze půdy třídě ochrany I. a II. ze ZPF vyjímat pouze ve výjimečných případech, a to kdy „jiný veřejný zájem výrazně převažuje nad veřejným zájmem ochrany zemědělského půdního fondu“. Půdy se zvýšenou vhodností k zalesnění jsou proto půdy ve IV. a V. třídě ochrany. Pro zalesnění pozemků v těchto třídách ochrany se nestanoví odvozy za odnětí ze ZPF. Rozhodnutí o změně využití spadá do kompetence příslušného stavebního úřadu, který tak může učinit pouze na základě souhlasného stanoviska orgánu ochrany přírody a krajiny. Rozhodnutí o prohlášení pozemku za lesní je v kompetenci odbor státní správy lesů (odbor životního prostředí)(Vopravil et al., 2017). Charakteristika jednotlivých tříd ochrany je na obrázku č. 2.

Obrázek č. 2: Třídy ochrany zemědělských půd

I. třída ochrany	II. třída ochrany	III. třída ochrany	IV. třída ochrany	V. třída ochrany
<ul style="list-style-type: none"> • Bonitně nejcenější půdy v jednotlivých klimatických regionech, převážně na rovinatých nebo jen mírně sklonitých pozemcích, které je možno odejmout ze zemědělského půdního fondu pouze výjimečně, a to převážně pro záměry související s obnovou ekologické stability krajiny, případně pro liniové stavby zásadního významu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zemědělské půdy, které mají v rámci jednotlivých klimatických regionů nadprůměrnou produkční schopnost. • Ve vztahu k ochraně zemědělského půdního fondu jde o půdy vysoce chráněné, jen podmíněně odnímatelné ze ZPF a to s ohledem na územní plánování, jen podmíněně využitelné pro stavební účely. 	<ul style="list-style-type: none"> • V jednotlivých klimatických regionech se jedná převážně o půdy vyznačující se průměrnou produkční schopností, které je možné využít v územním plánování pro výstavbu a jiné nezemědělské způsoby využití. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zahrnuje v rámci jednotlivých klimatických regionů převážně půdy s podprůměrnou produkční schopností, jen s omezenou ochranou, využitelné pro výstavbu a i jiné nezemědělské účely. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sdružuje zbývající bonitované půdně ekologické jednotky (BPEJ), které představují půdy s velmi nízkou produkční schopností, jako jsou mělké půdy, hydromorfní půdy, silně skeletovité a silně erozně ohrožené. • Tyto půdy jsou většinou pro zemědělské účely postradatelné. Lze připustit i jiné, efektivnější, využití než zemědělské. • Jedná se zejména o půdy s nízkým stupněm ochrany, s výjimkou vymezených ochranných pásem a chráněných území.

Zdroj: Vlastní zpracování na základě eKatalogu BPEJ

B) Ochrana přírody a krajiny

Vymezení vrstvy půd vhodných pro zalesnění bylo vytvořeno na základě kritérií vztahujících se k vhodnosti půd pro zemědělství. Vybrané půdy mohou tvořit unikátní stanoviště s výskytem chráněných druhů. Zalesnění těchto lokalit by mělo značné negativní dopady. V příloze zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, Sazebník odvodů za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu, část B, jsou přímo uvedeny skupiny faktorů, které budou negativně ovlivněny odnětím půdy ze zemědělského půdního fondu a ekologické váhy těchto vlivů. (VOPRAVIL et al., 2017).

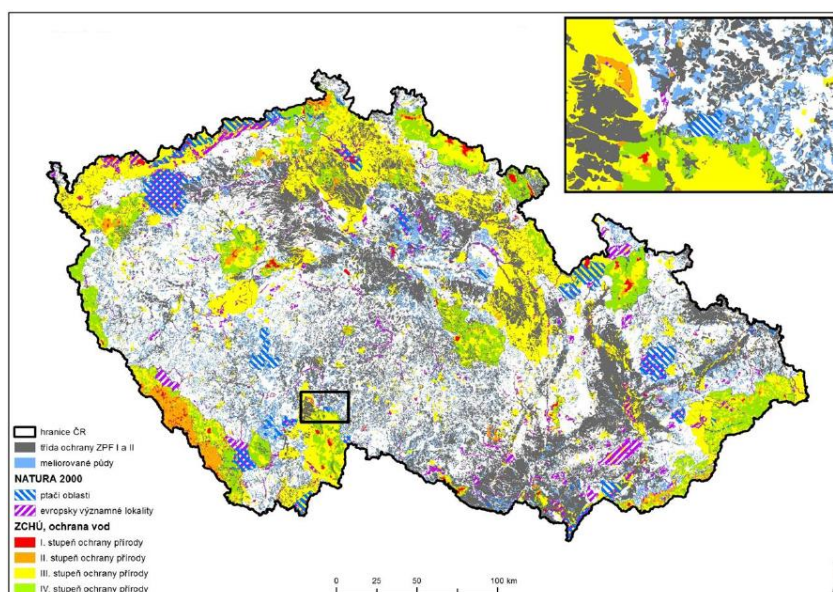
C) Velikost plochy a lokalizace

V souladu s nařízením vlády č. 185/2015 Sb., o podmínkách poskytování dotací v rámci opatření zalesňování zemědělské půdy a o změně některých souvisejících nařízením vlády, dotace na zalesnění nelze poskytnout na pozemek, který se nachází na území hlavního města Prahy. Pokud se nejedná o plochu navazující pozemek, který je podle lesního zákona určen k plnění funkce lesa, musí být výměra souvislého dílu půdního bloku minimálně 0,5 ha. Za překážku v návaznosti není považována překážka, do 4 m šířky (včetně), např. drobný vodní tok nebo cest

D) Pozemky s melioracemi

Specifické je zalesňování bývalých odvodněných zemědělských půd. Stavby odvodnění, které byly budovány po roce 1948, nerespektovaly členění půdních bloků na pozemky jednotlivých majitelů. Odvodňovací stavby se tak často dotýkají několika pozemkových parcel. Drenážní systémy mají vliv na povrchový odtok, a to jak v případě, kdy systém správně funguje (zvyšuje se infiltrační schopnost povrchu půdy a svrchních půdních vrstev), tak v případě místních poruch, kdy mohou drenážní vody vyvěrat na povrch. Vodní režim po zalesnění stanoviště obvykle vede k vyššímu zamokření, což je způsobeno i znefunkčněním drenážního systému (Kulhavý et al., 2015). Omezení pro zalesnění je vyznačeno v mapě ČR na obr. č. 3.

Obrázek č. 3: Limity a omezení vhodnosti zemědělské půdy k zalesnění

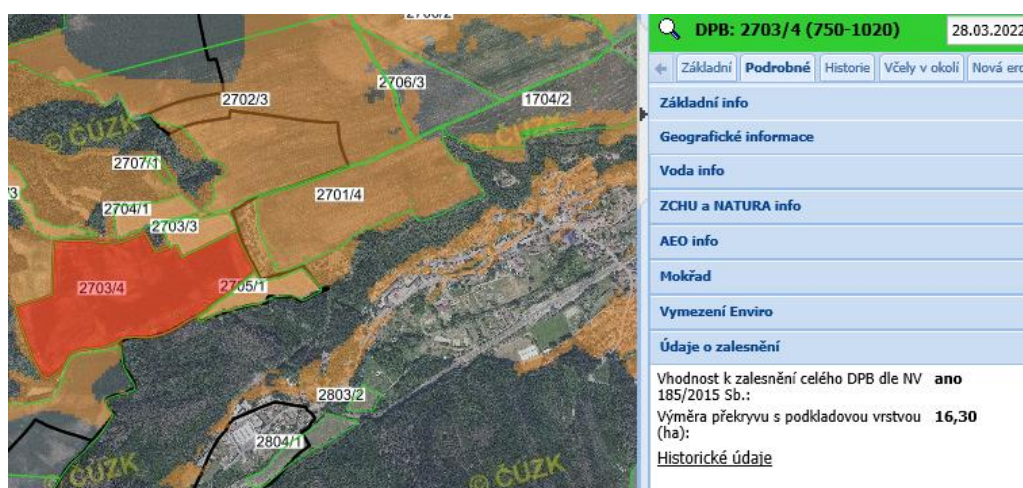
Zdroj: Jan Vopravil et al., 2017 v publikaci *Principy zakládání porostů na bývalé zemědělské půdě v rámci ploch vymezených k zalesnění: metodika pro praxi*

3.2.2 Registr půdy

Největším zemědělským registrem je LPIS (Land Parcel Identification System), který je realizován geografickým informačním systémem (GIS). Slouží pro účely ověření údajů, které jsou uváděny žadateli o zemědělské dotace poskytované ve vazbě na zemědělskou půdu bez ohledu na to, zda se jedná o dotace financované z fondů EU nebo jde o národní dotační programy. LPIS byl spuštěn 21. 4. 2004 a v rámci České republiky je veden na základě zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství. Jde se o klíčový kontrolní mechanismus v rámci SZP. Na základě novely zákona o zemědělství, která nabyla účinnosti dne 1. října 2009, jsou v LPIS evidovány krajinné prvky, umístění objektů hospodářství a obnova travního porostu. Kromě základních funkcí, LPIS slouží také jako podklad pro stanovení omezení hospodaření na základě nitrátové směrnice a tzv. podmínek na ochranu vod v rámci agroenvironmentálně klimatických opatření. Umožňuje evidovat osevnické postupy a vést evidenci hnojení (MZe, 2004b).

V případě žádosti o dotaci na zalesnění žadatel k posouzení motivačního účinku poskytnuté veřejné podpory, v souladu s čl. 6 nařízení Komise (EU) č. 702/2014, podává Ohlášení vstupu do opatření zalesňování zemědělské půdy (dále „Ohlášení“). Před vlastním podáním tohoto ohlášení žadatel provádí kontrolu evidence pozemků v LPIS a vhodnost daného dílu půdního bloku pro dotaci na zalesnění (Obrázek č. 4).

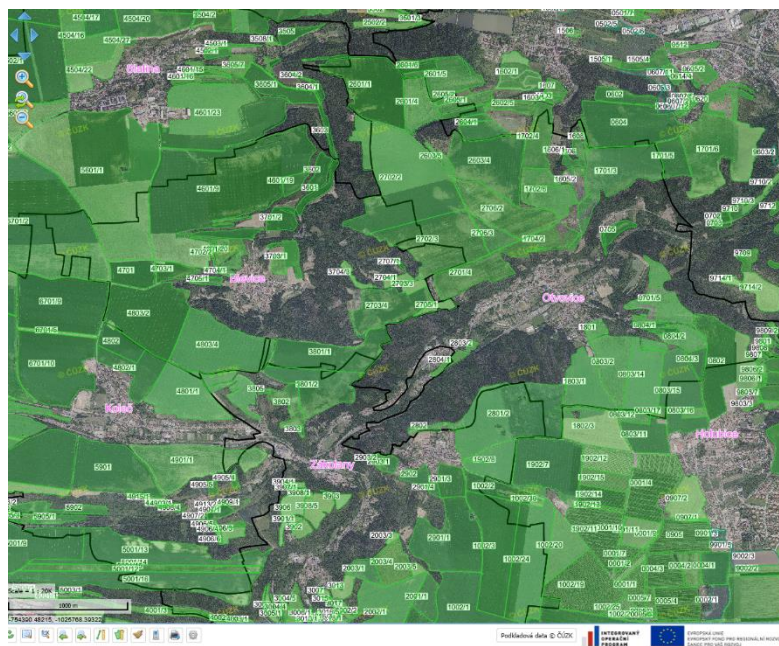
Obrázek č. 4: Ověření vhodnosti pro dotaci na zalesnění zemědělské půdy v LPIS

Zdroj: vlastní zpracování dle LPIS

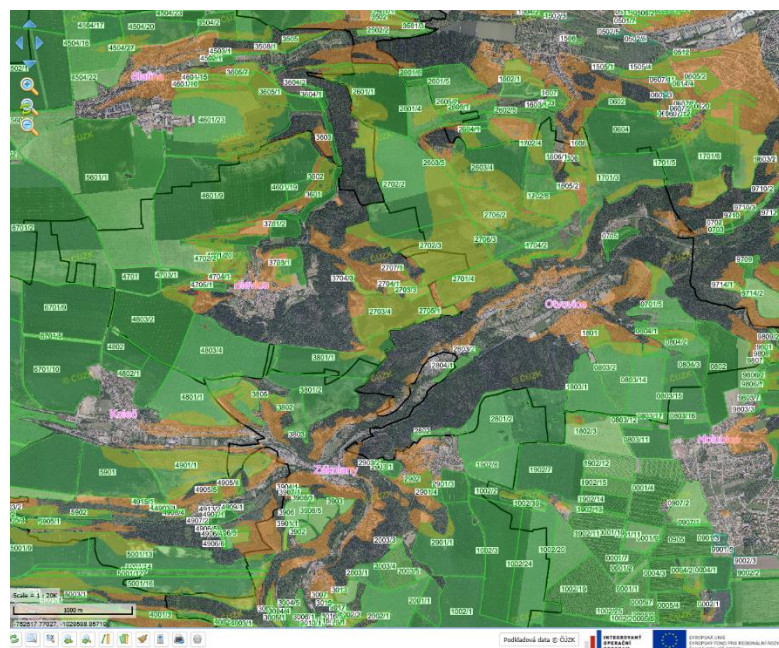
Na obrázku 5 jsou v LPISu vyznačeny plochy dílů půdních bloků (dále DPB) způsobilých pro dotace, obrázek 6 ukazuje stejný náhodný výřez po iniciaci vrstvy pro zalesnění. Pokud by díl půdního bloku, který žadatel hodlá zalesnit, nebyl vymezen jako vhodný, lze požádat o revizi popřípadě o tzv. dobonitaci, pokud by i na základě revize byl pozemek shledán nevhodným pro zalesnění.

Obrázek 5: DPB způsobilé pro dotace v LPIS

Zdroj: vlastní zpracování dle LPIS

Obrázek 6: DPB s vyznačením vhodnosti pro zalesnění (okrová barva)

Zdroj: vlastní zpracování dle LPIS

4. Společná zemědělská politika

4.1 Vývoj Společné zemědělské politiky

Integrace evropského zemědělství následovala ekonomické a politické integrační procesy mezi evropskými státy. Vznik společné zemědělské politiky byl reakcí na poválečnou situaci v Evropě, kdy se zemědělství stejně jako ostatní odvětví hospodářství potýkaly s dopady druhé světové války. Zemědělská půda byla zničena a nebyla efektivně obdělávána. Mezi malovýrobcí byl velký rozdíl v objemu zemědělské produkce, který byl ovlivněn i nedostatečnými technologickými možnostmi. Společná zemědělská politika (dále „SZP“) byla koncipována s cílem zajistit občanům v Evropě cenově dostupné potraviny, zajistit dostatečnou životní úroveň venkovskému obyvatelstvu a příjmy osob pracujících v zemědělství, stabilizaci trhu se zemědělskými produkty, vyrovnávat případné meziroční výkyvy zemědělské produkce a zajistit potravinovou soběstačnost účastnících se států. Snahou bylo vytvořit efektivně fungující odvětví s využitím technických inovací, lepším využívání přírodních zdrojů i pracovní síly. V březnu 1957 byly podepsány Římské smlouvy (Smlouva o EHS a smlouva o zřízení Evropského společenství pro atomovou energii – EUROATOM) šesti evropskými státy (Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemí) obsahující první úpravu problematiky zemědělství (Massot, 2020). Konkrétní podobu získala SZP v roce 1962, kdy na základě předchozích jednání byly zformulovány tři principy:

1. Princip společného vnitřního trhu zemědělských výrobků
2. Princip preference zemědělské produkce členských států
3. Princip finanční solidarity

Princip společného vnitřního trhu zemědělských výrobků zajišťoval volný pohyb zemědělských produktů mezi jednotlivými členskými státy. Obchodování se řídilo společnými pravidly a podléhalo řadě regulativních nástrojů. Míra regulace se stanovovala v závislosti na typu komodity. Základem je cílová cena, kterou dostává zemědělský producent a která je vypočítána z jeho průměrných nákladů a průměrného zisku. V případě poklesu poptávky po dané komoditě je příjem zemědělského producenta garantován intervenční cenou (minimální), které je

uplatňována v případě poklesu tržní ceny pod požadovanou úroveň. Intervenční ceny byly každoročně navrhovány Komisí a schvalovány Radou ministrů (Vošta, 2002). Princip preference zemědělské produkce členských států posiloval pozici výrobců na vnitřním trhu před výrobky dováženými ze zemí mimo Společenství. Nástrojem byla mezní, prahová, cena. Pokud je cena domácího výrobku vyšší než cena na světovém trhu, jsou na dovážené výrobky zaváděna dovozní cla tzv. zemědělské dávky (Vošta, 2002). Tyto zemědělské dávky pak tvoří podstatnou část zdrojů Společenství. V případě exportu byly vyplaceny jako kompenzace ceny, která nebyla na světovém trhu konkurenceschopná, a proto musela být snížena (Michalčáková, 2017). Princip finanční solidarity znamená financování všech částí Společné zemědělské politiky všemi členskými státy. To znamená, že všechny členské státy byly povinny přispívat do společného rozpočtu Evropského společenství, ze kterého jim následně byly přidělovány příspěvky na SZP.

Po dosažení potravinové soběstačnosti vznikl problém s nadprodukcí některých zemědělských výrobků. Část produkce byla uskladňována nebo dokonce likvidována. Byly stanoveny kvóty pro domácí výrobu a dovozy ze zahraničí, byla poskytována podpora zemědělcům, kteří nechávali pozemky ležet ladem (Bečvářová, 2007). Zemědělské podniky členských států při zajištění stabilních příjmů nebyly dostatečně motivovány k udržitelnému využití zemědělské půdy. SZP měla zajišťovat sociální stabilitu, ale největší objem prostředků byl vynakládán na dotování nadprodukce. S růstem garantovaných cen se navíc prohlubovaly rozdíly mezi průmyslovými a agrárními zeměmi (Fiala et Pitrová, 2009). Problematika vzrůstajících nákladů vyústila ve snahy o reformy. SZP byla výrazně ovlivněna odlišnou strukturou zemědělství i způsobů řešení problémů politiky členských států. Navrhované reformy, které by vedly ke snížení garantovaných cen nebo snížení produkce u vybraných položek nebyly zcela přijímány ostatními členskými státy. Jednou z takových reform byl v roce 1968 tzv. Mansholtův plán (Memorandum k reformě společné zemědělské politiky) navrhuující restrukturalizaci zemědělství s cílem snížení počtu zemědělských producentů (Euroskop, 2009).

V 80. letech byl takovým pokusem o změnu tzv. Delorsův balík, který byl předložen v roce 1987 a přijat v roce 1988. Cílem bylo snížení garantovaných cen, přijetí kvót proti nadprodukcí a dodržení limitu pro cenový podpůrný systém. Výdaje

na zemědělství měly stanoven limit 74 % z hodnoty meziročního nárůstu HNP Evropského společenství. Takto se podařilo snížit náklady SZP o 5 %. Tlaky na změny přicházely i zvenčí, a to zejména ze strany USA při jednáních GATT, s cílem snížit zemědělcům vývozní subvence (Euractiv, 1999).

V 90. letech (Radou projednávány v roce 1992) byly vypracovány analytické dokumenty „Rozvoj a budoucnost SZP“, označované jako McSharryho reforma (hlavním autorem byl Ray McSharry, irský komisař pro zemědělství a rozvoj venkova v letech 1989 – 1992). V dokumentech bylo vyhodnoceno dosavadní fungování SZP, kdy byla negativně hodnocena nadprodukce, kvalita života na venkově a intenzifikace zemědělství (Fiala et Pitrová, 2009). Bylo zavedeno určité fixní procento půdy, které se nazývalo „set-aside“, tj. ponechání ladem, s obilninami, olejninami nebo bílkovinnými rostlinami, jako jsou hrách, lupina, vojtěška, jetel. Jednalo se o způsob předcházení nadprodukci. Procento půdy ponechané ladem se měnilo v návaznosti na cenách obilnin od 0 – 17,5 %. Nadto mohli zemědělci dobrovolně vyčlenit až 50 % půdy (na niž pobírali podporu) jako úhor a oset ho rostlinami směřujícími do průmyslového odvětví (např. řepkou)(Poláková, 2018). V rámci doprovodných opatření je nařízením Rady (EHS) č. 2080/1992 podporováno zalesňování zemědělské půdy.

V souvislosti s očekávaným přístupem nových členských států byla zahájena další jednání o nové reformě SZP. V r. 1997 byl představen materiál „Agenda 2000“, který zahrnoval analýzu dopadu předpokládaného rozšíření na Unii, jednotlivé politiky i finanční rámec. Přijatá reforma napomohla k omezení intervence na trhu a akcentovala nezbytný rozvoj venkova (Michalčáková, 2017). Cílem byla podpora hospodářského rozvoje, ohleduplného vůči životnímu prostředí. V oblasti lidských zdrojů to byla podpora mladých zemědělců do 40 let, vzdělávání a informací. Investice do zemědělských podniků měly modernizovat technologie a vybavení a zlepšit produkční podmínky zemědělců i jejich příjmy. V rámci Agendy 2000 byly rozlišeny tři kategorie méně příznivých oblastí (LFA – horské, oblasti se zvýšeným rizikem opouštění zemědělství), aby mohlo být zajištěno udržování krajiny, udržení zemědělství k ochraně životního prostředí a zmenšeny rozdíly mezi zemědělci hospodařícími v těchto oblastech. Agroenvironmentální opatření podporovaná od 90.

let se stávají povinným prvkem plánů rozvoje venkova (tzn. jsou povinná pro členský stát, ale volitelná pro zemědělce)(Poláková, 2018).

V roce 2003 byla Evropské komisi předložena střednědobá zpráva „Mid – Term Review“ obsahující návrhy řešení problémů SZP. Tato zpráva i návrhy se staly základem tzv. Fischlerovy reformy (podle hlavního autora rakouského eurokomisaře F. Fischlera). Navržená opatření směřovala k vytvoření tržního a konkurenčního prostředí na trhu zemědělských výrobků. Významnější částí reformy bylo zavedení jednotné platby na farmu (Single Farm Payment), kdy místo několika plateb získává zemědělec platbu jednu, a to buďto na základě plateb obdržených v minulosti nebo podle plateb na plochu obdělávanou v prvním roce zavedení systému Single Area Payment Scheme (dále SAPS), či kombinací obou způsobů. Vyplácení přímých plateb je podmíněno dodržováním zásad správného hospodaření, povinnými požadavky na hospodaření (Statutory Management Requirements – SMR). Touto reformou dochází k jednoznačnému zařazení ochrany životního prostředí do podmíněného systému. Pokud není dodržen, přichází zemědělec o podporu (Michalčáková, 2017). Platba na plochu, SAPS, je navázána na registr půdních bloků a půdních dílů na základě uživatelských vztahů – LPIS (Poláková, 2018).

Hlavním přínosem těchto změn byl tzv. decoupling, kterým došlo k rozpojení mezi dotací a výší produkce. Snížení garantovaných cen bylo kompenzováno prostřednictvím přímých plateb stanovených na základě rozsahu obdělávané půdy, počtů kusů chovaného dobytka (Euroskop, 2009). Kromě změny distribuce podpor, přímých plateb, které byly plošným opatřením pro snížení cen a které byly nově poskytovány prostřednictvím členských států, nikoli centrálně, byla pozornost věnována i opatřením směřujícím k extenzifikaci zemědělství (Fiala et Pitrová, 2009).

Nejvýraznějším dopadem všech reforem bylo rozdělení Společné zemědělské politiky do dvou pilířů. První pilíř zahrnoval přímé platby zemědělcům, v rámci druhého pilíře byl řešen rozvoj venkova. V roce 2008 proběhla kontrola funkčnosti SZP tzv. Health Check, která byla vyústěním reforem předchozích období, zejména dopadům Fischlerovy reformy. Jednalo se o úpravu stávajících mechanismů. Mimo jiné se členské státy dohodly na sazbě povinné modulace na 10 %, kdy byl zvýšen objem finančních prostředků pro podporu rozvoje venkova (Poláková, 2018). V této

souvislosti byly definovány nové výzvy pro zemědělství zaměřené na minimalizaci dopadů klimatických změn, ochranu klimatu a efektivního využití vodních zdrojů. Uváděným opatřením k řešení změn klimatu bylo např. i zalesňování zemědělské a nezemědělské půdy, které mělo přispět k redukci N₂O a sekvestraci uhlíku (CAP „Health Check“ (GUIDE), 2009).

V lednu 2014 vstoupila v platnost další reforma Společné zemědělské politiky, která se týkala období 2014 – 2020. Řada pravidel vstoupila v platnost až v roce 2015, aby bylo možné se zavedení nové politiky uskutečnit. Výraznou součástí této nové podoby byl tzv. greening – „ozelenění“. Pro žadatele o zemědělské dotace to znamenalo, že musí plnit opatření v rámci zavedení postupů šetrných k životnímu prostředí. Mezi ně patří diverzifikace plodin, zachování výrazných krajinných prvků i ploch s trvalými travními porosty. Pro farmy o rozloze větší než 10 ha byl greening stanoven jako povinný. Jde o reakci na novou prioritu SZP a tou je stabilita klimatu (Poláková, 2008). Cílem tohoto programového období bylo i nastavení větší rovnováhy při rozdělování podpor zemědělcům v EU. Stěžejním byl tzv. capping, tedy dobrovolné zastropování přímých plateb, a současně byla odsouhlasena degresivita plateb ve výši 5 % u farem s platbou nad EUR 150 000 (MZe, 2014).

4.2 Financování Společné zemědělské politiky

V souladu s principem finanční solidarity byl založen Evropský zemědělský orientační a záruční fond EZOZF (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund – EAGGF), ze kterého byla Společná zemědělská politika financována. V roce 1964 byly vytvořeny dvě sekce. První byla „Záruční sekce“, kterou byly financovány výdaje z provádění tržní a cenové politiky, které lze předem jen obtížně predikovat a jsou proto dále upravovány pomocí opravných rozpočtů. Veškeré intervenční zásahy na trhu byly financovány ze záruční sekce. Všechny výdaje této sekce byly klasifikovány jako povinné. Druhou byla „Orientační sekce“, ze které byly podporovány činnosti v rámci strukturální politiky a politiky rozvoje venkova a která byla založena na principu spolufinancování (Massot, 2021).

Veškeré finanční prostředky fondu pocházely do roku 1965 z národních příspěvků. V roce 1970 byly při financování SZP stanoveny tři hlavní zdroje příjmů, které slouží k financování všech výdajů Unie. Prvními byly zemědělské dávky, tj.

prémie, přírážky a vyrovnávací dávky, které jsou uplatňovány při obchodování se zemědělskými produkty se třetími státy, druhými, které jsou vybírána při obchodování se třetími státy na základě společného celního sazebníku, a příjmy z DPH vybírané v členských státech (Cihelková et al., 2004)

V období osmdesátých let, kdy výdaje výrazně vzrostly a situace tak vedla k prohlubování politické nestability, byl vyvíjen tlak na společný rozpočet Společenství. V roce 1988 byl schválen víceletý finanční rámec na období 1988 – 1992, který byl pětiletý. Další dlouhodobé rozpočty byly schvalovány na období sedmi let. Finanční rámec představuje rozpočtové priority a určuje stropy výdajů pro jednotlivé roky. Hlavním cílem je finanční disciplína, kterou přispívá k větší stabilitě financování Unie (Neumann, 2004). Důležitým prvkem víceletého finančního rámce na období 1993 – 1999 byla podpora soudržnosti a poskytnutí prostředků na podporu ekonomicky slabších států. Následující období 2000 – 2006 reagovalo na přistoupení nových členských států. Byla zohledněna reforma SZP, zejména rozšíření financování o politiku rozvoje venkova a nový předvstupní nástroj pro zemědělství „Special Accesion Programme for Agriculture and Rural Development“ (Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova, dále SAPARD). Jeho hlavním cílem bylo přispět k implementaci práva Evropského společenství v oblasti SZP a spolufinancování projektů v oblasti životního prostředí a infrastruktury – „Instrument for Structural Policies for Pre-Accession“ (ISPA) pro kandidátské země EU. Bylo proplaceno celkem 1 495 projektů v částce 3,9 mld. Program přispěl především k rekonstrukcím a modernizaci provozů živočišné výroby, skladovacích technologií, podpoře protierozní ochrany v rámci pozemkových úprav, rozvoji agroturistiky na venkově, pomoc při zachování kulturního dědictví na českém venkově. Do programu SAPARD však nebylo lesní hospodářství zahrnuto z důvodu nedostatku finančních zdrojů (SZIF, 2009; MZe, 2009).

Nařízením (ES) č. 1290/2005 byl EZOZF rozdělen na dva samostatné fondy. Prvním byl Evropský zemědělský záruční fond (EZZF, European Agricultural Guarantee Fund – EAGF) a Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EZFRV, European Agricultural Fund for Rural Development – EAFRD). Z fondu EZZF jsou financovány, případně kofinancovány (za příspěví členského státu) výdaje

na společné organizace trhů (SOT), přímé podpory zemědělským podnikům, příspěvky na propagační opatření zemědělských produktů na společném vnitřním trhu a ve třetích zemích, veterinární opatření a využití genetických zdrojů. Z EZFRV jsou financovány programy rozvoje venkova prováděné v souladu s nařízením Rady (ES) č. 1698/2005. EZFRV se podílí na financování rozvoje konkurenceschopnosti zemědělského a lesnického sektoru, environmentálních opatření v zemědělství, diverzifikaci zemědělského hospodaření a zvyšování kvality života na venkově (Massot, 2020). EZFRV je jedním z pěti fondů zahrnutých do rámce evropských strukturálních investičních fondů (ESIF) zaměřených především na 5 oblastí (výzkum a inovace, digitální technologie, podpora nízkouhlíkového hospodaření s přírodními zdroji, malé podniky) Tyto fondy podporují soudržné investice do udržitelného hospodářského rozvoje v EU.

Regulace výdajů na SZP byla upravena nařízením Rady (EU, Euratom) č. 1311/2013, kterým byl stanoven víceletý finanční rámec na období 2014 – 2020. Víceletý finanční rámec pro zemědělství umožňuje převody mezi jednotlivými pilíři (převody ve prospěch politiky rozvoje venkova). Výše těchto převodů je do značné míry závislá nejenom na rozhodnutí členského státu, ale i na zajištění prostředků ve státním rozpočtu. Víceletý finanční rámec pro programové období 2021 – 2027 byl stanoven nařízením Rady (EU, Euratom) č. 2093/2020. Výdaje jsou rozděleny do sedmi okruhů, přičemž Okruh 3 – „Přírodní zdroje a životní prostředí“ je určen pro Společnou zemědělskou politiku. Víceletý finanční rámec zareagoval rovněž na pandemii COVID-19, která vypukla v průběhu jeho projednávání, a byl tak doplněn plánem na podporu oživení evropského hospodářství Next Generation EU (NGEU). Financování rozvoje venkova bude doplněno o prostředky z NGEU. Revize financování SZP pro programové období 2023 – 2027 je zakotvena v nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2116/2021.

4.3 Zalesňování zemědělské půdy v rámci Společné zemědělské politiky

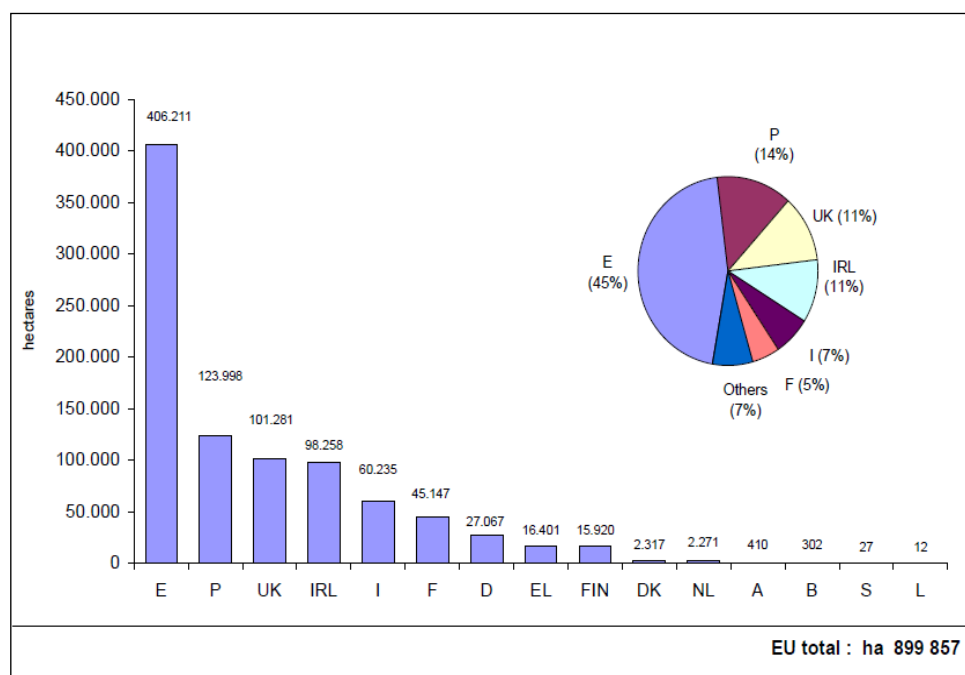
V rámci Evropské unie bylo zalesňování podporováno od roku 1964. V informaci „Co-ordination of national forestry policies“, jsou identifikovány tři skupiny potřeb. První skupina se týká především sjednocení předpisů v oblasti sadebního materiálu, integrované ochrany, sjednocení podmínek pro trh se surovým

dřívím a produkty a co-ordinace výzkumu v oblasti lesnictví. Ve druhé je definována nutnost nastavení a koordinace programu zalesňování a jeho naplňování v rámci národních programů členských států a poslední část se týká otázek spojených se strukturální politikou, které byly uvedeny v Návrhu na vytvoření Společné zemědělské politiky z roku 1960 (Proposals for the working out and putting into effect of the common agricultural policy). Týkaly se tzv. ochranného zalesňování posuzovaného z hlediska regionálního rozvoje nebo prováděného bezprostředně ve prospěch zemědělství, problémů spojených s malými lesy v soukromém vlastnictví, zalesňování okrajových a neúrodných ploch, ekonomických otázek (danění, ziskovost). K řešení byla i otázka neprodukčních funkcí, zejména v průmyslových oblastech to byla funkce rekreační.

Do roku 1988 byla Evropským společenstvím přijata řada opatření na rozvoj lesnického sektoru. Týkala se především souladu v právních předpisech, rozvoje lesů a lesního hospodářství, lesnického výzkumu, ochrany lesů před dopady znečištění a před požáry. V roce 1988 představila Komise Strategii společenství a akční program pro lesnický sektor (Community strategy and action programme for the forestry sector). S probíhající krizí v zemědělství a ukončováním zemědělské činnosti, bylo zalesňování a rozvoj lesního hospodářství pro některé regiony důležitým prostředkem sociálně-ekonomické reorientace. Zároveň by byly ve Společenství vytvořeny zásoby dřevní biomasy ve formě nastojato, které by v případě nouze zajistily dostatečné dodávky dříví pro lesní výrobu. Uváděna je i nezbytná environmentální funkce, kdy by nově vzniklé lesní porosty svým vhodným umístěním působily proti půdní erozi a přispívaly k zadržování vody v krajině. Komise vyjádřila názor, že lesnictví ve svých různých formách může představovat alternativu k zemědělství jako zdroji dodatečných příjmů i jako využití půdy vyřazené ze zemědělské produkce v souvislosti s reformou SZP. Součástí strategie bylo podílet se na rozvoji lesnického odvětví v nejvíce znevýhodněných oblastech světa, zejména v rozvojových zemích. Prostřednictvím účinné vědecké a technické spolupráce v lesnickém sektoru a prostřednictvím vhodné finanční pomoci na specifické nebo integrované lesnické projekty napomoci k racionálnímu využívání lesních zdrojů a eliminaci desertifikace.

V rámci McSharryho reformy bylo nařízením Rady (EHS) č. 2080/1992 podpořeno zalesňování zemědělské půdy. Cílem bylo umožnit alternativní využívání zemědělské půdy a podpořit rozvoj lesnických činností v zemědělských podnicích. Je uváděn environmentální přínos opatření a přínos ke snižování skleníkových plynů ukládáním uhlíku. Podpora je poskytována na založení lesního porostu a následně jako paušální platba na péči po dobu pěti let. Způsobilá je i plocha pro pěstování rychle rostoucích dřevin, ale v tomto případě je podpora poskytnuta pouze, pokud je hlavní činností zemědělství. V rámci dotace není podporováno pěstování vánočních stromků. Výše podpory závisí na druzích pěstovaných dřevin: nejnižší je určena pro plantáže eukalyptů a nejvyšší pro listnaté dřeviny, které pokud jsou pěstovány v kombinaci s jinými dřevinami, musí být zastoupeny minimálně 75 %. Beneficiant dostává náhradu za ukončení zemědělské činnosti v důsledku zalesnění zemědělské půdy, která je vyplácena po dobu 20 let od založení lesního porostu. Na základě tohoto nařízení bylo k 30. 4. 1996 zalesněno přibližně 500 000 ha zemědělské půdy v Evropě, přičemž z 80 % se na něm podílely Španělsko (dominovalo se 47 %), Velká Británie, Irsko a Portugalsko. V roce 2000 byla zalesnění plocha navýšena na téměř 900 000 ha, přičemž dominovalo Španělsko se 45 % zalesněné plochy v rámci Společenství (Du Breil de Pontbriand, 2000) (viz Obrázek 5).

Obrázek 5: Zalesněná zemědělská půda v rámci Evropských společenství

Zdroj: Příloha 1 k příspěvku ve sborníku; du Breil de Pontbriand, L. *European experiences with regulation 2080/92 and the new afforestation policy under Agenda 2000*

V roce 1998 bylo přijato usnesení Rady o lesnické strategii EU, které je strukturováno do dvou částí. Obecný rámec zahrnuje lesnické politiky členských států a zdůrazňuje význam multifunkční role lesů a udržitelnosti obhospodařování lesů. Jsou zde identifikovány hlavní prvky strategie, jako je princip subsidiarity a koncept sdílené odpovědnosti, implementace mezinárodních závazků prostřednictvím národních lesnických programů nebo vhodné nástroje vyvinuté členskými státy a aktivní účast na všech mezinárodních procesech souvisejících s lesnictvím. Druhá část se zabývá nejdůležitějšími opatřeními Společenství týkajícími se lesů a lesnictví, a to včetně politiky rozvoje venkova, opatřeními na ochranu lesů (znečištění ovzduší, lesní požáry), biodiverzity a oblastí Natura 2000, změny klimatu (Flies, 2004).

V návaznosti na přijaté návrhy reformy SZP k posílení zemědělského a lesnického sektoru bylo zalesňování zemědělských půd jedním z opatření, které mělo přispět vytvořit alternativní zdroje příjmů a podpořit zaměstnanost venkovských oblastí. Jedním z cílů bylo rozšířit zalesněné plochy s ohledem na dopady na životní prostředí. Podpora směřovala do dvou typů opatření, a to v oblasti zalesňování a lesnictví. Nařízením č. 1257/1999 jsou sloučeny tři typy podpor lesnického sektoru: systému pro rozvoj a optimální využití lesů ve venkovských oblastech Společenství (Nařízení Rady (EHS) č. 1610/89), režim podpory na lesnická opatření v zemědělství (Nařízení Rady (EHS) č. 2080/92) a zlepšení podmínek zpracování a uvádění na trh lesnických výrobků (Nařízení Rady (EHS) č. 867/90)(du Breil de Pontbriand, 2000).

Ve Zvláštní zprávě č. 9 z roku 2004 je uvedeno, že podpora na zalesňování zemědělské půdy je poskytována na výsadbu v souladu s lokálními podmínkami. Zemědělská půda způsobilá pro podporu zahrnuje ornou půdu, louky, stálé pastviny. Plánované výdaje EU v oblasti lesnictví na období 2000 – 2006 činily 4,7 miliard EUR, přičemž polovina této sumy připadla na zalesňování zemědělské půdy a druhá na jiná lesnická opatření. Povinností členských států při přijímání opatření pro rozvoj venkova bylo vycházet z národních lesnických programů. Ekvivalentem k chybějícím lesním programům byly Komisí schválené plány rozvoje venkova a operační programy.

V roce 2006 vypracovala EK Akční plán EU pro lesnictví (The EU Forest Action Plan), který se vztahoval na období 2007–2011. Jeho cílem bylo podpořit multifunkční úlohu lesů a posílit udržitelný způsob hospodaření v členských státech, jakož i umožnit EU plnit své mezinárodní závazky týkající se lesů. Akční plán byl navržen jako nástroj „k lepší koordinaci politiky v oblasti lesnictví a souvisejících opatření v rámci EU-27“, která probíhají souběžně s různými oblastmi politiky a na různých úrovních provádění (na mezinárodní a vnitrostátní úrovni). Vycházel z usnesení Rady ze dne 15. prosince 1998 o strategii EU v oblasti lesního hospodářství. Mimo jiné je v něm upozorňováno na fakt, že lesy mohou přispět ke zmírnění dopadů změny klimatu. Využívají zachyceného uhlíku k vytvoření organické hmoty. Ukládání organického uhlíku v půdě a nadzemní biomase pak vytváří značný potenciál pro odstranění CO₂ z atmosféry. Zalesňování zemědělské půdy spolu s agrolesnictvím jsou uváděny jako způsoby vhodné k zachycování a sekvestraci uhlíku. V rámci klíčové aktivity 9 (Zvýšit ochranu lesů v EU) se uvádí, že členské státy mohou s podporou EZFRV vypracovat vnitrostátní pokyny pro zalesňování a podporovat zalesňování pro cíle ochrany životního prostředí.

Podporu pro zalesnění zemědělské půdy mohli využít veřejní i soukromí vlastníci zemědělské půdy a jejich sdružení. Podpora pokrývá náklady na založení a roční platbu na hektar, která má nahradit ušlý zemědělský příjem a náklady na údržbu. V případě pozemků ve vlastnictví státu lze podporu poskytnout pouze v případě, že orgánem hospodařícím na takovém pozemku je soukromý subjekt nebo obec. Co se týče pozemků ve vlastnictví veřejných institucí, podpora byla určena pouze na zalesnění, přičemž ji nebylo možné využít pro výsadbu RRD nebo plantáže vánočních stromků. Povinnosti pro členské státy se týkaly nároků na vysazované druhy dřevin, které musí být odpovídat environmentálním a klimatickým podmínkám oblasti a musí splňovat minimální požadavky na životní prostředí. Mezi podmínky implementace opatření členskými státy patřilo mj. podporovat projekty, které zabrání zalesnění citlivých stanovišť, nebo by mohly mít negativní vliv na oblasti s vysokou ekologickou hodnotou a lokality Natura 2000.

4.4 Situace v České republice

Všechna opatření v sektoru lesnictví byla koncipována v souladu s Národním lesnickým programem, který vycházel z lesnické strategie Evropské unie schválené rezolucí Rady EU dne 14. prosince 1998, kterou byla uznána nutnost zachovat diverzitu evropských lesů, jejich multifunkční úlohu a udržitelný ekologický i hospodářský vývoj. Zalesňování bylo identifikováno jako jeden z alternativních způsobů využívání zemědělské půdy a mělo podpořit rozvoj lesnické činnosti v rámci farem (Matějíček, 2003).

V rámci „Plánu rozvoje zemědělství a venkova České republiky na období 2000 – 2006“ bylo počítáno s ročním zalesňováním zemědělské půdy o rozloze přibližně 500 ha (MZe, 2000). Cílem bylo zlepšení stavu krajiny především po ekologické stránce. Od roku 2002 byla v rámci dotační politiky zohledňována vhodnost pro zemědělskou výrobu. Ukazatelem hodnoty zemědělské půdy se stává bonitovaná půdně ekologická jednotka, která je jako pětimístný kód BPEJ přiřazena k zemědělským pozemkům v katastru nemovitostí na základě vyhlášky č. 327/1998 Sb. V rámci diferenciací pozemků pak majitelé s vyšší hodnotou BPEJ dostávali na zalesnění nižší podporu než majitelé obtížně obdělávatelných pozemků, podmáčených či svažitéch (Vacek et al., 2009). Systém podpor, který byl uplatňovaný v České republice, se velmi podobal principům poskytování dotací v členských státech EU. Nařízení vlády č. 203/2004 Sb. ukončilo poskytování dotací na zalesnění, ale dále byla poskytována finanční podpora na péči o založené lesní porosty do jejich zajištění. Zalesňování zemědělské půdy bylo od roku 2004 kofinancováno ze strukturálních fondů EU (Špulák et Kacálek, 2011).

V období 2004 – 2006 byly přijímány žádosti v rámci „Operačního programu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“, který navazoval na SAPARD. Jednalo se o programový dokument, kterým byla charakterizována opatření kofinancovaná z orientační sekce Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu a Finančního nástroje pro usměrňování rybolovu. Program byl rozdělen do tří priorit. V rámci Priority I – „Podpora zemědělství, zpracování zemědělských produktů a lesnímu hospodářství“, konkrétně v podopatření „1.3.4 Zalesňování zemědělsky nevyužívaných půd“ byla poskytována podpora na zalesnění bonitně podprůměrných

půd, které v minulosti byly sice zemědělsky využívány, ale již se nepředpokládalo jejich využití pro zemědělskou produkci. Podpora do výše 100 % uznatelných výdajů byla vyplácena na zalesnění i na péči o mladé lesní kultury, které byly založené na zemědělsky nevyužívaných nelesních půdách (MZe, 2004a).

V období 2004 – 2006 jsou na území České republiky uplatňována opatření v rámci „Horizontálního plánu rozvoje venkova ČR pro období 2004 – 2006“. Jedním z opatření bylo opatření Lesnictví, v rámci kterého byla poskytována podpora na zalesňování zemědělské půdy. Opatření bylo navrženo v souladu s čl. 31 nařízení Rady (ES) č. 1257/1999 a bylo realizováno nařízením vlády č. 308/2004 Sb. o stanovení některých podmínek pro poskytování dotací na zalesňování zemědělské půdy a na založení porostů rychle rostoucích dřevin na zemědělské půdě určeným pro zemědělské využití (MZe, 2008). Cílem programu bylo trvalé snížení výměry obhospodařované zemědělské půdy, diverzifikace výroby a tím i posílení ekonomické stability a rozvoj venkovských oblastí. V rámci opatření byl poskytován příspěvek na založení lesního porostu, příspěvek na péči o založený porost a na náhradu za ukončení zemědělské výroby, a to po dobu 20 kalendářních let od založení lesního porostu. Očekávaný rozsah zalesnění zemědělské půdy na celé programovací období 2004–2006 byl 6 600 ha (MZe, 2005) a pro rychle rostoucí dřeviny to bylo 150 ha. Vzhledem k tomu, že se začínal otevírat trh s nefosilními palivy, byl tento potenciál naplněn ze 2/3 (91 ha) již v prvním roce programovacího období (MZe, 2005). Vacek (2009) uvádí, že v období 1994 – 2005 bylo zalesněno celkem 8 805 ha zemědělských pozemků.

V roce 2007 byl schválen Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013, v rámci kterého byly charakterizovány 4 prioritní osy. Zalesňování zemědělské půdy je opatřením osy II: Zlepšování životního prostředí a krajiny. V rámci tohoto opatření byly vypláceny prostředky na první zalesnění zemědělské půdy, kdy účelem je snížení výměry zemědělsky obhospodařovaných půd nevhodných pro zemědělskou výrobu, zvýšení ploch absorpce atmosférického CO₂ a podpora biodiverzity. Dotace je poskytována na založení lesního porostu, péči o lesní porost a náhradu za ukončení zemědělské výroby na zalesněném pozemku po dobu 15 let (MZe, 2007). V souvislosti s „Health Check“ byl v dubnu 2010 aktualizován strategický dokument pro rozvoj venkova. V Národním strategickém

plánu rozvoje venkova ČR (NSPRV) byly zohledněny strategické priority EU pro období 2007–2013 a zároveň reflektovány závěry summitů v Lisabonu a Göteborgu. Jako účinný nástroj pro zlepšení stavu klimatu je vnímáno zalesňování (je uváděn průměrný roční přírůstek lesů 2 200 ha (MZe, 2010)).

Od roku 2014 do roku 2020 bylo zalesňování zemědělské půdy podporováno v rámci Programu rozvoje venkova opatřením M08 Investice do rozvoje lesních oblastí a zlepšování životaschopnosti lesů, konkrétně podopatřením „Zalesňování a zakládání lesů“. Cílem je přispět ke zmírnění klimatických změn zvýšením absorpce atmosférického CO₂, stabilizací a rozšířením biodiverzity rozšířením zalesněných ploch, zvýšením retence vody v krajině a ochraně půd. I v tomto programovém období byl poskytován příspěvek na založení lesního porostu, na péči po dobu pěti let od založení lesního porostu a za ukončení zemědělské činnosti po dobu 10 let, která je počítána od roku následujícího po roce založení (MZe, 2015).

4.5 Zalesňování ve vybraných státech Evropské unie

4.5.1 Polsko

Polské lesy pokrývají přibližně 29,2 % území země a rostou na ploše 9,1 mil ha. Převážná část lesů je ve vlastnictví státu, z toho téměř 7,6 mil ha lesů je spravováno Státním lesnickým fondem. Zvyšování lesnatosti země je jeden z hlavních cílů lesnické politiky v Polsku. V minulosti převážně v důsledku socioekonomických důvodů docházelo ke zvětšování plochy využívané pro zemědělské účely. Míra zalesnění poklesla v roce 1820 na 38 % a v roce 1938 dokonce na 20 % (Kurowska et al., 2014), v roce 1945 to bylo 21 % a v současnosti plocha polských lesů zaujímá 29,2 %. V letech 1945 – 2008 se plocha lesů zvýšila o 310 tis. ha (SAWA, 2015).

Důležitým milníkem je Národní program pro zvýšení lesnatosti (Krajowy Program Zwiększania Lesistości, KPZL) přijatý polskou vládou v roce 1995 a poté upraven v 2003, kterým je plánováno dosažení různých úrovní lesnatosti Polska. Do přistoupení Polska k Evropské unii existoval v Polsku diverzifikovaný systém financování pro lesnický sektor. Státní pozemky byly zalesňovány Státními lesy Polska ze státního rozpočtu a rozsah provedeného zalesnění tak výrazně závisel na každoročně přidělených prostředcích. Na zalesnění soukromých pozemků bylo

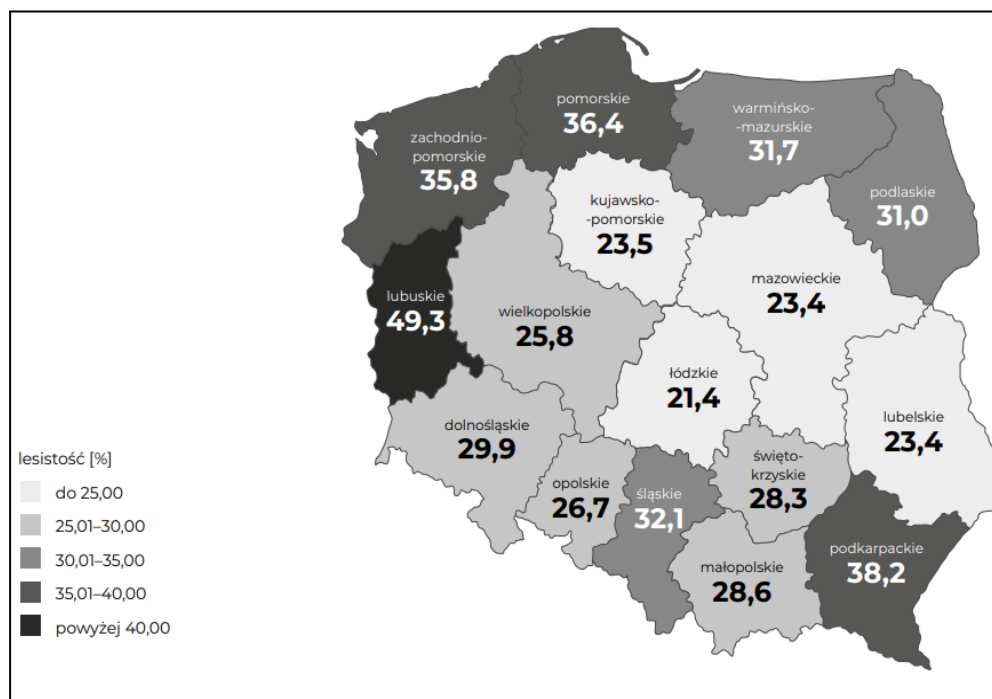
příspěno z prostředků fondů vojvodství pro Ochranu životního prostředí a hospodaření s vodou a v okrajové míře z prostředků Státních lesů v rámci např. formou volných sazenic. Po přistoupení Polska k EU (1. 6. 2004) byla podpora získaná v rámci Programu rozvoje venkova jedním z nejdůležitějších řešení, kterým mohly být implementovány cíle Státní lesnické politiky (PLP) a Národního programu pro zvýšení lesnatosti (KPZL). V rámci tohoto programu byla cílová hodnota stanovena na zalesnění 680 000 ha půdy v období 2001–2020 (Kaliszewski et al., 2016). Program měl zajistit příznivé podmínky pro rozšiřování lesního porostu, a to až do výše 30 % rozlohy země do roku 2020 a 33 % do roku 2050 (SAWA, 2015). To by znamenalo zalesnění cca 1 500 tis. ha v letech 2000 – 2050 včetně cca 560 tis. ha do roku 2020 s průměrnou mírou zalesňování cca 23 tis. ha ročně (Sulewski, 2018).

V letech 2001 až 2014 bylo zalesněno přibližně 163 000 ha zemědělské půdy, z čehož 101 600 ha připadalo na soukromé pozemky a 61 400 ha na pozemky ve vlastnictví státu. V Polsku činí průměrná rozloha soukromých lesních porostů 1,17 ha. Největší průměr lesního pozemku vlastní zemědělské podniky v Podlaském vojvodství (2,67 ha) a naopak nejmenší plocha je 0,59 ha je ve Slaském vojvodství. Již zmíněné Lubelské a Podkarpatské farmy v průměru 1,30 ha a 1,02 ha. Průměrná farma v Mazowieckém vojvodství měla 1,49 hektaru zalesněné plochy (Kurowska et al., 2014).

Podle Klepacké (2017) je zalesněnou zemědělskou plochu v Polsku potřeba posuzovat i v kontextu celkové obhospodařované půdy. Průměrný zemědělský podnik hospodařil v roce 2015 na 10,49 hektaru. Průměrná velikost zemědělských podniků byla výrazně ovlivněna zemědělskou reformou a znárodněním lesů po druhé světové válce. Relativně malé farmy a největší soukromý sektor vlastnictví lesa je ve vojvodstvích, kde byla přítomnost státního zemědělského sektoru omezena, tj. ve východní (Lubelskie), střední (Mazowieckie, Swietokrzyskie, Lodzkie) a jihovýchodní oblasti (Podkarpatská). Průměrná velikost zemědělských podniků v těchto regionech je podstatně menší než v jiných částech Polska, zatímco kvalita půdy je ve většině z nich zhoršená. U tohoto typu farem není pravděpodobné, že by pokračovaly v zemědělské výrobě. Většina těchto regionů také zažívá vylidňování. Opětovné zalesnění méně kvalitních zemědělských půd, by v těchto lokalitách mohlo

příspěť k podílu zalesněné půdy, který pomůže dosáhnout stanovené lesnické politiky a napomoci dosažení cíle 33 % celkové zalesněné plochy v Polsku do roku 2050. Soukromé lesy by se navíc mohly stát zdrojem vstupních surovin pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů buď výrobou bioplynu, nebo pelet. Znalost relativní nákladové efektivity zemědělského podniku pomáhá odhadnout velikost potenciálního převodu půdy ze zemědělského využití na lesnictví. Lesnatost Polska podle jednotlivých vojvodství je uvedena na obrázku č. 7. Celková rozloha zemědělsky využívané půdy je využíváno 15,5 mil ha, co je zhruba 49,7 % celkové rozlohy Polska. Z toho orná půda tvoří téměř 75 % (12 mil. ha), a trvalé travní porosty necelých 20 % (3,2 mil. ha). Na 336 000 ha jsou založeny sady (cca 2%)(PROW, 2015).

Obrázek 7: Lesnatost Polska - vztaheno k jednotlivým vojvodstvím

Zdroj: Raport o stanie Lasów w Polsce 2020

K zalesňování zemědělských půd je zemědělci využíván i program rozvoje venkova (Program Rozwoju Obszarów Wiejskich). Mezi základní podmínky patří, že podpora v rámci opatření je poskytována na půdu vedena v katastru nemovitostí a staveb jako pozemek zemědělská půda nebo sady, o výměře, minimálně 0,1 ha a šířce větší než 20 m, kde požadavek na šířku terénu neplatí, pokud pozemek hraničí s lesem nebo již zalesněnou oblastí. Původně byla podpora poskytována do výměry

20 ha - pro jednoho zemědělce po celou dobu trvání PRV 2014–2020. Tato plocha byla pro žádosti přijímané od r. 2021 navýšena na 40 ha na jednoho zemědělce za celé programové období (RCL, 2021).

Kromě jiného jsou projekty zalesnění hodnoceny podle několika kritérií:

- pozemky určené k zalesnění se alespoň zčásti nacházejí v ekologických koridorech, nacházející se v území Natura 2000: 14 bodů
- pozemky určené k zalesnění se alespoň zčásti nacházejí v oblastech ohrožených vodní erozí: 12 bodů
- pozemky určené k zalesnění alespoň zčásti sousedí s vnitrozemskými povrchovými vodami: 10 bodů
- pozemek určený k zalesnění je alespoň zčásti pozemek se sklonem větším než 12°: 8 bodů
- pozemek určený k zalesnění alespoň zčásti sousedí s lesem nebo zalesněnou oblastí: 7 bodů
- pozemek určený k zalesnění se alespoň zčásti nachází na půdách V, VI nebo VI oceňovací třídy v souladu s evidencí pozemků: 6 bodů
- pozemek určený k alespoň částečnému zalesnění se nachází ve vojvodství s lesnatostí pod 30 %: 4 body

Pro získání podpory k zalesnění je důležité získat v rámci tohoto hodnocení nejméně 6 bodů (PROW, 2015).

Z analýz, které byly prováděny vyplynulo, že v návaznosti na podpory poskytované v rámci Programu rozvoje venkova, došlo k poklesu zalesněné půdy soukromých vlastníků. V rámci podpor v PRV 2007 – 2013 bylo soukromými vlastníky zalesněno 33 053,53 ha, ale pouze 6 742,06 ha v období PRV 2014–2020 (Klepacka et al., 2017), ačkoli pro toto programové období byl stanoven cíl 82 000 ha (Daniłowska, 2019).

4.5.2 Španělsko

Španělsko se rozkládá na ploše 506 000 km², z čehož 80 % připadá na venkov. Z celkové plochy je 50 % zemědělské půdy, zatímco lesy pokrývají 18 %. Celkový počet obyvatel je 46,7 milionu - z toho 41 % žije ve venkovských oblastech. Ve Španělsku je politika rozvoje venkova EU prováděna prostřednictvím 17 regionálních programů rozvoje venkova, jeden program v každé autonomní

oblasti a v jednom národním PRV (European Commission, 2018), jednotlivé autonomní oblasti jsou znázorněny na obrázku č. 8.

Obrázek 8: Španělské království – autonomní oblasti

Zdroj: spanelskekrálovstvi.sweb.cz

Velká část celkové rozlohy Španělska patří do oblasti Středomoří. To znamená nízké a proměnlivé, často přivalové srážky, opakující se sucha (poslední v letech 1990–1995 období), nedostatek vody a nejistá environmentální rovnováha v mnoha ekosystémech. Na odlesňování mají vliv i požáry nebo nadměrná pastva. Kdysi běžnou praxí bylo rovněž vypalování lesů, aby se z nich mohlo vyrábět dřevěné uhlí, nebo aby se vyčistila půda pro pastvu ovcí. Odlesňování tak vedlo k odkrytí ornice a jejímu následnému odnosu do moře. Když vláda na konci 19. století poprvé bilancovala škody, odhadovala, že bude třeba znovu osázet 5 nebo 6 milionů hektarů půdy - tedy asi 10 % rozlohy země (Laursen, 2013). V reakci na odlesňování byl 10. 3. 1941 přijat zákon Ley del Patrimonio Forestal del Estado, jehož cílem byla ochrana půdy, zejména v povodí, intenzivní produkce dříví ve vztahu ke snížení nezaměstnanosti. Bylo doporučeno zalesňování bez ohledu na vlastnictví půdy. V roce 1952 byl vytvořen Státní výbor za účelem vypracování národního plánu rozsáhlého zalesňování, kdy byly upřednostněny rychle rostoucími

lesními druhy v souladu s potřebami lesnického průmyslu, například pro výrobu celulózy na severozápadě Španělska (Marey-Perez et al., 2009).

Od roku 1974, kdy lesy zaujímaly plochu 25,6 mil. ha, docházelo postupně ke zvyšování lesnatosti a hustoty lesů. V roce 2003 ploch lesů činila 26,8 mil. ha. V průběhu 20. století došlo k výraznému nárůstu teploty, která se zvýšila o 1,6 °C. Právě zvyšování teploty a snížení relativní vlhkosti vzduchu je jednou z hlavních příčin devastujících požárů na severovýchodě Španělska (OECD, 2009). Pro zalesnění nebyly vždy použity vhodné druhy dřevin. Jednou z použitých dřevin byl eukalyptus, který je vzhledem k nárokům na vodu dřevinou nevhodnou a navíc zvyšující rizika požárů (Laursen, 2013).

Mnohé z půd, které byly v minulosti odlesněny a následně zemědělsky obhospodařovány, byly nevhodnými zemědělskými postupy degradovány. Postupně došlo ke snižování jejich využití a opouštění hospodaření. V 90. letech bylo jedním z navrhovaných řešení pro tento typ půd i zalesňování, a to prostřednictvím Národního programu pro Zalesňování zemědělské půdy. Na základě nařízení Rady (EHS) č. 2080/92 byla zavedena podpora pro lesnická opatření, což znamenalo významný příspěvek pro mnoho znehodnocených oblastí i poskytnutí nových možností pro opouštěné oblasti (Marey-Perez et al., 2009). Nařízení Rady (EHS) č. 2080/92 bylo do španělské právní úpravy implementováno královským nařízením č. 378/93 v březnu 1993. Každá autonomní oblast navrhla v rámci tohoto programu svůj vlastní regionální program. Ústřední vláda mohla kofinancovat 50 % nákladů na tyto regionální programy prostřednictvím vlastních prostředků za předpokladu, že tyto programy byly součástí Národního programu, nebo mohly být spolufinancovány Evropským společenstvím. Platba byla poskytnuta na první zalesnění, na péči o založený porost a náhradu (Barbero, 2000). V roce 2005 bylo zalesněno 152 000 ha (Programový dokument, 2012), v období 2000 – 2005 byl roční nárůst zalesněných ploch 296 000 ha (Zanchi et al., 2007). Do roku 2006 bylo zalesňování zemědělské půdy řízeno prostřednictvím Horizontálního programu na národní úrovni (Program rozvoje venkova pro Doprovodná opatření na období 2000 – 2006: Programa de Desarrollo Rural para Medidas de Acompañamiento para el periodo 2000 – 2006).

4.5.3 Řecko

Řecko se rozkládá na ploše 131 957 km². Plocha lesů zaujímá 30,27 % (údaj uváděný k r. 2020) a zemědělská půda 47,35 % (údaj uváděný k r. 2020) (WDI, 2022). V Řecku je ústředním orgánem státní správy v odvětví lesnictví sekce lesnictví Ministerstva pro rozvoj venkova a potravinářství, která se zabývá strategií a koncepcí politiky, otázkami provádění politiky i právním rámcem v oblasti lesnictví. Strategie vytvořené v rámci sekce lesnictví jsou předávány řeckému parlamentu ke schválení a následně jsou implementovány prostřednictvím prováděcích předpisů na regionální a místní úrovni. Lesy v Řecku mají dle zákona (články 24 a 117, 1975/86/00) vysoký stupeň ochrany a změna v užívání lesa je možná pouze ve veřejném zájmu a pouze v případech, kdy veřejný zájem nelze uspokojit alternativními prostředky. Neefektivita a selhání na administrativní a řídicí úrovni však vedly k závažnému znehodnocování lesů, většinou v blízkosti měst. Některá ustanovení zákona vydaného v roce 1969 umožňovala výstavbu hotelů v blízkosti lesů, čímž docházelo k jejich ohrožení i degradaci (Christopoulos et al., 2009).

Základem lesnické národní politiky je řecký zákon o lesích z roku 1979, který akcentuje zvýšenou ochranu lesů a udržitelné využívání lesních zdrojů, tj. s ohledem na biodiverzitu a mimoprodukční funkce lesa. Ustanovení se týkají také dalších významných otázek správy, jako je vymezení lesních oblastí katastrálním systémem, postupy opětovného zalesňování a vnitrostátní financování výzkumu a správy lesů. V zákoně z roku 1986 se objevuje specifická část zaměřená na ochranu přírody a krajiny, vymezující nové kategorie oblastí, které by měly být předmětem ochrany. Nový lesní zákon z roku 2003 (zákon č. 3208/2003) obsahoval ustanovení, která snížila stupeň ochrany některých rostlinných společenstev. Christopoulos et al. (2009) rovněž uvádí, že zalesňování a opětovné zalesňování nepostupují dostatečně rychle a dokonce dochází k nevhodnému výběru dřevin. Zejména příměstské lesy jsou ohroženy požáry. I přes velký podíl státních lesů a menšinovém vlastnictví soukromých majitelů je vyvíjen tlak na snižování stupně ochrany.

V roce 2016 přijala země 1. národní strategii pro přizpůsobení se změně klimatu (zákon č. 4414/2016). V této strategii je pozornost věnována i oblasti lesnictví, především v kontextu s politikou přizpůsobování se změně klimatu a zmírňování této změny. V návaznosti na tuto strategii, by měly být stanoveny

priority a akční plán, který by měl být realizován prostřednictvím regionálních plánů přizpůsobení se změně klimatu v každém ze 13 regionů. V květnu 2017 vstoupily v platnost nové právní předpisy o lesích, které mění předchozí režim.

4.6 Budoucí podoba SZP

Dne 2. prosince 2021 byla formálně přijata dohoda o reformě společné zemědělské politiky (SZP). Cílem je zajištění konkurenceschopného a diverzifikovaného zemědělství, podpora životního prostředí včetně posílení a podpory biologické rozmanitosti a posílení socioekonomické struktury, která s sebou přináší větší podporu pro menší farmy a možnost flexibility při nastavování opatření s ohledem na místní podmínky. V souladu s pravidly obsaženými v nařízení EP a Rady (EU) 2021/2115 vypracovaly členské státy strategické plány SZP, které musí zahrnovat posouzení potřeb a intervenční strategii, a jsou v nich definovány podmínky intervencí navržených k dosažení devíti specifických cílů (vyjmenovány v čl. 6 uvedeného nařízení, přičemž cíle 4, 5, 6 jsou zaměřeny environmentálně).

Strategické plány jednotlivých členských států budou posuzovány mj. i s ohledem na to, jak přispějí k cílům stanoveným v rámci Zelené dohody pro Evropu. V návaznosti na ni byly 20. 5. 2020 představeny strategie „Od zemědělce ke spotřebiteli“ (A Farm to Fork Strategy), která je zaměřena na udržitelnou produkci bezpečných potravin (mj. omezení celkového používání a rizika chemických pesticidů o 50 %, omezení používání nebezpečných pesticidů o 50 %, snížení úniku živin o 50 % a v tomto kontextu omezení používání hnojiv o 20 %, navýšení zemědělské půdy obhospodařované v režimu ekologického zemědělství na 25 % zemědělské půdy v rámci EU) a Strategie v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030, kterou je apelováno na obnovu a ochranu přírody EU. Jedním z cílů je navýšení plochy chráněných oblastí na 30 % celkové plochy EU, vyčlenění 10 % zemědělské půdy pro krajinné prvky a neproduktivní plochy. V rámci této strategie je rovněž uváděno zvyšování rozlohy lesů a výsadba stromů na podporu biologické rozmanitosti (kap. 2.2.4 této strategie).

Na základě Strategie v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030 byla vypracována Nová Lesní strategie EU do roku 2030, která se zaměřuje na jednotný a konzistentní přístup k hospodaření s lesy EU. Hlavním cílem této strategie je

zajistit zalesňování, ochranu a obnovu lesů, aby mohly být účinným nástrojem při mitigaci změn klimatu. Zejména je zdůrazněna jejich role v rámci úsilí o zajištění klimaticky neutrální Evropy do konce roku 2050 a příspěvku pro naplnění cíle EU, který byl stanoven v rámci evropského právního rámce pro klima (Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1119 ze dne 30. června 2021, kterým se stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality a mění nařízení (ES) č. 401/2009 a (EU) 2018/1999) – snížení emisí skleníkových plynů alespoň o 55 % do roku 2030. Tohoto snížení by mělo být dosaženo pomocí opatření stanovených v balíčku „Fit for 55“ (k dosažení 55% snížení emisí). Předpokladem je „zalesňování a opětovné zalesňování biologicky rozmanitých lesů“ (kap. 3.3 Nové Lesní strategie EU do roku 2030), kterým dojde k nárůstu rozlohy lesních ploch, zmírňování změn klimatu a rizika katastrof v odvětví lesnictví, většího pohlcování CO₂ a sekvestrace uhlíku v půdě i biomase. Zdůrazněny jsou i možné pracovní příležitosti a mimoprodukční funkce lesa. Strategie obsahuje plán na výsadbu 3 mld. stromů do roku 2030.

V prosinci 2021 bylo Evropskou komisí zveřejněno sdělení „Udržitelné cykly uhlíku“ (Sustainable Carbon Cycles, dále jen „sdělení SCC“), ve kterém jsou shrnuty závěry předcházejících dokumentů EK a navrženy postupy k udržitelnějšímu koloběhu uhlíku. V rámci sdělení SCC je konstatováno, že zejména v důsledku rozvoje spalování fosilních paliv došlo k masivnímu narušení koloběhu uhlíku. Jako tři stěžejní kroky k nápravě tohoto stavu jsou považovány:

- výrazné zvýšení energetické účinnosti budov, dopravy a průmyslu,
- recyklace uhlíku z odpadů a náhradu uhlíku z fosilních zdrojů uhlíkem z udržitelně produkované biomasy i přímo z ovzduší (oběhové hospodářství a bioekonomika),
- zachytávání a dlouhodobé ukládání uhlíku buď v geologických strukturách, nebo v půdě a biomase prostřednictvím uhlíkového zemědělství.

Uhlíkové zemědělství zahrnuje několik způsobů hospodaření na půdě, mj. agrolesnictví a jiné způsoby kombinující pěstování dřevin s rostlinnou nebo živočišnou produkcí, pěstování krycích plodin a víceletých plodin, šetrné zpracování půdy, zvýšenou ochranu krajinných prvků, opatření v živočišné výrobě a chovu hospodářských zvířat, cílené zatravnění orné půdy nebo neobdělávaných půd a uvádění půdy do klidu. Zalesňování zemědělských půdy respektující ekologické

principy (např. ochranu biodiverzity) a adaptace lesů na změnu klimatu jsou vnímány jako jeden z nástrojů uhlíkového zemědělství (COM(2021) 800 final, 2021).

4.6.1 Zalesňování zemědělské půdy ve Strategickém plánu SZP 2023 – 2027

V rámci Strategického plánu SZP 2023 – 2027 je zalesňování rozděleno do dvou intervencí, které přispějí k naplnění cíle 4 – „Přispívat ke zmírňování změny klimatu a přizpůsobování se této změně, mimo jiné snižováním emisí skleníkových plynů a zvyšováním míry sekvestrace uhlíku, a prosazovat udržitelnou energii“ (čl. 6, odst. 3, písm. d) nařízení EP a Rady (EU) 2021/2115).

První je „Zalesňování zemědělské půdy – založení porostu“, dle čl. 73 nařízení EP a Rady (EU) 2021/2115. Jde o investici, kterou jsou řešeny potřeby identifikované v rámci SWOT analýzy. Jednou z nich je zvýšení odolnosti zemědělství ke klimatické změně, kterou je reagováno na vysokou míru degradovaných a utužených půd s následnou ztrátou retenčního potenciálu. Zalesněním by došlo k omezení vodní eroze a dalších degradačních faktorů tím, že je zajištěn vegetační pokryv. Dalšími identifikovanými potřebami, které jsou prostřednictvím intervence řešeny, je snížení emisí GHG a zvýšení sekvestrace uhlíku do půdy (MZe, 2022). Podpora bude poskytnuta jako paušální platba na hektar ve formě pevných sazeb stanovených na základě průměrných nákladů na zalesnění: jedle, borovice, buk, dub, lípa, douglaska – 3 879 EUR/ha, ostatní dřeviny – 2 923 EUR/ha.

Žadatelé, kterými mohou být soukromí a veřejní vlastníci, nájemci, pachtýři a vypůjčitelé půdy a jejich sdružení a spolky a obce, se zavazují k plnění podmínek Cross-compliance, zalesnění musí být provedeno podle projektu stanovištně vhodnými druhy dřevin na základě typologie zalesňovaných půd v souladu s národními právními předpisy, projekt na zalesnění musí být schválen odborným lesním hospodářem a příslušným orgánem ochrany přírody. Před podáním žádosti o dotaci musí být předmětný pozemek evidován v LPIS a před realizací vlastního zalesnění převeden na PUPFL. Ve Strategickém plánu SZP je navrhováno každoroční zalesnění 50 ha zemědělské půdy. V průběhu pěti let by tak mělo dojít k zalesnění celkem 250 ha.

Druhou intervencí je „Zalesňování zemědělské půdy – péče o založený porost“, v rámci které bude žadatelům poskytnuta podpora kompenzující náklady na péči o založený porost včetně výchovných zásahů po dobu 5 let ve výši 643 643 EUR/ha a náhrada za ukončení zemědělské činnosti po dobu 10 let. Výše vyplácené náhrady závisí na kultuře na příslušném DPB před zalesněním. Pro ornou půdu, chmelnice, vinice, ovocné sady, školky je to 459 EUR/ha a v případě trvalých travních porostů nebo jiné trvalé kultury (J) se jedná o 190 EUR/ha/rok. Pro obě intervence navržené ve Stategickém plánu, bude připraven prováděcí předpis – nařízení vlády a rovněž vytvořena metodika pro žadatele (MZe, 2022).

5. Program rozvoje venkova

Rozdělením EZOZF nařízením (ES) č. 1290/2005 na dva samostatné fondy EZZF a EZFRV, je v rámci obecných podmínek pro provádění programů venkova v souladu s čl. 74 nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 ustanoveno, že členské státy pro každý program rozvoje venkova určí:

1) řídicí orgán, který příslušný program řídí. Může se jednat o veřejný nebo soukromý subjekt působící na celostátní nebo regionální úrovni nebo přímo členský stát, pokud tento úkol vykonává sám. Pro aktuální programové období PRV (2014 – 2020) je jím v souladu s usnesením vlády č. 535 ze dne 9. července 2014 Ministerstvo zemědělství. V rámci organizační struktury Ministerstva zemědělství je implementace PRV zajišťována odborem Řídicí orgán PRV a odborem environmentálních podpor PRV.

Řídicí orgán PRV zajišťuje zpracování programového dokumentu, monitoring (včetně zajištění dat), zpracovává hodnocení, zpracování prováděcích předpisů k implementaci, poskytuje informace o programu.

2) akreditovanou platební agenturu ve smyslu článku 7 nařízení (EU) č. 1306/2013, byl určen usnesením vlády č. 535 ze dne 9. července 2014 Státní zemědělský intervenční fond (dále SZIF). Do náplně SZIF patří administrování žádostí, vydává rozhodnutí a následné provádění plateb a jejich zaúčtování, podílí se na aktualizaci LPIS, provádí kontroly IACS (Integrovaný administrativní a kontrolní systém EU), které se provádí u podpor souvisejících s půdou, tedy u přímých plateb, plošných opatření PRV a některých dotací v rámci Společné organizace trhu. Kontroly probíhají buďto na základě satelitních snímků či leteckých fotografií, nebo kontrolou na místě prostřednictvím terénních inspektorů (SZIF, 2013).

3) certifikační subjekt ve smyslu článku 9 nařízení (EU) č. 1306/2013. Ministerstvo financí ustanovilo certifikační subjekt v souladu s přímo závaznými právními předpisy na základě usnesení vlády ČR č. 535 ze dne 9. července 2014. Povinností je Dle povinností stanovených v čl. 9 nařízení (EU) č. 1306/2013 poskytnout stanovisko k věcné právnosti roční účetní závěrky platební agentury, řádného fungování jejího vnitřního kontrolního systému, oprávněnosti

a správnosti výdajů. Stanovisko musí odpovídat mezinárodně uznávanými auditorským standardům.

Pro realizaci opatření je ČR členěna na 8 regionů NUTS (Nomenclature Unit of Territorial Statistic) 2 a dále na 14 samosprávných celků – krajů na úrovni NUTS 3, které byly vymezeny především z hlediska historického vývoje správního členění území ČR. Důležité bylo členění, na základě přírodních a ekonomických podmínek reflektující rozvoj venkova. Administrativní rozčlenění České republiky do 14 krajů, odpovídá úrovni NUTS 3 (Nomenklatura územních statistických jednotek). Regiony NUTS 3 člení na tři typy:

- převážně venkovské regiony – více než 50 % obyvatel žije ve venkovských obcích (pro tento účel definované jako obce s méně než 150 obyvateli na 1 km²),
- významně venkovské regiony – ve venkovských obcích žije 15 až 50 % obyvatel,
- převážně městské regiony – ve venkovských obcích žije méně než 15 % obyvatel.

Nomenklatura územních statistických jednotek ve zkratce NUTS vznikla v roce 1988 pro potřeby jednotné společné evropské klasifikace. V ČR byly NUTS vymezeny na základě Usnesení vlády České republiky č. 707/1998 k návrhu na vymezení územních jednotek NUTS v ČR pro potřeby statistické, analytické a pro potřeby EU (Wokoun, 2006; MZe, 2007).

Za účelem posouzení dopadu nastavených nástrojů SZP je prováděn monitoring a probíhá hodnocení programu. Jeho cílem zkvalitnění koncepce a posouzení účelnosti a efektivnosti. A jsou vyhodnocovány dopady programu ve vztahu k úkolům jednotlivých ESI fondů (čl. 110) Nařízení.

5.1 Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013

Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013 (dále PRV 2007 – 2013) byl zpracován v souladu s nařízením Rady (ES) č. 1698/2005 ze dne 20. září 2005, kterým byla stanovena obecná pravidla pro podporu poskytovanou Společenstvím pro rozvoj venkova financovanou z EZFRV, a v souladu s prováděcími pravidly této normy a vychází z Národního strategického plánu

rozvoje venkova. V návaznosti na čl. 15 nařízením Rady (ES) č. 1698/2005 jsou specifikovány strategie v jednotlivých osách stanovených Národním strategickým plánem rozvoje venkova do prováděcí úrovně (MZe, 2007). Cílem byla realizace strategie pro rozvoj venkova v rámci celé EU, která byla zaměřena na tři témata:

- zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví
- zlepšování stavu životního prostředí a krajiny
- zlepšování kvality života na venkově a podpora diverzifikace venkovského hospodářství.

PRV 2007 – 2013 navázal na předcházející programové dokumenty: Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství v České republice, Horizontální plán rozvoje venkova ČR pro období 2004 – 2006 (dále HRDP), SAPARD a Leader ČR. Tento program byl rozdělen do 4 prioritních os, v rámci kterých jsou definována jednotlivá opatření pro alokaci finančních prostředků z EZFRV.

Osa I (Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví) je zaměřena na podporu konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví a posílení dynamiky podnikání v zemědělské výrobě a v navazujícím potravinářství. Finanční alokace na osu I činila 22,39 % z celkových prostředků EZFRV (tzn. podílu EU). Prioritní oblastí byla modernizace zemědělských podniků a pozemkové úpravy a důležité přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům. V oblasti lesnictví byla v rámci této osy navržena podopatření zaměřená na pořízení strojů a zařízení pro budování a údržbu lesních cest, stezek a chodníků, meliorací, hrazení bystrin, retenčních nádrží, zařízení pro turistiku a strojů a zařízení sloužících pro obnovu a výchovu lesních porostů a prvotní zpracování dříví ekologickými technologiemi (Podopatření I.1.2.1 Lesnická technika (kód 122))(MZe, 2007).

V rámci osy II (Zlepšování životního prostředí a krajiny) jsou definovány tři priority a její váha na celkové finanční alokaci EZFRV, tedy podílu EU, byla 55,2 %. Cílem je podpora udržitelného rozvoje a motivace k využívání půdy, které je v souladu s ochranou krajiny a přírodního prostředí, správa lokalit Natura 2000. V rámci priority 2.1 „Biologická rozmanitost, zachování a rozvoj zemědělských a lesnických systémů s vysokou přidanou hodnotou a tradičních zemědělských

krajin“ jsou podporovány postupy zemědělského hospodaření, které jsou šetrné k životnímu prostředí, vedou k podpoře biologické rozmanitosti a vhodných zemědělských systémů pro zachování venkovské krajiny. Rovněž jde o opatření pro ochranu životního prostředí na zemědělské půdě a v lesních oblastech s vysokou přírodní hodnotou. V rámci osy II na ni bylo alokováno 80,10 % V rámci priority 2.2 „Ochrana vody a půdy“ jsou podporována opatření k zachování kvalitního přirozeného vodního režimu v krajině pomocí vhodných zemědělských systémů. Cílem je ochrana jakosti povrchových a podzemních vodních zdrojů prostřednictvím opatření zaměřených na protierozní ochranu a vhodné používání zemědělského půdního fondu. V rámci osy II na ni bylo určeno 14,76 % prostředků. Nejméně prostředků osy II, a sice 5,14 %, bylo alokováno na prioritu 2.3 „Zmírňování klimatických změn“. V rámci této priority je podporováno snižování emisí skleníkových plynů a zachování funkce lesů prostřednictvím dvou opatření: Zalesňování zemědělské půdy (II.2.1) a Obnova lesního potenciálu po kalamitách a podpora společenských funkcí lesů (II.2.4) (MZe, 2007).

V ose III (Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova) byly definovány čtyři priority zaměřené na rozvoj a zvýšení životní úrovně obyvatel venkova. Opatření jednotlivých priorit zahrnovala podporu vytváření nových pracovních míst a využívání OZE, rozšíření aktivit vč. podpory turistiky, podporu vzdělávání i zvýšení využívání IT, podporu služeb vedoucích (zvvyšování lidského potenciálu a zvyšování úrovně dovedností. Účelem Osy IV („Leader“) bylo především zlepšení kvality života ve venkovských oblastech, rozvoj řídicích a administrativních schopností i zhodnocení kulturního dědictví. V rámci této osy jsou podporovány místní akční skupiny, které realizují Strategický plán Leader. Cílem je růst konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví a diverzifikace ekonomiky a v návaznosti na to i růst kvalita života na venkově (MZe, 2007).

5.1.1 Zalesňování zemědělské půdy v Programu rozvoje venkova 2007 – 2013

V rámci opatření „Zalesňování zemědělské půdy“ bylo navrženo jedno podopatření, a to „První zalesnění zemědělské půdy“ (označení 221). Opatření bylo navrženo na základě článku 43 nařízením Rady (ES) č. 1698/2005, ve shodě s prováděcím nařízením Komise (ES) č. 1974/2006 a ve shodě s národní legislativou, zákonem č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů, a zákonem č.

289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů. Tento typ podpory byl poskytován rovněž v předvstupním období programy, které přispívaly k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství (zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů, a příslušných prováděcích nařízení vlády). V návaznosti na HRDP a výše uvedený zákon o zemědělství bylo po přistoupení ČR do EU vydáno prováděcí nařízení vlády č. 308/2004 Sb., o stanovení některých podmínek k poskytování dotací na zalesňování zemědělské půdy a na založení porostů rychle rostoucích dřevin na zemědělské půdě určených pro energetické využití (v souladu s nařízením Rady (ES) č. 1257/1999 v období 2004–2006. Závazky tohoto období jsou uzavřeny do roku 2025. Opatření navazuje Koncepti agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU (2004 – 2013), jejímž jedním z cílů je „Soustavné zvyšování biologické rozmanitosti, kvality a biotopické hodnoty zemědělského půdního fondu ČR, včetně zalesňování dlouhodoběji nevyužívané zemědělské půdy nejhorší kvality“ (MZe, 2004).

Podopatření je vnímáno jako dlouhodobé, tj. 60 a více let, aby mohly být naplněny environmentální cíle:

- posílení biodiverzity a zlepšení ekologické rovnováhy krajiny
- ochrana půdy a ochrana vod
- pohlcování atmosférického CO₂ přispívající ke zmírnění klimatických změn

Zároveň je jím podporováno zajištění příjmů zemědělců jejich diverzifikací (MZe, 2007). V rámci opatření je vyplácena podpora na:

- první založení lesního porostu, kdy pro jehličnaté dřeviny činí 1 954 EUR/ha, v případě LFA je sazba vyšší, a to 2 233 EUR/ha; pro listnaté 2 590 EUR/ha a 2 961 EUR/ha v případě zalesnění v LFA.
- péči o lesní porost po dobu pěti let, a to ve výši 437 EUR/ha/rok
- náhradu za ukončení zemědělské činnosti na zalesněném pozemku po dobu 15 let, pokud byl před podáním žádosti o poskytnutí dotace zemědělsky obhospodařován. Její výše zohledňuje, zda je beneficentem zemědělská podnikatel, či nikoli, a také jaká kultura byla evidována u DPB, před převedením na PUPFL. Sazba pak může dosahovat výše 294 EUR/ha (v případě zemědělského podnikatele a kultur: orná půda, vinice, ovocný sad, školka či

zelinářská zahrada) nebo 149 EUR/ha. Financování výše uvedených podpor ze zdrojů EU činilo 80 %, 20 % kofinancování bylo ze státního rozpočtu ČR.

Žádat mohou vlastníci a spoluvlastníci zemědělské půdy, nájemci, sdružení vlastníků nebo spoluvlastníků zemědělské půdy, které má právní subjektivitu. O podporu na péči a náhradu nemohou žádat veřejné orgány. Mezi hlavní podmínky pro získání dotace patří:

- zalesněna může být pouze půda, která je evidována v LPIS
- žadatel předkládá projektu zalesnění, který musí být v souladu s platnou právní úpravou, s vyjádřením Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů o typologickém zařazení pozemků a dokládá rozhodnutí orgánu státní správy lesů a SPÚ o prohlášení pozemku za PUPFL.
- žádost je podávána do 30. 11., v době kdy už byl pozemek fyzicky zalesněn a žadatel je povinen zajistit, aby do 14. května následujícího roku neklesl počet života schopných jedinců pod 90 %.
- o podporu na péči žádají beneficianti každý rok do 15. 5., a to po dobu pěti let. Podpora nebyla poskytována na výsadbu vánočních stromků. Na konci závazku (pět let po zalesnění) nesmí být počet životaschopných jedinců nižší než 80 % (stanovení min. počtu jednotlivých dřevin podle vyhlášky č. 139/2004 Sb.) (MZe, 2007).

Podmínky opatření jsou stanoveny v nařízení vlády č. 239/2007 Sb., o stanovení podmínek pro poskytování dotací na Zalesňování zemědělské půdy, ve znění nařízení vlády č. 148/2008 Sb. a nařízení vlády č. 480/2009 Sb. a následně sankce za nedodržení podmínek. Mj. jsou žadatelé povinni dodržovat podmínky Cross-compliance. V Příloze 1 tohoto nařízení je specifikován obsah projektu k zalesnění. Opatření bylo možné realizovat na celém území České republiky s výjimkou hl. m. Prahy. Jako možný rozsah pro podopatření „První zalesnění zemědělské půdy“ je v programovém dokumentu uvedeno 20 000 ha, očekávaný je 5 000 ha (MZe, 2007).

5.2 Program rozvoje venkova na období 2014 – 2020

Program rozvoje venkova na období 2014 – 2020 (dále PRV 2014 – 2020) navázal na předchozí období a přispívá k naplňování Dohody o partnerství, která byla

uzavřena mezi Českou republikou a Evropskou komisí dne 26. srpna 2014. V rámci této dohody jsou definovány hlavní oblasti podpor a priority ČR napříč všemi dotčenými fondy. Jednotlivé Evropské strukturální a investiční fondy (ESI fondy) mají definovány priority, kterými budou naplňovány cíle stanovené ve strategii Evropa 2020 (COM(2011) 500/II final, 2011). Evropskými strukturálními a investičními fondy jsou: Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR), Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EZFRV), Evropský sociální fond (ESF), Fond soudržnosti (KF) a Evropský námořní a rybářský fond (ENRF).

Návrh PRV 2014 – 2020 byl v souladu s čl. 48 nařízení (EU) č. 1303/2013 hodnocen ex-ante. Účelem hodnocení je posouzení kvality nastaveného programování a také jeho účinnost a dopady. Proces hodnocení byl rozdělen do 3 fází a každá byla zakončena zvláštní zprávou. Součástí ex-ante hodnocení, tedy předběžného hodnocení, je i SEA (Strategic Environmental Assessment) hodnocení, kterým je vyhodnocován dopad navrhovaných opatření na životní prostředí, a které je prováděno v souladu se zákonem č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. Nejdůležitějším strategickým cílem, který je v rámci PRV na období 2014 – 2020 řešen, je zajištění udržitelného hospodaření s přírodními zdroji a opatření v oblasti klimatu. Na základě SWOT analýzy bylo identifikováno několik potřeb, které mají dopad na celé území ČR, mj. zachovat a obnovit cenná stanoviště zemědělské a lesní půdy a biodiverzitu, zvýšit prevenci degradace půdy a zvýšit retenční schopnost krajiny, podporovat způsoby hospodaření šetrné k životnímu prostředí, posílit schopnost zemědělství a lesnictví adaptovat se na změnu klimatu, snižovat uvolňování skleníkových plynů v sektoru zemědělství.

V souladu s čl. 5 Nařízení EP a Rady (EU) č. 1305/2013 je stanoveno 6 priorit přispívajících k rozvoji venkova, které jsou dále členěny do oblastí. Konkrétně priorita 4 řeší problematiku obnovy, zachování a zlepšení ekosystémů souvisejících se zemědělstvím a lesnictvím. Dále je rozdělena do tří oblastí, které jsou zaměřeny na:

- obnovu zachování a zvýšení biologické rozmanitosti (zahrnuje oblasti Natura 2000 a oblasti s přírodními omezeními);

- hospodaření s vodou (vč. nakládání s hnojivy a pesticidy);
- předcházení erozi půdy.

Priorita 5 zaměřena na problematiku udržitelného a efektivního využívání zdrojů, přechod na „uhlíkovou ekonomiku“. Dále je členěna do šesti oblastí, které se týkají efektivnějšího využívání vody a energie (při zpracovávání potravin) v zemědělství, využívání energie z obnovitelných zdrojů, snižování GHG a amoniaku ze zemědělství, podpory ukládání uhlíku v zemědělství i lesnictví. V souladu s čl. 21, 22, 24, 25 a 26 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1305/2013 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV) a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 bylo navrženo opatření „M08 – Investice do rozvoje lesních oblastí a zlepšování životaschopnosti lesů“. V rámci tohoto opatření byla v ČR realizována následující podopatření:

- 8.1 – podpora na zalesňování / zakládání lesů,
- 8.3 – podpora na předcházení poškozování lesů lesními požáry a přírodními katastrofami a katastrofickými událostmi,
- 8.4 – podpora na obnovu lesů poškozených lesními požáry a přírodními katastrofami a katastrofickými událostmi,
- 8.5 – podpora investic ke zvýšení odolnosti a ekologické hodnoty lesních ekosystémů,
- 8.6 – podpora investic do lesnických technologií a zpracování lesnických produktů, jejich mobilizace a uvádění na trh.

V rámci České republiky nebylo implementováno opatření 8.2 – podpora na zavádění a údržbu zemědělsko-lesnických systémů (agrolesnických systémů).

Zalesňování a zakládání lesů, konkrétně operace 8.1.1 Zalesňování lesů je implementována v rámci prioritní oblasti „5E Podpora ukládání a pohlcování uhlíku v zemědělství a lesnictví“, částečně přispívá i k prioritní oblasti 4 B, která se týká lepšího hospodaření s vodou a přeneseně zvýšení odolnosti lesních ekosystémů a také priority 4C zaměřené na předcházení erozi půdy a lepší hospodaření s půdou (MZe, 2015).

5.2.1 Zalesňování zemědělské půdy v Programu rozvoje venkova 2014 – 2020

Zalesňování zemědělské půdy bylo implementováno nařízením vlády č. 185/2015 Sb., o podmínkách poskytování dotací v rámci opatření Zalesňování zemědělské půdy a o změně některých souvisejících nařízení vlády. V souladu s čl. 6 nařízení Komise (EU) č. 702/2014, podává Ohlášení vstupu do opatření zalesňování zemědělské půdy (motivační účinek). Dotaci je možné poskytnout pouze na DPB, který je evidován v LPIS jako vhodný k zalesnění, a to na:

- na založení lesního porostu, dřevinami, které jsou uvedeny v Příloze 1 „Jednotlivé druhy lesních dřevin, příslušné cílové hospodářské soubory a minimální počet jejich jedinců na 1 ha při zalesňování“;
- na péči o založený lesní porost po dobu 5 let, od roku následujícího po roce zalesnění;
- náhrada za ukončení zemědělské výroby na zalesněném zemědělském pozemku, a to po dobu 10 let počínaje rokem následujícím po roce zalesnění.

V rámci opatření jsou vypláceny dotace na zalesnění zemědělské půdy ve výši 3 035 EUR/ha, pokud jde o dřeviny jedle, borovice, buk, dub, lípa, douglaska a jasan. V případě ostatních dřevin je výše dotace 2 100 EUR/ha. Platba na péči o lesní porost činí pro dřeviny jedle, borovice, buk, dub, lípa, douglaska a jasan 669 EUR/ha, pro ostatní dřeviny ha/rok 298 EUR/ha/rok. Žadatel o ni žádá každoročně po dobu pěti let v roce, který následuje po zalesnění. Náhrada za ukončení zemědělské činnosti na pozemku, který byl před zalesněním v LPIS veden s kulturou standardní orná půda, vinice, chmelnice, ovocný sad, školka a jiná trvalá kultura činí 488 EUR/ ha/rok. Pokud šlo o kulturu travní porost, úhor, trvalý travní porost a jiná kultura činí s161 EUR/1 ha/rok. Žadatel o tuto podporu žádá každoročně po dobu 10 let.

Ve výše jmenovaném nařízení se dále uvádí že, pokud žadatel řádně podal ohlášení a zalesnil předmětný DPB, provede změnu zemědělské kultury tohoto DPB na kulturu „zalesněno“ (příznak „L“). Žádost o poskytnutí dotace doručí oddělení příjmu žádostí a LPIS (OPŽL) nejpozději do 30. listopadu příslušného kalendářního roku, ve kterém byl pozemek zalesněn. Součástí žádosti je: písemný souhlas vlastníka (spolku vlastníků) se zalesňováním tohoto pozemku, pokud jde o pronajatý pozemek. Dalšími jsou: rozhodnutí orgánu státní správy lesů o prohlášení zalesňovaného

pozemku za PUPFL, vyjádření místně příslušného Státního pozemkového úřadu, kdy je na základě rozhodnutí o pozemkových úpravách pozemek evidován jako lesní pozemek, projekt zalesnění, odborné stanovisko Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů o typologickém zařazení zalesňovaných pozemků, potvrzení odborného lesního hospodáře, doklad o původu reprodukčního materiálu lesních dřevin použitého při založení lesního porostu, zákres zalesněných DPB, ohlášení změny druhu pozemku na lesní (z katastru nemovitostí), rozhodnutí o změně využití území podle stavebního zákona (§ 77 písm).

V tomto programovém období bylo zalesňování zemědělské půdy podpořeno z fondu EZFRV ve výši 75 %, kofinancování ze státního rozpočtu ČR bylo 25 %. Celková alokace na počátku programového období byla 1000 ha, v průběhu programového období byla snížena na 920 ha.

6. Metodika

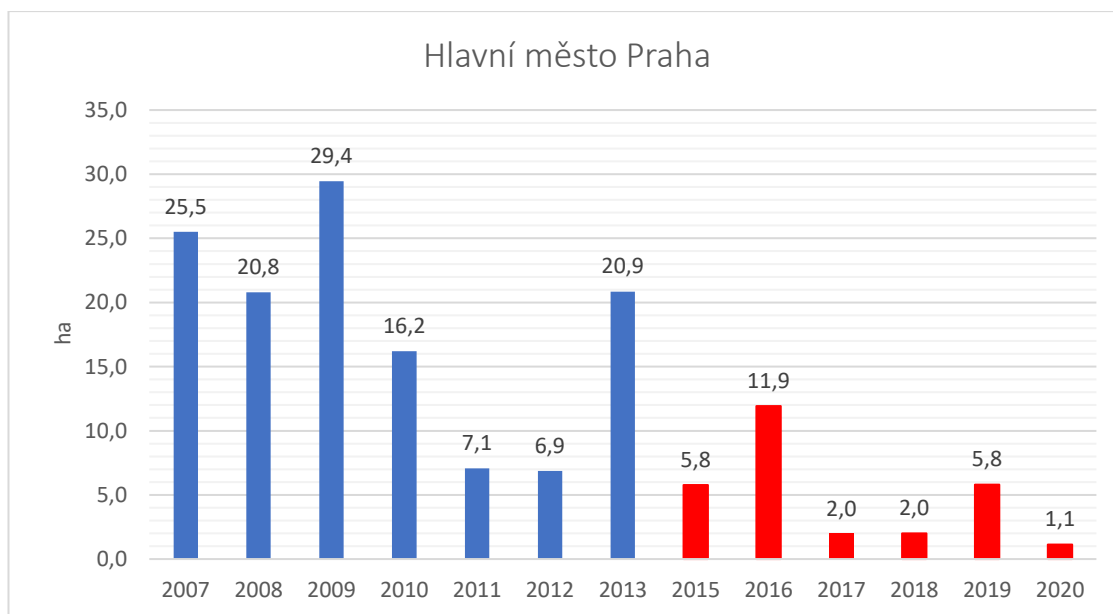
Metodika práce byla navržena v souladu s cílem práce. Diplomová práce je rozdělena do tří částí. V první části je popsána historie zalesňování, vývoj Společné zemědělské politiky a je popsán rozvoj zalesňování v kontextu Společné zemědělské politiky. Dále jsou charakterizována obě období Programu rozvoje venkova (dále PRV) a opatření pro podporu zalesnění zemědělské půdy. V PRV na období 2007 – 2013 se jednalo o opatření s označením 221 „První zalesnění zemědělské půdy“ a v PRV na období 2014 – 2020 o podopatření 8.1.1 Zalesňování a zakládání lesů. V rámci rešerší je naznačena budoucí podoba SZP, která reflektuje aktuálně představené strategie, především Zelenou dohodu pro Evropu a na ni navazující strategie. V aplikační části práce jsou porovnávána dvě programová období, pro kterou byla využita data shromážděna na základě studia hodnotících zpráv Programu rozvoje venkova 2007 – 2013 a 2014 – 2020, podkladových materiálů pro hodnotící zprávy, hodnotících zpráv Evropské komise, případně statistik zveřejněných na stránkách Českého statistického úřadu (ČSÚ), Ústavu hospodářské úpravy lesů (dále ÚHUL) a data poskytnutá Státním zemědělským intervenčním fondem (dále SZIF). Pro práci byla využita pouze data, která se vztahují k nově zalesněné zemědělské půdě. K porovnání jsou proto využity pouze unikátní hektary a vyplacené prostředky na toto zalesnění. Nejsou hodnoceny tituly, které podporují péči o založený porost a náhrada újmů za ukončení zemědělské činnosti. Obě programová období jsou porovnána s vybranými státy EU Polskem a Španělskem. Polsko bylo vybráno jako země s dlouholetou zemědělskou tradicí a velkou rozlohou zemědělsky obhospodařované plochy. Relevantní data byla získána z veřejně dostupných materiálů DG Agri, publikovaných na stránkách Evropské komise a ročenek, které vydal Główny Urząd Statystyczny (GUS). Španělsko bylo rovněž vybráno pro dlouholetou zemědělskou tradici a zároveň proto, že patří ke státům s vysokými ambicemi v oblasti zalesňování zemědělských půd. Relevantní data byla získávána především ze studií a reportů zveřejňovaných Evropskou komisí. Třetí vybranou zemí je Řecko, kde byla data rovněž získávána z oficiálních materiálů zveřejňovaných Evropskou komisí. Byla provedena syntéza dat a následná vizualizace prostřednictvím grafů.

7. Komparace podpor zalesňování zemědělských půd

7.1 Komparace obou programových období v jednotlivých krajích ČR

V následujících grafech jsou porovnávána obě programová období prostřednictvím vyplacených podpor, o které bylo požádáno v jednotlivých krajích České republiky. PRV 2007 – 2013 je vyjádřen modrou barvou, PRV 2014 – 2020 barvou červenou. Rok 2014 byl přechodným obdobím mezi oběma navazujícími programy a v tomto roce nebyla poskytována žádost na zalesňování, ale pouze na péči a náhradu. Jednalo se o závazky z PRV 2007 – 2013 a HRDP. Uváděné hektary zalesněné zemědělské půdy (došlo k vyplacení dotace) jsou vztaženy k rokům podání žádosti.

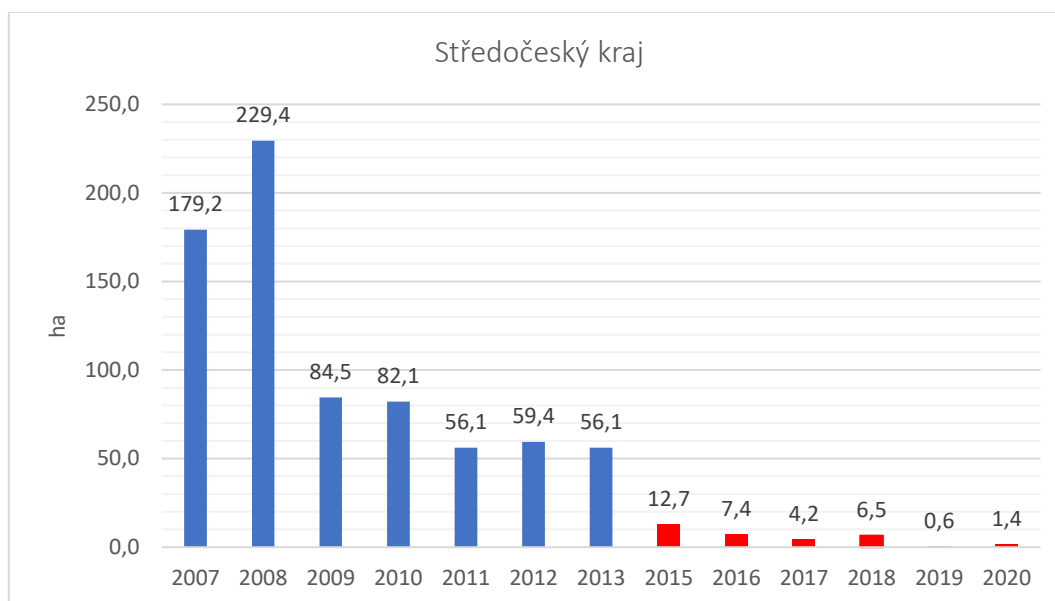
Graf č. 2: Plocha zalesněná na základě žádostí podaných žadateli v Praze

Zdroj: vlastní zpracování dle dat SZIF

Žadatelé, kteří žádali na „První zalesnění zemědělské půdy“ prostřednictvím RO Praha, podpořili v průběhu PRV 2007 – 2013 zalesnění na ploše o velikosti 126,7 ha. Vyplacená částka v tomto programovém období činila 7 228 043 Kč. Během programového období PRV 2014 – 2020 bylo podpořeno zalesnění zemědělské půdy na celkem 28,6 ha a vyplaceno bylo celkem 1 580 790 Kč. Nejméně bylo podpořeno v roce 2020, a to 1,1 ha (Graf č. 2).

Graf č. 3: Plocha zalesněná na základě žádostí podaných ve Středočeském kraji

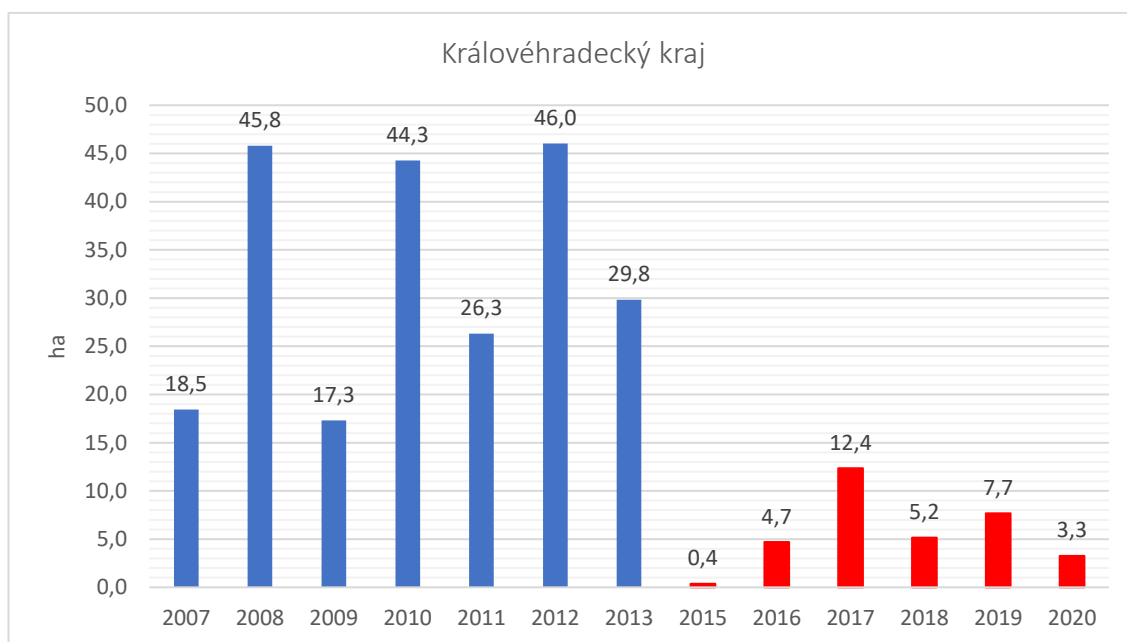

Zdroj: vlastní zpracování dle dat SZIF

Žadatelé ve Středočeském kraji bylo v průběhu PRV 2007 – 2013 podpořeno zalesnění zemědělské půdy o rozloze 746,9 ha. Vyplacená částka v tomto programovém období činila 48 449 412 Kč. Největší plocha byla zalesněna v prvních letech tohoto programového období. Během programového období PRV 2014 – 2020 bylo podpořeno zalesnění zemědělské půdy na celkem 32,8 ha a vyplaceno bylo celkem 2 397 166 Kč. Nejméně bylo podpořeno v roce 2019, a to 0,6 ha. Rovněž v roce 2020 byla výměra zalesněné plochy poměrně malá, 1,4 ha (Graf č. 3).

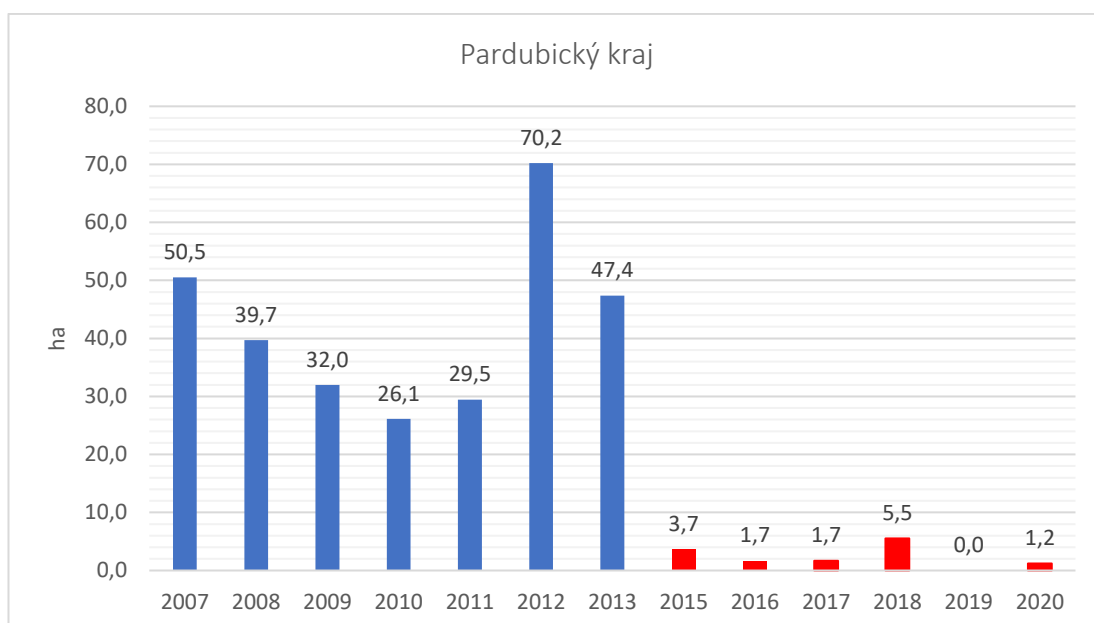
Žadatelé v Královéhradeckém kraji podpořili v průběhu PRV 2007 – 2013 zalesnění zemědělské půdy na 228 ha, na které byla vyplacena částka 12 870 896 Kč. Během programového období PRV 2014 – 2020 bylo podpořeno zalesnění zemědělské půdy na celkem 32,8 ha a vyplaceno bylo celkem 2 397 166 Kč. Nejméně bylo podpořeno v roce 2015 a to 0,4 ha (Graf č. 4).

Graf č. 4: Plocha zalesněná na základě žádostí podaných v Královéhradeckém kraji

Zdroj: vlastní zpracování dle dat SZIF

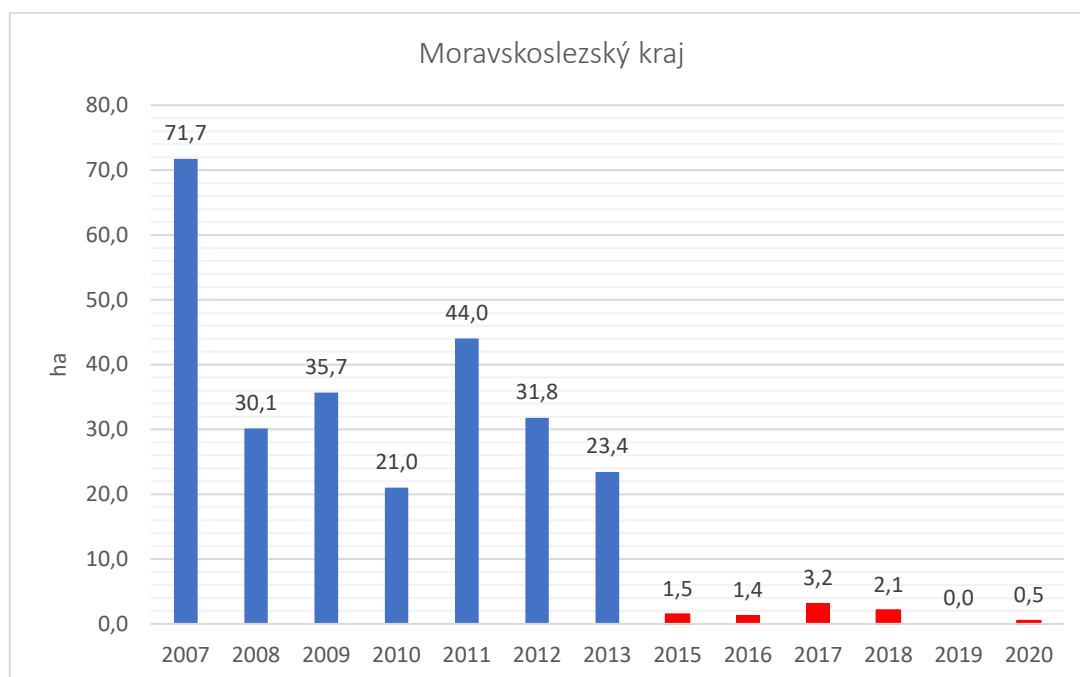
Graf 5: Plocha zalesněná na základě žádostí podaných v Pardubickém kraji

Zdroj: vlastní zpracování dle dat SZIF

Žadatelé v Pardubickém kraji podpořili v průběhu PRV 2007 – 2013 zalesnění zemědělské půdy na 295,4 ha, na které byla vyplacena částka 17 623 986 Kč. Během programového období PRV 2014 – 2020 bylo podpořeno zalesnění zemědělské půdy na celkem 13,8 ha a vyplaceno bylo celkem 84 517 Kč. V roce 2019 nebyla zalesněna žádná plocha (Graf č. 5).

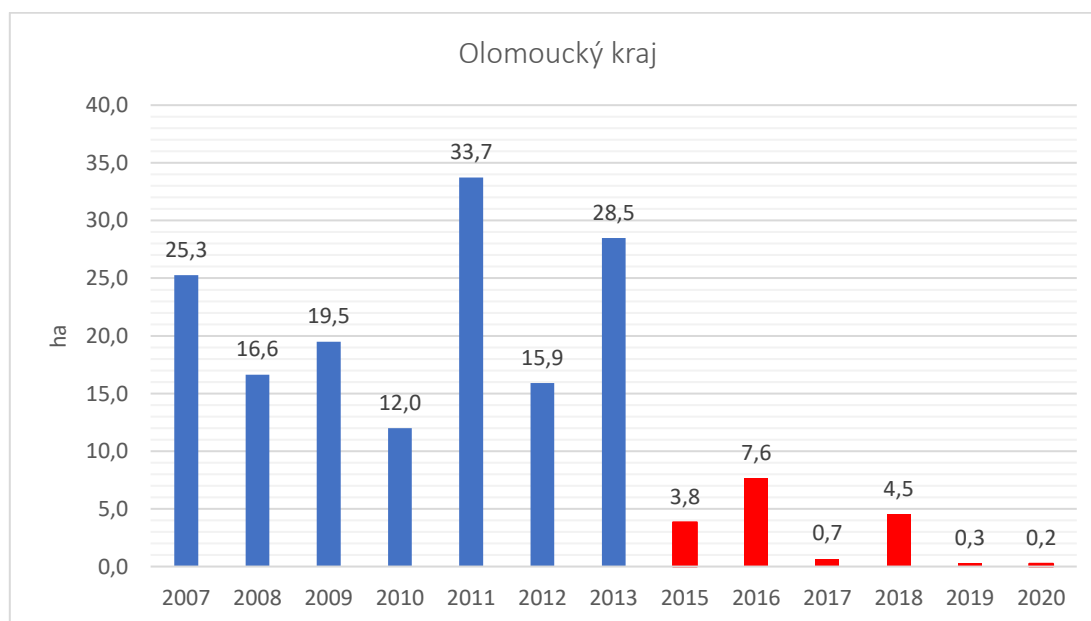
Graf č. 6: Plocha zalesněná na základě žádostí podaných v Moravskoslezském kraji

Zdroj: vlastní zpracování dle dat SZIF

Žadatelé v Moravskoslezském kraji podpořili v průběhu PRV 2007 – 2013 zalesnění zemědělské půdy na 257,8 ha, na které byla vyplacena částka 16 063 285 Kč. Během programového období PRV 2014 – 2020 bylo podpořeno zalesnění zemědělské půdy na celkem 8,6 ha a vyplaceno bylo celkem 653 993 Kč. V roce 2019 nebyla zalesněna žádná plocha (Graf č. 6).

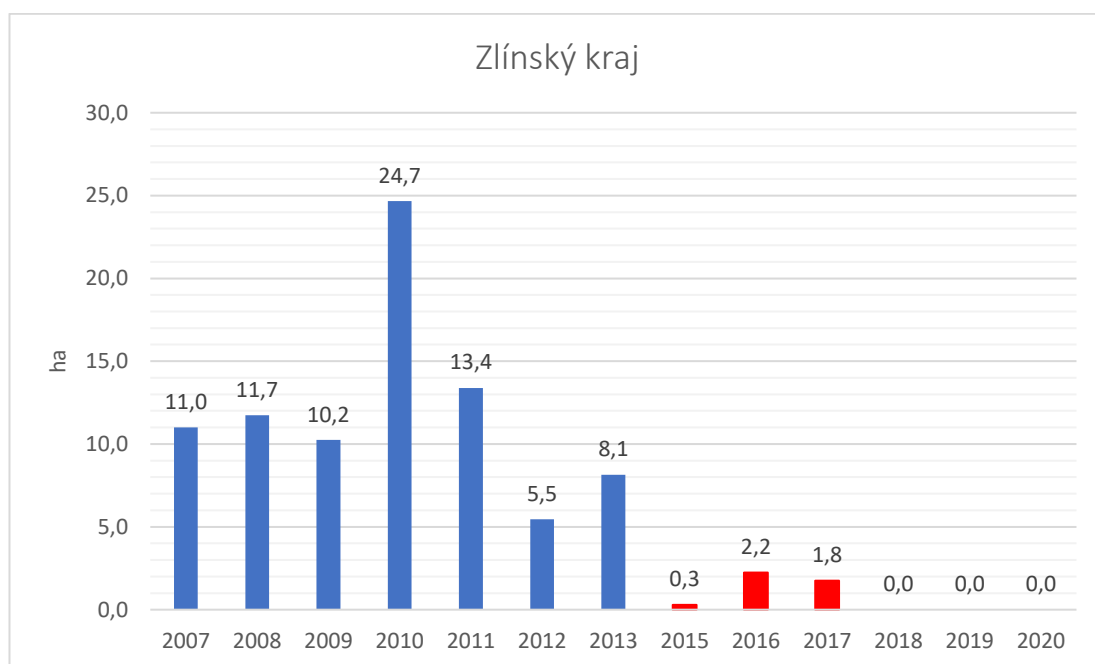
Graf č. 7: Plocha zalesněná na základě žádostí podaných v Olomouckém kraji

Zdroj: vlastní zpracování dle dat SZIF

Žadatelé Olomouckého kraje podpořili v průběhu PRV 2007 – 2013 zalesnění zemědělské půdy na 151,5 ha, na které byla vyplacena částka 8 459 755 Kč. Během programového období PRV 2014 – 2020 bylo podpořeno zalesnění zemědělské půdy na celkem 17,3 ha a vyplaceno bylo celkem 1 346 618 Kč. V letech 2017, 2019 a 2020 byla zalesněna nejmenší plocha, která nepřesáhla 1 ha (Graf č. 7).

Graf č. 8: Plocha zalesněná na základě žádostí podaných ve Zlínském kraji

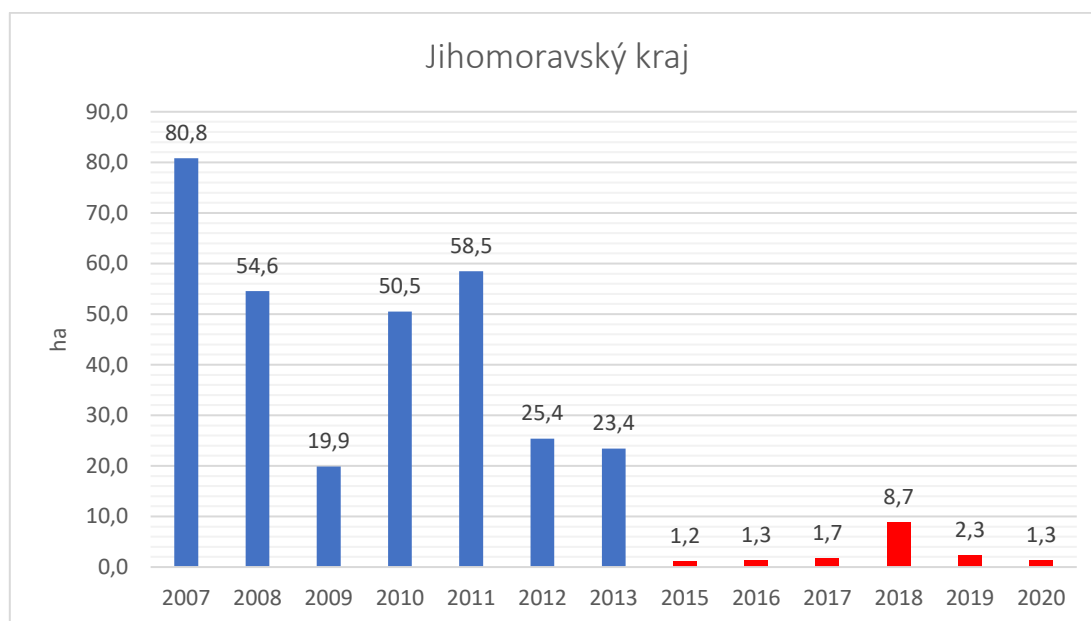

Zdroj: vlastní zpracování dle dat SZIF

Žadatelé ve Zlínském kraji podpořili v průběhu PRV 2007 – 2013 zalesnění zemědělské půdy na 84,6 ha, na které byla vyplacena částka 5 533 968 Kč. Během programového období PRV 2014 – 2020 bylo podpořeno zalesnění zemědělské půdy na celkem 4,3 ha a vyplaceno bylo celkem 333 451 Kč. V roce 2018, 2019 a 2020 nebyla zalesněna žádná plocha (Graf č. 8).

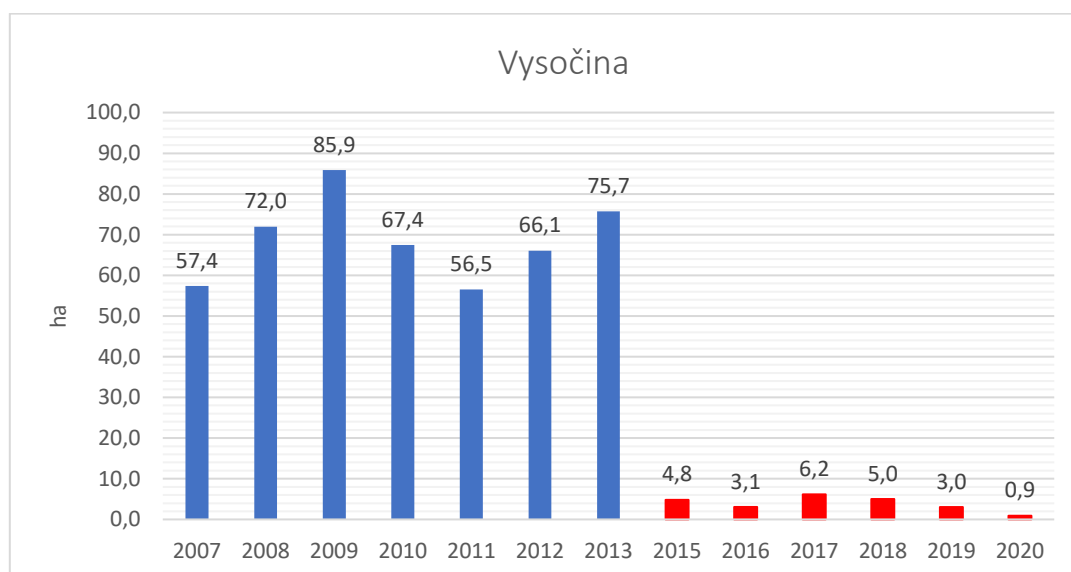
Žadatelé v Jihomoravském kraji podpořili v průběhu PRV 2007 – 2013 zalesnění zemědělské půdy na 313 ha, na které byla vyplacena částka 13 191 052 Kč. Během programového období PRV 2014 – 2020 bylo podpořeno zalesnění zemědělské půdy na celkem 16,5 ha a vyplaceno bylo celkem 1 221 721 Kč. V roce 2018, 2019 a 2020 nebyla zalesněna žádná plocha (Graf č. 9).

Graf č. 9: Plocha zalesněná na základě žádostí podaných v Jihomoravském kraji

Zdroj: vlastní zpracování dle dat SZIF

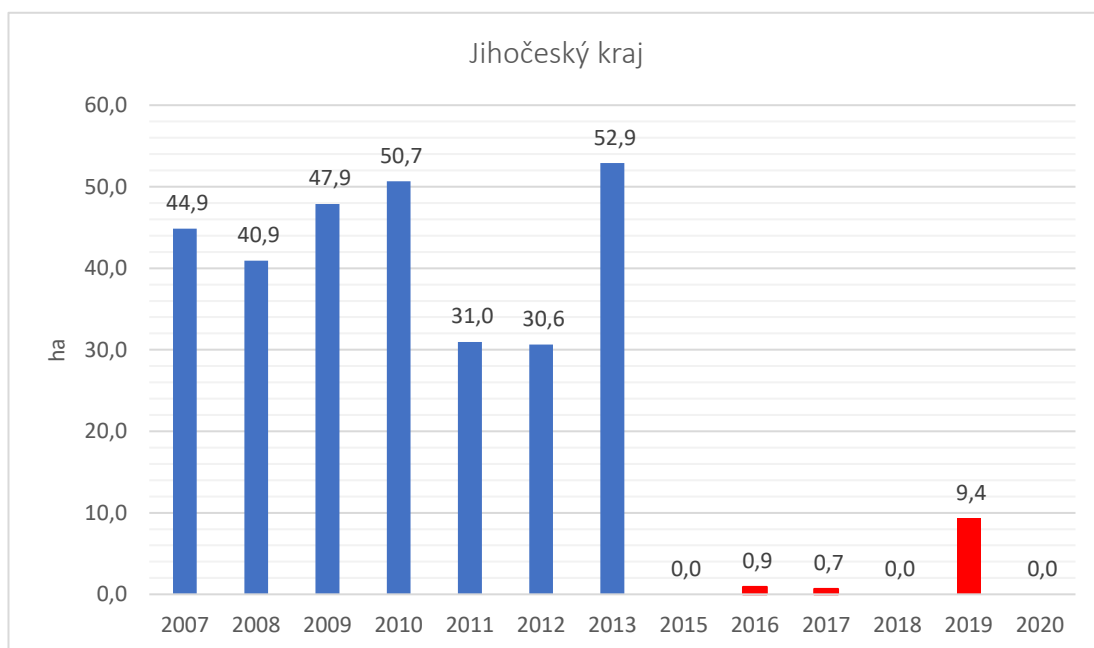
Graf č. 10: Plocha zalesněná na základě žádostí podaných v kraji Vysočina

Zdroj: vlastní zpracování dle dat SZIF

Žadatelé v kraji Vysočina podpořili v průběhu PRV 2007 – 2013 zalesnění zemědělské půdy na 480,9 ha, na které byla vyplacena částka 28 183 574 Kč. Během programového období PRV 2014 – 2020 bylo podpořeno zalesnění zemědělské půdy na celkem 23 ha a vyplaceno bylo celkem 1 520 461 Kč. I zde je patrný výrazný rozdíl, kdy v PRV 2007 – 2013 byla každý rok zalesněna plocha cca 70 ha, zatímco v následujícím programovém období to byly necelé 4 ha (Graf č. 10).

Graf č. 11: Plocha zalesněná na základě žádostí podaných v Jihočeském kraji

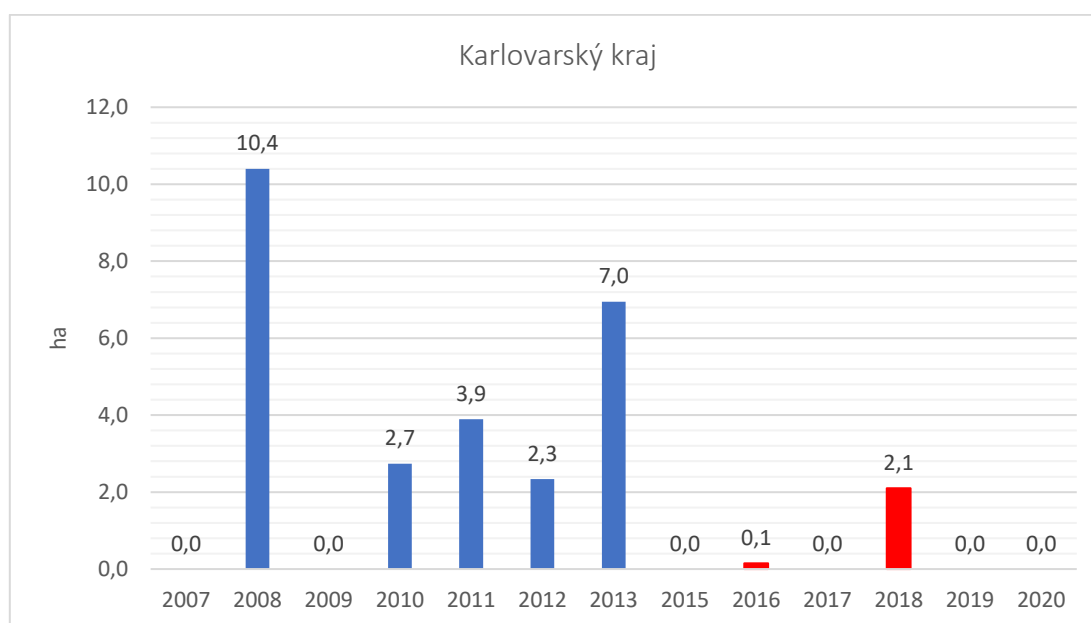

Zdroj: vlastní zpracování dle dat SZIF

Žadatelé v Jihočeském kraji podpořili v průběhu PRV 2007 – 2013 zalesnění zemědělské půdy na 298,9 ha, na které byla vyplacena částka 17 152 013 Kč. Během programového období PRV 2014 – 2020 bylo podpořeno zalesnění zemědělské půdy na celkem 10,9 ha a vyplaceno bylo celkem 647 219 Kč. Během prvního sledovaného období bylo z žádostí tohoto zalesňováno v průměru 42 ha, v PRV 2014 – 2020 (kromě roku 2019, kdy bylo zalesněno 9,4 ha) nebylo dosaženo ani 1 ha, v roce 2015, 2018 a 2020 nebyla zalesněna žádná zemědělská půda (Graf č. 11).

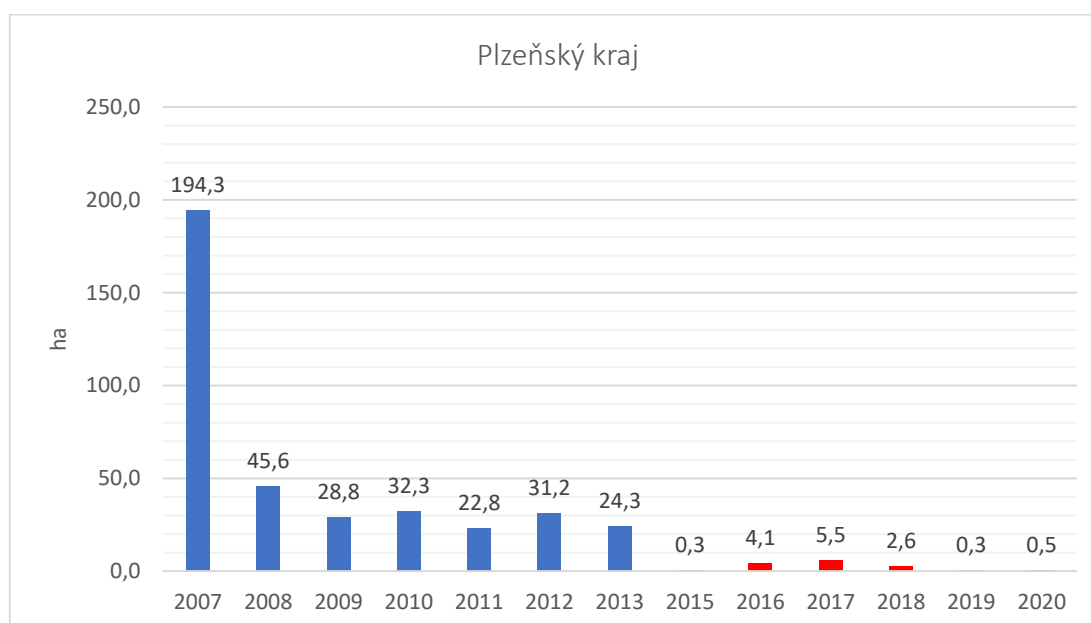
Žadatelé v Karlovarském kraji podpořili v průběhu PRV 2007 – 2013 zalesnění zemědělské půdy na 26,3 ha, na které byla vyplacena částka 1 726 082 Kč, přičemž v roce 2007 a 2009 nebyla zalesněna žádná zemědělská půda. Během programového období PRV 2014 – 2020 bylo podpořeno zalesnění zemědělské půdy na celkem 2,2 ha a vyplaceno bylo celkem 152 668 Kč. V PRV 2014 – 2020 nebyla v letech 2015, 2017, 2019, 2020 zalesněna žádná zemědělská půda (Graf č. 12).

Graf č. 12: Plocha zalesněná na základě žádostí podaných v Karlovarském kraji

Zdroj: vlastní zpracování dle dat SZIF

Graf č. 13: Plocha zalesněná na základě žádostí podaných v Plzeňském kraji

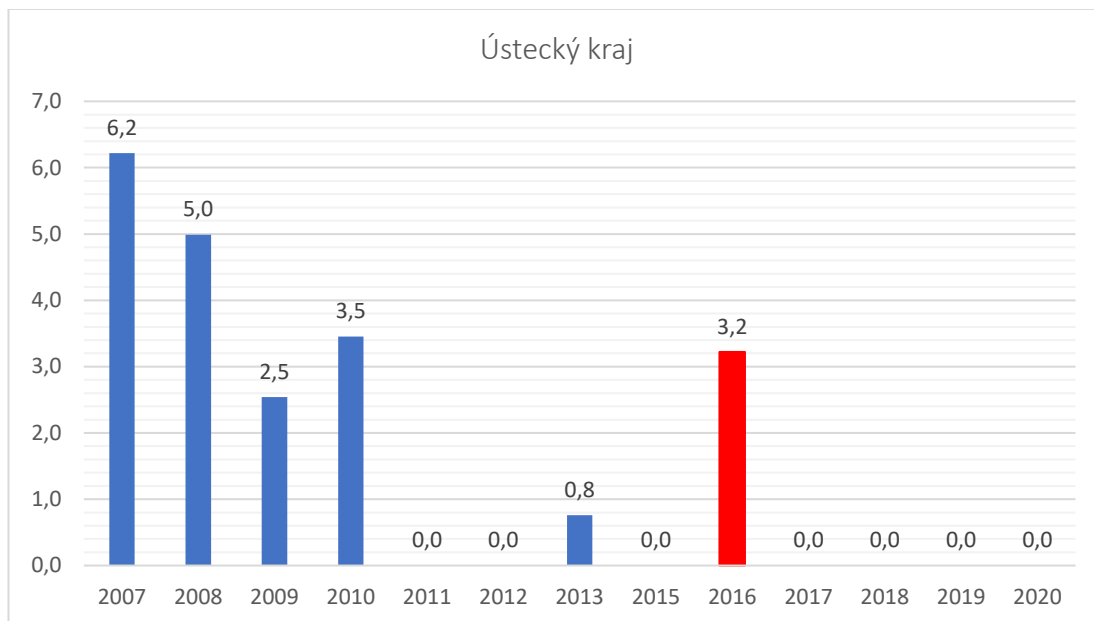

Zdroj: vlastní zpracování dle dat SZIF

Žadatelé v Plzeňském kraji podpořili v průběhu PRV 2007 – 2013 zalesnění zemědělské půdy na 379,2 ha, na které byla vyplacena částka 18 916 624 Kč, přičemž nejvýraznější zalesnění, 194,3 ha, proběhlo na začátku programového období. Během programového období PRV 2014 – 2020 bylo podpořeno zalesnění

zemědělské půdy na celkem 13,3 ha a vyplaceno bylo celkem 936 906 Kč. V letech 2015, 2019, 2020 zalesnění nedosáhlo ani 1 ha plochy (Graf č. 13).

Graf č. 14: Plocha zalesněná na základě žádostí podaných v Ústeckém kraji

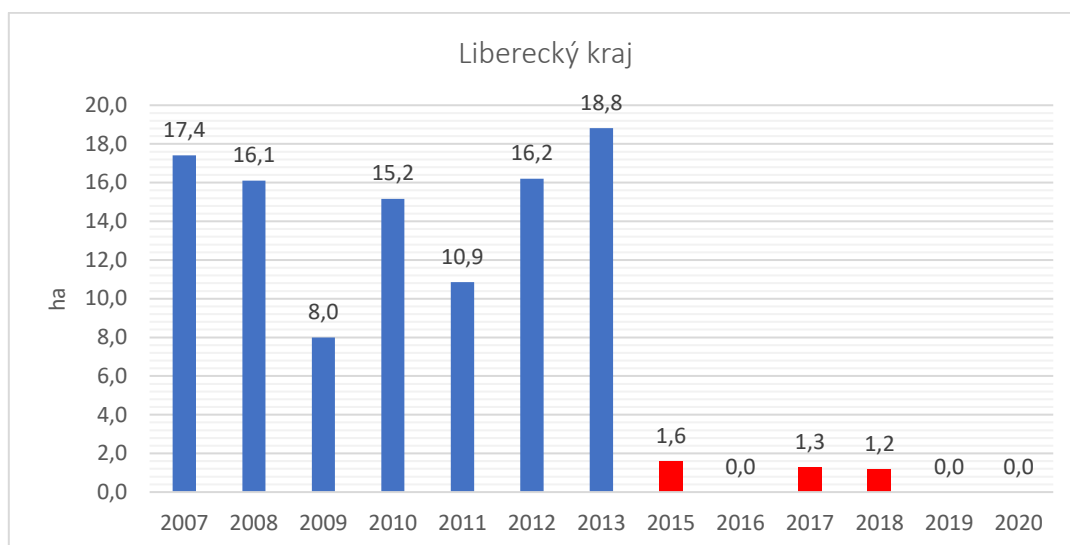

Zdroj: vlastní zpracování dle dat SZIF

Žadatelé v Ústeckém kraji podpořili v průběhu PRV 2007 – 2013 zalesnění zemědělské půdy na 18 ha, na které byla vyplacena částka 1 178 826 Kč, přičemž v roce 2011, 2012, 2015 nebyla zalesněna žádná zemědělská půda. Během programového období PRV 2014 – 2020 bylo podpořeno zalesnění zemědělské půdy na 3,2 ha, na které bylo vyplaceno 178 779 Kč. Tato plocha byla zalesněna v roce 2016. V dalších čtyřech letech k žádnému zalesnění z žádostí přijatých v tomto kraji nedošlo. (Graf č. 14).

Žadatelé v Libereckém kraji podpořili v průběhu PRV 2007 – 2013 zalesnění zemědělské půdy na 102,5 ha, na které byla vyplacena částka 5 775 036 Kč. Během programového období PRV 2014 – 2020 bylo podpořeno zalesnění zemědělské půdy na 4 ha, na které bylo vyplaceno 317 582 Kč. Tato plocha byla zalesněna v roce 2016. V dalších čtyřech letech k žádnému zalesnění z žádostí přijatých v tomto kraji nedošlo. (Graf č. 15).

Graf č. 15: Plocha zalesněná na základě žádostí podaných v Libereckém kraji

Zdroj: vlastní zpracování dle dat SZIF

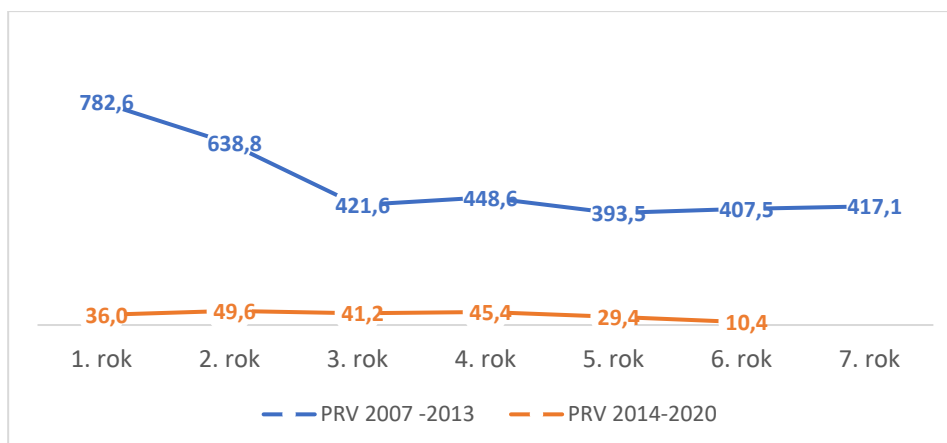
V programovém období 2007 – 2013 bylo zalesněno celkem 3 509,8 ha. Největší zalesněná plocha byla na základě žádostí podaných ve Středočeském kraji, a to 746,9 ha. V programovém období 2014 – 2020 byla v průběhu pěti let zalesněna plocha 212,2 ha, tedy 6 % plochy, která byla zalesněna v předchozím programovém období. Nejmenší plocha byla zalesněna prostřednictvím žádostí podaných v Ústeckém kraji, a to 3,2 ha a Karlovarském kraji, kde se jednalo o plochu 2,2 ha. V tabulce č. 1 jsou uvedeny součty podpořených hektarů pro jednotlivé roky, které jsou pod sebou seřazeny podle roku programového období, tj. 1. – 6 rok. Rok 2014 a 2021 (do r. 2022) byly přechodným období a příjem žádostí pro toto opatření byl pozastaven. Graf č. 16 (následující strana) představuje průběh zalesňování jednotlivých let.

Tabulka č. 1: Rozložení podpořených zalesňovaných ploch v jednotlivých letech obou programů

PRV 2007 – 2013	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
3509,8 ha	782,6	638,8	421,6	448,6	393,5	407,5	417,1
PRV 2014 – 2020	2015	2016	2017	2018	2019	2020	-
212,0 ha	36,0	49,6	41,2	45,4	29,4	10,4	-

Zdroj: vlastní zpracování dle dat SZIF

Graf č. 16: Porovnání podpořených hektarů v jednotlivých letech obou programových období

Zdroj: vlastní zpracování dle dat SZIF

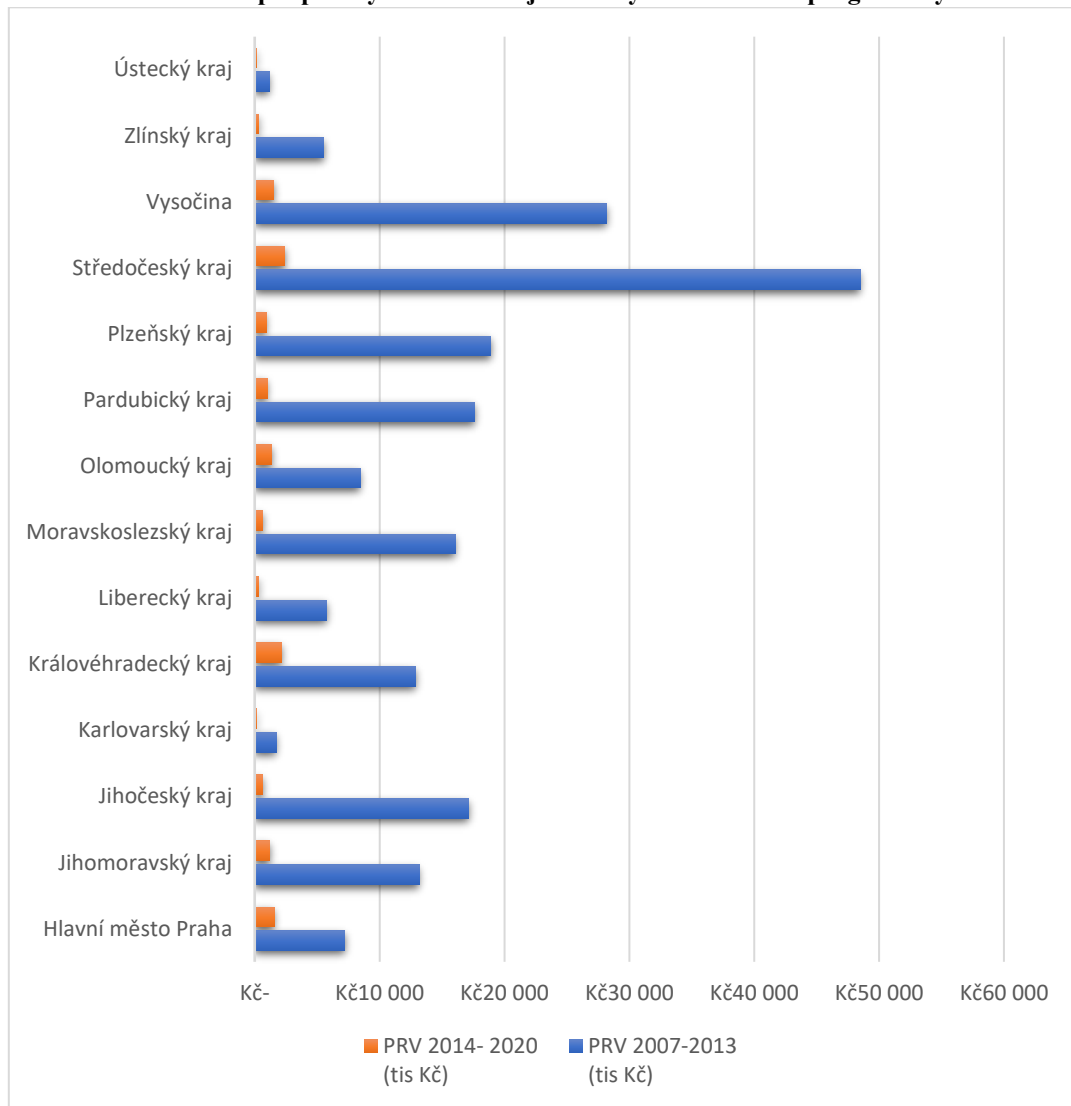
V rámci PRV 2007 – 2013 bylo na zalesnění 3509,8 ha vyplaceno celkem 202 402 553 Kč. V následujícím programovém období PRV 2014 – 2020 bylo vyplaceno 14 455 170 Kč na zalesnění 212 ha zemědělské půdy. Nejvíce prostředků bylo vyplaceno na žádosti podané ve Středočeském kraji, a to 48 499 412 Kč a 2 397 166 Kč, nejméně to naopak bylo v Ústeckém a Karlovarském kraji. Přehled vyplacených prostředků je uveden v tabulce č. 2 a grafu č. 17.

Tabulka č. 2: Vyplacené prostředky na zalesnění v jednotlivých krajích

	PRV 2007 – 2013 (Kč)	PRV 2014 – 2020 (Kč)
Hlavní město Praha	7 228 043	1 580 790
Jihomoravský kraj	13 191 052	1 221 721
Jihočeský kraj	17 152 013	647 219
Karlovarský kraj	1 726 082	152 668
Královéhradecký kraj	12 870 896	2 165 704
Liberecký kraj	5 775 036	317 582
Moravskoslezský kraj	16 063 285	653 993
Olomoucký kraj	8 590 755	1 346 618
Pardubický kraj	17 623 986	1 002 113
Plzeňský kraj	18 916 624	936 906
Středočeský kraj	48 499 412	2 397 166
Vysočina	28 183 574	1 520 461
Zlínský kraj	5 533 968	333 451
Ústecký kraj	1 178 826	178 779

Zdroj: vlastní zpracování dle dat SZIF

Graf č. 17: Porovnání podpořených hektarů v jednotlivých letech obou programových období

Zdroj: vlastní zpracování dle dat SZIF

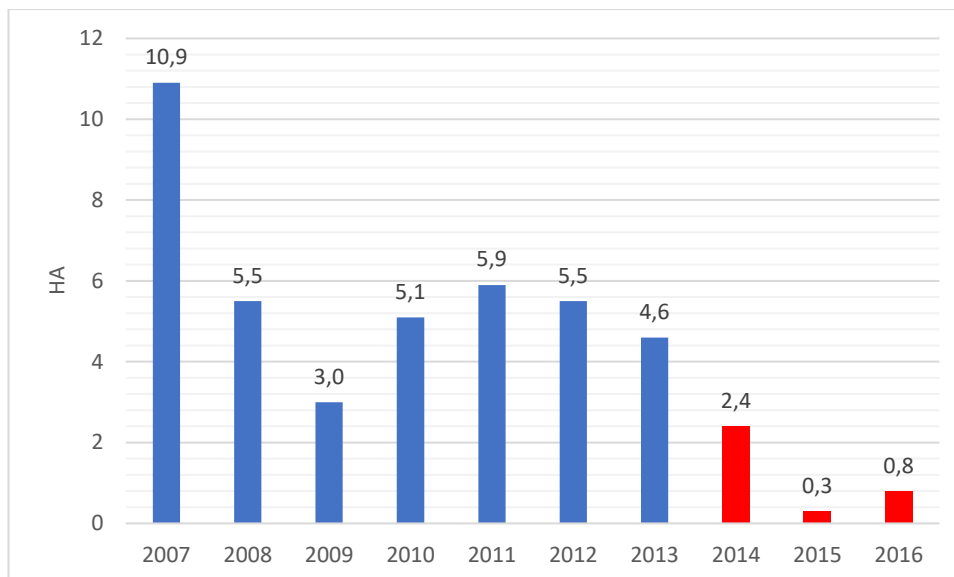
7.2 Zalesňování zemědělských půd v rámci PRV ve vybraných státech EU

V období 1992- 1999 bylo na zalesnění vyplaceno 1500 mil. EUR. Programy zalesnění zemědělských půd byly realizovány na 167 273 ha (OECD, 2015). V dokumentu „Evaluation study of the forestry measures under Rural Development“ (2018) je uvedeno, že plocha lesů ve státech Evropské unie vzrůstá a to v důsledku opuštění zemědělské půdy přirozenou obnovou přirozené vegetace a také programy zalesňování. V období PRV 2007 – 2013 vzrostla plocha lesů o 900 000 ha. Zhruba 50 % výdajů programu rozvoje venkova bylo směřováno do lesnických opatření. V 55 programech z 90 byla implementována opatření Zalesňování zemědělských půd nebo Zalesňování ostatních (nezemědělských) půd.

Polsko

V grafu č. 18 je znázorněno zalesnění zemědělské půdy v rámci PRV 2007 – 2013 (modře) a zalesnění v rámci PRV 2014 – 2020 (červeně).

Graf č. 18: Zalesněná půda v tis. ha podpořená v rámci PRV v Polsku

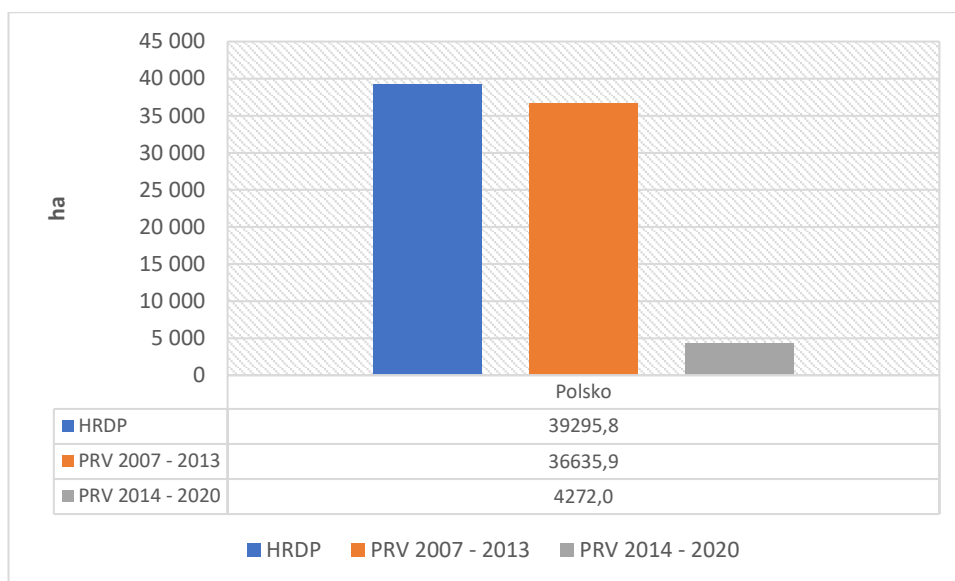

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat analýzy M. Zielinského

Přestože jsou data vztažena k roku 2016, je zde patrný pokles v zalesňování. V roce 2007, kdy došlo přímo k navázání na HRDP, bylo podpořeno zalesnění na 10 900 ha, což bylo nejvíce za celé období PRV 2007 – 2013. Polsko přijímalo žádosti na zalesnění i v roce 2014. Pro přechodné období roky 2021, 2022 dokonce zvýšilo omezení pro zemědělce, které bylo maximálně 20 ha zalesněné zemědělské půdy za programové období. Tento limit byl zvýšen na 40 ha, s platností od 15. 3. 2021 (RCL, 2021).

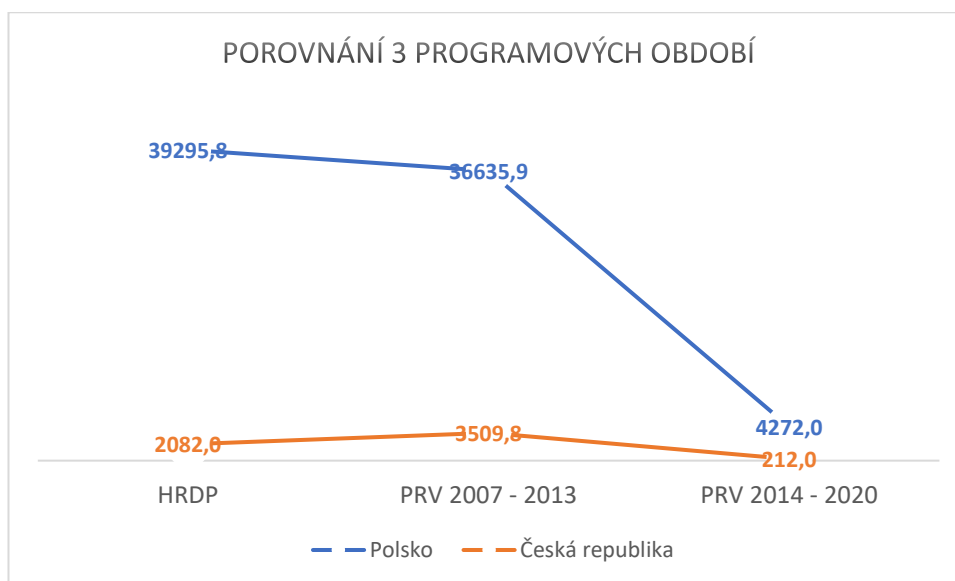
V grafu č. 19 jsou syntetizována data, která uvádí Główny Urząd Statystyczny v ročence vydané v roce 2021. Hodnota zalesnění zemědělských půd je nejvyšší v rámci HRDP, téměř srovnatelná programovým obdobím PRV 2007 – 2013, v programovém období 2014 – 2020 bylo zalesněno 4 272 ha zemědělské půdy k 31. 12. 2020.

Graf č. 19: Zemědělská půda zalesněná v rámci tří programových období

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat GUS, 2021

Graf č. 20: Porovnání 3 programových období Polska a ČR (ha)

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat GUS, 2021 (Polsko) a SZIF

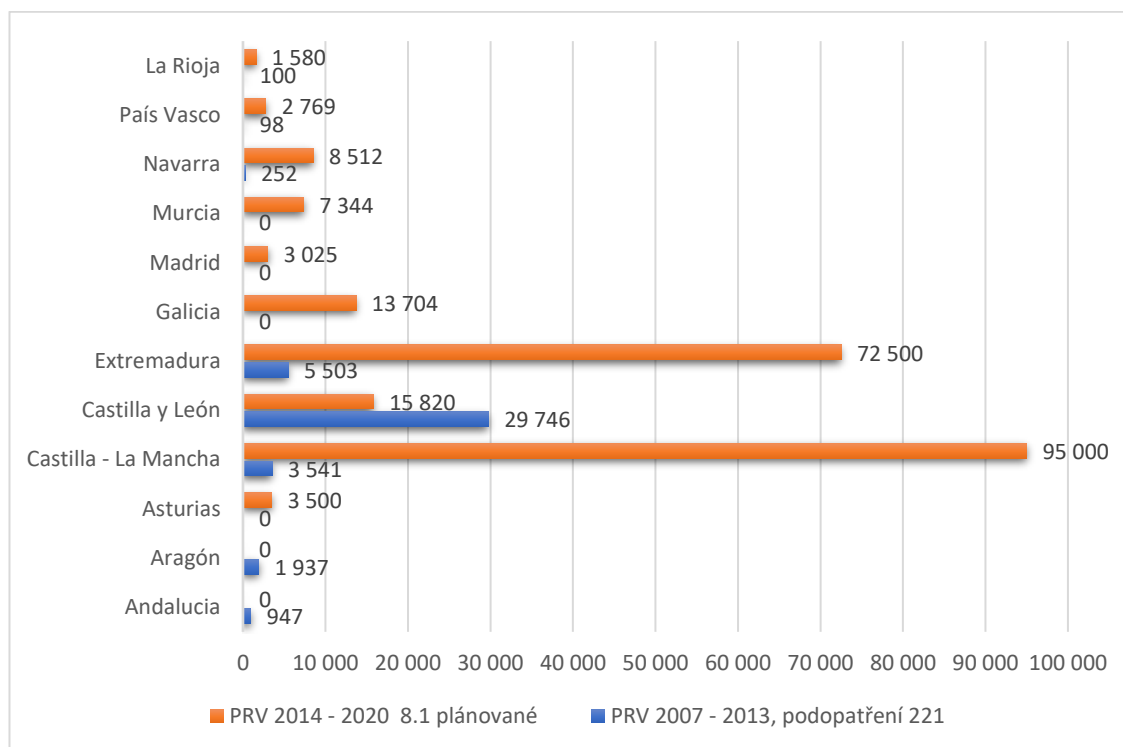
V grafu č. 20 jsou zobrazeny dosažené hodnoty zalesnění zemědělské půdy ve třech po sobě jdoucích programových obdobích. V Polsku bylo nejvíce zemědělské půdy zalesněno v rámci HRDP v letech 2004 – 2006 a postupně docházelo k poklesu rozlohy zalesněné zemědělské půdy. Výrazný pokles je znát mezi oběma obdobími PRV 2007 – 2013 a PRV 2014 – 2020. V České republice bylo více hektarů zemědělské půdy zalesněno v rámci PRV 2007 – 2013, ovšem

v průběhu 7 let, kdy bylo průměrně zalesněno 500 ha za rok. V kratším programovém období HRDP to bylo téměř 700 ha za rok. Došlo tedy rovněž k mírnému poklesu rozlohy zalesněné zemědělské půdy.

Španělsko

K dispozici byla data z 12 autonomních oblastí. Nejvyšší míru zalesnění zemědělské půdy (podopatření 221 - První zalesnění zemědělské půdy) vykázala oblast Castilla y León 29 746 ha. V některých oblastech nebyla zalesňována zemědělská půda, ale proběhlo „První zalesnění nezemědělské půdy“ (podopatření 223). V případě Galicie to bylo 25 479 ha a v případě Asturie 5 407 ha. V rámci programového období 2014 – 2020 by mělo být dosaženo zalesnění na 223 754 hektarech zemědělské půdy. Největší podíl má Castilla – La Mancha s 95 000 ha (Graf č. 21).

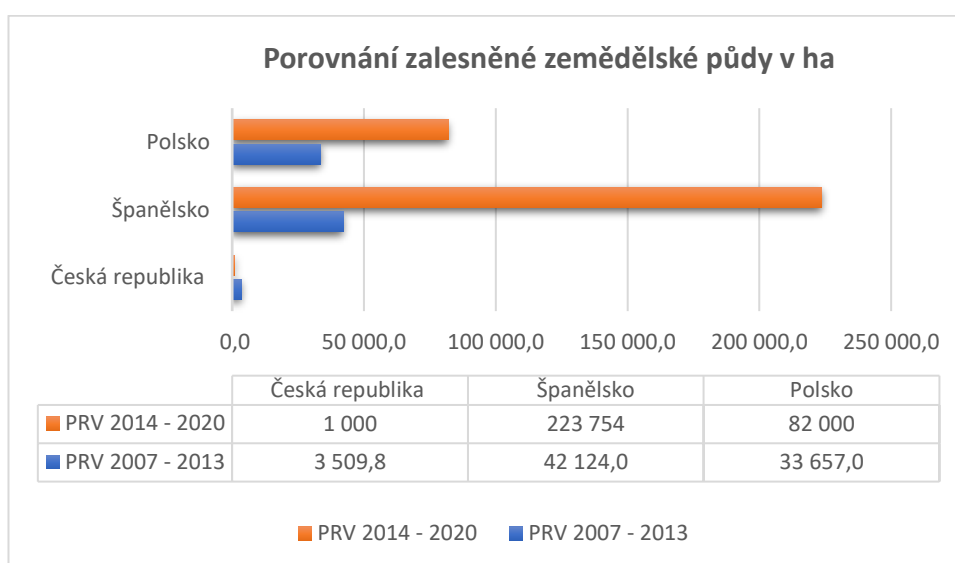
Graf č. 21: Zalesnění zemědělské půdy v rámci PRV ve Španělsku

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z *Evaluation study of the forestry measures under rural development : final report annexes*

Pro komparaci Polska, Španělska a České republiky byla kromě dat SZIF, GUS, také využita data uváděná v dokumentu „Evaluation study of the forestry measures under Rural Development – Annexes“ (2018). Pro programové období PRV 2007 – 2013 se jedná o realizované zalesnění zemědělské půdy, pro následující období PRV 2014 – 2020 byla z důvodu absence dat Španělska použita data pro plánovaný rozsah. Data Řecka nebyla nakonec vůbec použita, protože zahrnovala závazky z předchozích let, a v PRV 2014 – 2020 byla implementována jiná lesnická opatření.

Graf č. 22: Zalesnění zemědělské půdy v rámci PRV

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Evaluation study of the forestry measures under rural development : final report annexes a Kaliszewski et al., 2016

Polský cíl byl v rámci PRV 2014 – 2020 nastaven na hodnotu 82 000 ha zalesněné zemědělské půdy. K 30. 12. 2020 bylo zalesněno 4 272 ha. Přestože pro roky 2021 a 2022 byla zvýšena maximální hodnota pro zalesnění zemědělské půdy na žadatele za celé programové období z 20 ha na 40 ha, je nepravděpodobné, že by stanovený cíl mohl být dosažen. To potvrzuje i Kaliszewski et al. (2016), který na základě analýz dat sledovaných od roku 2004 uvádí cíl možného zalesnění plochy v rámci PRV 2014 – 2020 přibližně 20 000 ha.

8. Diskuse

Porovnání obou programových období rozvoje venkova PRV 2007 – 2013 a PRV 2014 – 2020 ukazuje, že v průběhu druhého programového období došlo k výraznému poklesu rozlohy zalesněné zemědělské půdy. PRV 2007 – 2013 navazoval na Horizontální plán rozvoje venkova, během kterého byla v ČR zalesněna zemědělská půda o rozloze 2 082 ha. Dle programového dokumentu PRV 2007 – 2013 byl možný rozsah opatření 221 „První zalesnění zemědělské půdy“ stanoven na 20 000 ha. Očekávaný rozsah byl stanoven na 5 000 ha s tím, že kvantifikovaný cíl byl 3 000 ha zalesněné zemědělské půdy. Největší plocha v rámci tohoto programového období byla zalesněna prostřednictvím žadatelů ze Středočeského kraje, a to 746,9 ha. Jde o kraj s největší rozlohou a zároveň je zde druhá nejnižší lesnatost 27,4 % (2021). V následujícím programovém období zde bylo zalesněno 32,8 ha. Nejméně zemědělské půdy bylo zalesňováno v Ústeckém a Karlovarském kraji, a to v obou programových obdobích. V Ústeckém kraji bylo v PRV 2007 – 2013 zalesněno celkem 18 ha, v průběhu PRV 2014 – 2020 celkem 3,2 ha. V Karlovarském to v prvním programovém období bylo 26,3 ha a v rámci PRV 2014 – 2020 2,2 ha. Oba jmenované kraje, patří ke krajům s největší lesnatostí (Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství ČR). Lesnatost kraje by tedy mohla být jedním z faktorů, který ovlivňuje nižší rozsah zalesněné zemědělské půdy.

Dalším z faktorů by mohlo být odnětí ze ZPF, které je navíc u půd s třídou ochrany III zpoplatněno (s třídou ochrany I a II je možné vyjmutí pouze ve výjimečných případech). Na tento faktor upozorňuje i Kurowska et al. (2014). Zároveň uvádí i možnost, že v oblastech, kde se nacházejí chudší půdy vhodné k zalesnění, mohou zemědělci preferovat jiný typ zemědělské produkce (např. produkce mléka). Zájem o zalesňování může být upozaděn i s rozvojem zemědělství a širokého spektra dotací, které mohou být využity. Příkladem může být i Řecko, které v rámci lesnických opatření PRV 2007 – 2013 upřednostnilo podopatření 226 – „Obnova lesnického potenciálu a zavedení preventivních opatření“, v rámci kterého je možné realizovat opatření pro zlepšení ochrany proti lesním požárům. V případě programového období PRV 2014 – 2020 byl zájem Řecka nasměrován

na opatření 8.2 „Podpora pro zakládání a údržbu zemědělsko-lesnických systémů“, kterými je myšleno agrolesnictví.

Tento způsob hospodaření na zemědělské půdě zahrnuje rovněž pěstování dřevin. Rovněž pro programové období SZP 2023 – 2027 je jako intervence přispívající k environmentálnímu strategickému cíli 4 (Přispívat ke zmírňování změny klimatu a přizpůsobování se této změně, mimo jiné snižováním emisí skleníkových plynů a zvyšováním míry sekvestrace uhlíku, a prosazovat udržitelnou energii) vedle „Zalesňování zemědělských půd – založení porostu“ navrhováno „Založení agrolesnického systému“. Obě tyto investiční intervence jsou následovány pětiletým závazkem zajišťujícím péči. Na rozdíl od zalesňování zemědělské půdy nedochází k převodu na PUPFL, ani ke změně kultury u způsobilých DPB evidovaných v LPIS. Přesto zemědělci vyjádřili v rámci dotazníkového šetření obavy, které jsou spojené s případným nedostatkem zkušeností potřebných pro pěstování dřevin, a zároveň obavy spojené s výsadbou dřevina na pronajaté půdě (Krcmarová et al., 2021). To, že je 73 % zemědělské půdy v České republice pronajímáno, může být dalším faktorem ovlivňujícím rozlohu zalesněné zemědělské půdy.

Na druhé straně Zieliński (2018) uvádí, že v Polsku stále existují potřeby zalesňování vyplývající z velkého podílu chudých půd, které nejsou pro zemědělství vhodné. Potřeba zalesňovat zemědělské půdy by mohla být pravděpodobně posílena i vlivem klimatických změn v podobě sucha, kdy dochází k největším produkčním ztrátám na chudších půdách. Upozorňuje rovněž na možnost zvýšení rozsahu zalesňování v návaznosti na klimatickou politiku EU v letech 2021 – 2030. Tuto myšlenku potvrzuje i skutečnost, že Komise v prosinci 2021 zveřejnila sdělení „Udržitelné cykly uhlíku“, kde je akcentována potřeba postupů k udržitelnějšímu koloběhu uhlíku. Jedním z takových postupů je uhlíkové zemědělství, mezi jehož nástroje patří mj. zalesňování zemědělských půd i agrolesnictví.

9. Závěr

Tato práce byla zaměřena na problematiku zalesňování zemědělské půdy, a to na porovnání dotačních titulů v rámci dvou programových období programu rozvoje venkova. Prvním z nich „První zalesnění zemědělské půdy (2.2.1), které bylo navrženo v rámci Osy II Programu rozvoje venkova na období 2007 – 2013. Druhým dotačním titulem je Zalesňování a zakládání lesů (operace 8.1.1) v rámci Programu rozvoje venkova na období 2014 – 2020. Pro porovnávání titulů byla využita hodnota unikátních zalesněných hektarů zemědělské půdy, tedy první zalesnění zemědělské půdy.

Obě programová období byla porovnávána v jednotlivých krajích České republiky. Největší plocha v rámci tohoto programového období PRV 2007 – 2013 byla zalesněna prostřednictvím žadatelů ze Středočeského kraje, a to 746,9 ha. V následujícím programovém období zde bylo ale zalesněno pouze 32,8 ha. Nejméně zemědělské půdy bylo zalesňováno v Ústeckém a Karlovarském kraji. V Ústeckém kraji bylo v PRV 2007 – 2013 zalesněno celkem 18 ha, v průběhu PRV 2014 – 2020 celkem 3,2 ha. V Karlovarském to v prvním programovém období bylo 26,3 ha a v rámci PRV 2014 – 2020 2,2 ha. Oba jmenované kraje, patří ke krajům s největší lesnatostí. Naproti tomu Středočeský kraj je druhým nejméně zalesněným krajem. Lesnatost kraje by tedy mohla být jedním z faktorů, který ovlivňuje nižší rozsah zalesněné zemědělské půdy. Obecně lze říci, že ve všech krajích došlo ke snížení zalesněné plochy v programovém období PRV 2014 – 2020.

Souhrnná data České republiky byla následně porovnávána s vybranými státy Evropské unie Polskem a Španělskem. Tento klesající trend byl prokázán i v případě Polska. Pro potvrzení tohoto trendu byla použita i data ze zalesnění zemědělských půd v rámci Horizontálního plánu rozvoje venkova. Pro Španělsko nebylo možné tato data potvrdit. Vzhledem k tomu, že prozatím nebylo provedeno Ex-post hodnocení PRV 2014 – 2020, ani aktuálnější report, byla k dispozici hodnota očekávaného zalesnění zemědělské půdy.

Kromě naplnění absorpčního potenciálu tohoto opatření, které navazuje na dlouholetou tradici zalesňování v České republice, mohou zájem zemědělců ovlivňovat další faktory, např. široké spektrum zemědělských dotací limitace

zalesňování. Možný nárůst zájmu o toto opatření může ovlivnit i budoucí zaměření Společné zemědělské politiky na zmírňování změn klimatu a řešení problematiky uhlíkových cyklů. V rámci Strategického plánu SZP bude rovněž podporováno zalesňování zemědělských půd a jako další nástroj uhlíkového zemědělství i zakládání a péče o agrolesnické systémy, které bude novým opatřením Strategického plánu PRV.

10. Seznam použité literatury a zdrojů

Agriculture and Rural Development Plan of the Czech Republic 2000-2006: SAPARD Plan [online]. 2000 [cit. 2021-02-17]. Dostupné z: eAGRI.cz

BEČVÁŘOVÁ, V. *Koncepce a vývoj agrární politiky EU a USA*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2007. ISBN 978-80-7375-133-3.

CIHELKOVÁ, E., JAKŠ, J. *Evropská integrace - Evropská unie*. V Praze: Vysoká škola ekonomická, Nakladatelství Oeconomica, 2004. ISBN 80-245-0854-0.

CAP 'Health Check': European Parliament resolution of 12 March 2008 on the CAP 'Health Check' (2007/2195(INI)) [online]. Brussels: Official Journal of the European Union, 2009 [cit. 2021-12-29]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:066E:0009:0022:EN:PDF>

Commission staff working document evaluation of the Regulation (EU) No 1305/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and repealing Council Regulation (EC) No 1698/2005 concerning the forestry measures under Rural Development. SWD(2019) 389 final. Brussels, 18.10.2019.

Community strategy and action programme for the forestry sector. Commission Communication. (COM (88) 255 final) [online]. Brussels: Archive of European Communication, 1988, [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: <http://aei.pitt.edu/5675/>

Council Regulation (EEC) No 2080 / 92 of 30 June 1992 instituting a Community aid scheme for forestry measures in agriculture [online]. Brussels: Official Journal of the European Communities, 1992 [cit. 2021-02-01]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1992:215:0096:0099:EN:PDF>

BARBERO, A. Afforestation in Spain – Stocktaking Report after the Regionalization. In: *NEWFOR – New Forests for Europe: Afforestation at the Turn of the Century: EFI Proceedings No. 35, 2000*. European Forest Institute, 2000, s. 67-77. ISBN 952-9844-79-4. ISSN 1457-0610.

ČERMÁK, P. Zalesňování zemědělské půdy – poučíme se? *Veronica* [online]. 2007, 2007(5) [cit. 2021-01-20]. ISSN 1213-0699. Dostupné z: <http://www.casopisveronica.cz/clanek.php?id=1800>

DANIŁOWSKA, A. European union support for afforestation in Poland – performance and results. *Annals of the Polish Association of Agricultural and Agribusiness Economists* [online]. 2019, XXI(4), 85-95 [cit. 2022-03-21]. ISSN 2657-781X. Dostupné z: doi:10.5604/01.3001.0013.5485

DU BREIL DE PONTBRIAND, L. European experiences with regulation 2080/92 and the new afforestation policy under Agenda 2000. In: Weber, N. (Ed.),

Proceedings of the NEWFOR – New Forests for Europe: Afforestation at the Turn of the Century, European Forest Institute, Joensuu, 2000. pp. 23–50. Dostupné z: https://efi.int/sites/default/files/files/publication-bank/2018/proc35_net.pdf

EUROPEAN COMMISSION. Factsheet on 2014-2022 national framework for rural development in Spain. *Ec.europa.eu* [online]. 2021. Dostupné z: https://www.google.com/url?esrc=s&q=&rct=j&sa=U&url=https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/rdp-factsheet-spain-national-framework_en.pdf&ved=2ahUKEwjQpb_719n2AhVMTDABHXXKQBUgQFnoECAEQAg&usg=AOvVaw3t4OnbXnIUNBiwMeT1IYsf

EUROPEAN COMMISSION, Directorate-General for Agriculture and Rural Development. *Evaluation study of the forestry measures under rural development : case studies*. Publications Office, 2018. Dostupné z: <https://data.europa.eu/doi/10.2762/28385>

EUROPEAN COMMISSION, Directorate-General for Agriculture and Rural Development. *Evaluation study of the forestry measures under rural development : final report annexes*. Publications Office, 2018. Dostupné z: <https://data.europa.eu/doi/10.2762/44112>

EUROPEAN COMMISSION. Directorate-General for Agriculture and Rural Development. *Evaluation study of the forestry measures under rural development : final report*. Publications Office, 2018. Dostupné z: <https://data.europa.eu/doi/10.2762/06029>

FANTA, J. Lesy a lesnictví ve střední Evropě: V. Evropská lesnická strategie. *Živa* [online]. 2007, (5) [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: <https://ziva.avcr.cz/files/ziva/pdf/lesy-a-lesnictvi-ve-stredni-evrope-v-evropska-lesn.pdf>

FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2.

FLIES, R. Forestry Strategy for Europe. In: BAINES, Ch. *Forest Research Crossing Borders: EFI Proceedings No. 50*. Finsko: European Forest Institute, 2004, s. 19-27. ISBN 952-5453-03-0. ISSN 14587-0610.

FRANTÍK, D. Příměstské lesy hlavního města Prahy. *Lesnická práce* [online]. 2008, 87(8) [cit. 2021-01-19]. Dostupné z: <http://www.lesprace.cz/casopis-lesnicka-prace-archiv/rocnik-87-2008/lesnicka-prace-c-8-08/primestske-lesy-hlavniho-mesta-prahy>

HORÁK, K. 1963. *Historický průzkum lesů LHC Opočno*. Ústav pro hospodářskou úpravu lesů ve Zvoleni, pobočka Žďár nad Sázavou: 323 s.

CHRISTOPOULOU, O., MINETOS, D. Afforestation of rural land in greece: a multinomial logistic regression analysis of driving factors. *International Journal of Sustainable Development and Planning* [online]. 2009, 4(3), s. 238-257 [cit. 2022-03-05]. ISSN 1743-7601. Dostupné z: doi:10.2495/SDP-V4-N3-238-257

KALISZEWSKI, A., MŁYNARSKI, W., GOŁOS, P. Prospects for agricultural lands afforestation in Poland until 2020. *Folia Forestalia Polonica* [online]. 2016, 58(3), 163-169 [cit. 2022-01-20]. ISSN 0071-6677. Dostupné z: doi:10.1515/ffp-2016-0018

KELLER, T. Destruction of the Ecosystem. 1914-1980: *International Encyclopedia of the First World War* [online]. Berlin, 2014 [cit. 2021-01-19]. Dostupné z: https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/destruction_of_the_ecosystem/2014-10-08

KLEPACKA, M., A. Agricultural land afforestation implemented under the Rural development programme in Poland between 2007-2013 and 2014-2020. In: *Annals of the Polish Association of Agricultural and Agribusiness Economists* [online]. Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej Państwowy Instytut Badawczy, 2020, 2018-06-04, s. 137-148 [cit. 2022-03-21]. ISBN 9788376587431. ISSN 2657-781X. Dostupné z: <https://agro.icm.edu.pl/agro/element/bwmeta1.element.agro-acdea9fe-af61-4249-a06d-4a4d997bc58d/c/137.pdf>

Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU. Eagri.cz [online]. MZe, 2004 [cit. 2021-012-31].

Dostupné z:

https://eagri.cz/public/web/file/26240/Koncepce_agrar_politiky_CR_pro_obdobi_p_o_vstupu_do_EU.pdf

KRCMAROVA, J., KALA, L., BRENDZOVÁ, A., CHABADA, T. *Building Agroforestry Policy Bottom-Up : Knowledge of Czech Farmers on Trees in Farmland*. Land. Basel: MDPI, 2021, roč. 10, č. 3, s. 1-18. ISSN 2073-445X. doi:10.3390/land10030278.

KULHAVÝ, Z., ČMELÍK, M., TLAPÁKOVÁ, L., PELÍŠEK, I., ŠVIHLA, V. *Zalesňování v minulosti odvodněných zemědělských pozemků: metodika* [online]. Pardubice: Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, 2014. ISBN 978-80-87361-38-2

KUROWSKA, K., KRYSZK, H., MARKS-BIELSKA, R., KIETLIŃSKA, E. Spatial analysis of afforestation in Poland under rural development programme 2007-2013. In: *Annual 20th International Scientific Conference Proceedings "Research for Rural Development" Jelgava, Latvia, 21-23 May 2014. Volume 2*. [online]. Jelgava, Latvia: Latvia University of Agriculture, 2014 [cit. 2022-03-21]. Dostupné z: http://www2.llu.lv/.../20th_volume2.pdf

LAURSEN, L. Spain replants after centuries of deforestation. *DW.Made for Minds: Environment* [online]. 2013 [cit. 2022-01-22]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/spain-replants-after-centuries-of-deforestation/a-16774319>

MAREY-PÉREZ, M.F., RODRÍGUEZVICENTE, V. Forest transition in Northern Spain: Local responses on large-scale - programmes of field-afforestation. *Land Use*

Policy [online]. 2009, 26(1), 139-156 [cit. 2022-03-23]. ISSN 02648377. Dostupné z: doi:10.1016/j.landusepol.2008.02.004

MASSOT, A. *Financování společné zemědělské politiky*. Fakta a čísla o Evropské unii - 2021 [online]. 2021 [cit. 2021-11-01].
Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/cs/FTU_3.2.2.pdf

MASSOT, A. *Nástroje SZP a jejich reformy*. Fakta a čísla o Evropské unii - 2021 [online]. 2021 [cit. 2021-11-01].
Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/107/nastroje-szp-a-jejich-reformy>

MATĚJÍČEK, J. Lesnická strategie EU. *Lesnická práce* [online]. 2003, 82(11) [cit. 2021-02-18]. Dostupné z: <http://www.lesprace.cz/casopis-lesnicka-prace-archiv/rocnik-82-2003/lesnicka-prace-c-11-03/lesnicka-strategie-eu>

MICHALČÁKOVÁ, Anna. *Společná zemědělská politika po roce 2020 - trendy a perspektivy* [online]. New Direction - the foundation for european reform, 2017 [cit. 2021-01-21]. Dostupné z: http://zahradil.cz/wordpress/wpcontent/uploads/2014/11/2017_ND_studie_CAP.pdf

Millennium Ecosystem Assessment, 2005. *Ecosystems and Human Well-being: Synthesis*. Island Press, Washington, DC. ISBN 1-59726-040-1. Dostupné z: <https://www.millenniumassessment.org/documents/document.356.aspx.pdf>

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Národní strategický plán rozvoje venkova na období 2007 - 2013* [online]. Praha: MZe, 2010 [cit. 2021-12-29]. Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/103157/nsp_cr_2010.pdf

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Návrh Strategického plánu SZP odeslaný k připomínkám EK* [online]. Praha: MZe, 2022 [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/dotace/szp-pro-obdobi-2021-2027/zakladni-informace/navrh-strategickeho-planu-szp-odeslany-k.html>

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Operační program Zemědělství: programový dokument. EAGRI* [online]. 2004a [cit. 2021-02-17]. Dostupné z: agri.cz/public/web/mze/dotace/dobihajici-a-ukoncene-dotace/operacni-program-zemedelstvi-2004-2006/programove-a-jine-dokumenty/op-zemedelstvi.html

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Program rozvoje venkova na období 2007-2013* [online]. Praha: MZe, 2007 [cit. 2021-12-29]. Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/26868/PRV_oficiln_schvlen.pdf

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Výroční zpráva o implementaci Programu rozvoje venkova ČR 2007 – 2013 za rok 2008*. Ministerstvo zemědělství ČR, 2009. 91 str. Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/816/Vron_zprva_PRV_2007_text_CZ_web.pdf

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Program rozvoje venkova 2014 - 2020* [online]. Praha: MZe, 2015 [cit. 2021-12-29]. Dostupné z:

<https://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014/zakladni-informace/programove-dokumenty/evropska-komise-svym-provadecim.html>

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Situační a výhledová zpráva Půda 2021* [online]. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2021 [cit. 2022-03-27]. ISBN 978-80-7434-598-2. Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/697802/Puda_2021_Web.pdf

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Výroční hodnotící zpráva o programu horizontální plán rozvoje venkova ČR za rok 2004* [online]. MZe, 2005 [cit. 2021-02-17]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/dobihajici-a-ukoncene-dotace/horizontalni-plan-rozvoje-venkova-hrdp/hodnoceni-a-monitoring/>

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Závěrečná zpráva o programu SAPARD v České republice* [online]. MZe, 2009 [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/dotace/dobihajici-a-ukoncene-dotace/sapard/hodnoceni-a-monitoring/zaverecna-zprava.html>

NEUMANN, P.: *Společná zemědělská politika EU: vznik, vývoj a reformy, mezinárodní komparace*. Praha: Oeconomica, 2004. ISBN 80-245-0814-1.

NOŽIČKA, J.: *Přehled vývoje našich lesů: Vývoj českého lesnictví od dob středověku až do vypuknutí První světové války*. [online]. Státní zemědělské nakladatelství, 1957. s 458. Publikováno Internet Archive 2017-02-19 15:11:55 I[cit. 2021-01-19]. Dostupné z: https://archive.org/details/prehled_vyvoje_nasich_lesu/page/n49/mode/2up

OECD Rural Policy Reviews: Spain 2009. *OECD Library* [online]. 2009 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=3s2I5Z7BNqcC&pg=PA165&lpg=PA165&dq=afforestation+in+Spain+from+RDP&source=bl&ots=03Vhgj8kfk&sig=ACfU3U0temIZxRtKyThPrjtEV0Lgo9a7BA&hl=cs&sa=X&ved=2ahUKEwiO9_Co6dn2AhXsmuAKHZN6BksQ6AF6BAGIEAE#v=onepage&q=afforestation&f=false

OECD Environmental Performance Reviews: Spain 2015. *OECD Library* [online]. 2009 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z:

<https://books.google.cz/books?id=CgTkBgAAQBAJ&pg=PA164&lpg=PA164&dq=Afforestation+in+Spain+RDP+2007+-2013&source=bl&ots=RNbZQ8Uksf&sig=ACfU3U26lp427yXQnMY68a6EjHHLvYp0sw&hl=cs&sa=X&ved=2ahUKEwiU5bnD-9n2AhVokIkEHalQANkQ6AF6BAGIEAE#v=onepage&q=forest&f=false>

POLÁKOVÁ, J. *Politika rozvoje venkova v EU*. [Praha]: Česká zemědělská univerzita, [2018]. ISBN 978-80-213-2796-2.

Proposals for the working-out and putting into effect of the common agricultural policy in application of Article 43 of the treaty establishing the European Economic

Community. COM (60) 105 final, 30 June 1960. [EU Commission - COM Document]. [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: <http://aei.pitt.edu/33306/1/A14.pdf>

Rocznik Statystyczny Leśnictwa: Statistical Yearbook of Forestry. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny, 2021. s. 396, ISSN 2657-3199. Dostupné z: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-lesnictwa-2021,13,4.html>

SANTIAGO-FREIJANES, J. J., MOSQUERA-LOSADA, R., PISANELLI, A. et al. *Maps and Indicators of Rural Development Measures*, [online]. 2015 [cit. 2022-03-31]. AGFORWARD (613520).

Společná zemědělská politika: Vznik, vývoj a reformy Společné zemědělské politiky. Ministerstvo zemědělství (eAGRI) [online]. Praha [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/cr-a-evropska-unie/spolecna-zemedelska-politika/>

SULEWSKI, P. Conditions, scope and economic effects of afforestation of marginal soils on farms in poland. *Problems of Agricultural Economics* [online]. 2018, 354(1), 149-169 [cit. 2022-03-09]. ISSN 0044-1600. Dostupné z: doi:10.30858/zer/89620

ŠIŠÁK, L., KOPŘIVA, S., KUPČÁK, V.: *Národní lesnický program: Návrh na úpravu motivační podpory zájmu vlastníků zemědělsky trvale neobdělávaných půd na jejich zalesnění (d4)* [online]. Strnady: Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, 2003 [cit. 2021-02-18].

ŠPULÁK, O., KACÁLEK, D.: Historie zalesňování nelesních půd na území České republiky. *Zprávy lesnického výzkumu*. Strnady: VÚLHM, 2011, (1), 49-57.

TOPKA, J. Zalesňování zemědělských půd a vyhotovení projektu. *Lesnická práce: archiv časopisu Lesnická práce* [online]. 2003, 82(07) [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <https://www.lesprace.cz/casopis-lesnicka-prace-archiv/rocnik-82-2003/lesnicka-prace-c-07-03/zalesnovani-zemedelskych-pud-a-vyhotoveni-projektu>

The common agricultural policy at a glance: The common agricultural policy supports farmers and ensures Europe's food security. [online]. An official website of the European Union [cit. 2021-12-31]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance>

The Enlargement Process: and the three pre-accession instruments: Phare, ISPA, Sapard [online]. European Commission, Elargement Directorate General: Archive of European Integration, 2002 [cit. 2021-02-17]. Dostupné z: <http://aei.pitt.edu/>

Co-ordination of national forestry policies. Information Memo P-13/64, April 1964. [online]. EU Commission - Press Notice, 1964 [cit. 2021-02-01]. Dostupné z: <http://aei-dev.library.pitt.edu/15320/>

VACEK, S., SIMON, J.: *Zakládání a stabilizace lesních porostů na bývalých zemědělských a degradovaných půdách*. Kostelec nad Černými lesy, Lesnická práce, 2009, ISBN 978-80-87154-27-4

VOPRAVIL, J., PODRÁZSKÝ, V., HOLUBÍK, O., VACEK, S., BEITLEROVÁ, H. VACEK, Z. *Principy zakládání porostů na bývalé zemědělské půdě v rámci ploch vymezených k zalesnění: metodika pro praxi*. Praha: Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, 2017. ISBN 978-80-87361-69-6

Dostupné také z: https://eagri.cz/public/web/file/679947/Met._zalesneni.pdf

VOŠTA, M., *Společná zemědělská politika EU a její aplikace v České republice*. 2010. s. 129. [on-line]. [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: <http://ces.vse.cz/wp-content/vosta.pdf>.

WEBER, N. Afforestation in Europe: Experiences and Future Possibilities. *Carbon Dioxide Mitigation in Forestry and Wood Industry* [online]. Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg, 1998, s. 153-165 [cit. 2021-03-30]. ISBN 978-3-642-08330-3. Dostupné z: doi:10.1007/978-3-662-03608-2_9

WOKOUN, R. *Strukturální fondy a obce I*. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-735-7138-2.

Zalesiane i tworzone terenów zalesionych: w ramach Programu rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014-2020. Urzędy centralne [online]. 2015 [cit. 2022-03-09]. Dostupné z: <https://www.gov.pl/web/arimr/program-rozwoju-obszarow-wiejskich-lata-2014---2020>

ZANCHI, G., THIEL, D., GREEN, T., LINDNER, M. *Afforestation in Europe. Impact of Environmental Agreements on the Common Agricultural Policy*, 2007. European Forest Institute, Joensuu, Finsko, 2007. Dostupné z: http://minisites.ieep.eu/assets/298/wp4_nd_afforestation_in_europe.pdf

Závěrečná zpráva o programu SAPARD v České republice [online]. SZIF, 2009 [cit. 2021-02-22].

Dostupné z:

https://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fsapard%2F1153463800000%2F1153464009687.pdf

ZIELIŃSKI, M. Afforestation of agricultural land financed from the RDP 2014-2020. In: *The Common Agricultural Policy of the European Union – the present and the future EU Member States point of view* [online]. Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej Państwowy Instytut Badawczy, 2018, 2018-06-04, s. 224-234 [cit. 2022-03-21]. ISBN 9788376587431. Dostupné z: doi:10.30858/pw/9788376587431.17

Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky: Výroční zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky v roce 2020 v knižní podobě. Praha: Ministerstvo zemědělství v nakladatelství Lesnická práce, 2021. s 128. ISBN 978-80-7434-625-5.

Webové stránky:

EURACTIV: *Reformy společné zemědělské politiky*. [on-line]. 1999.[cit. 2020-02-07]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/zemedelstvi0/link-dossier/reformy-spolen-zemdlsk-politiky>

EUROPA.EU: *Smlouvy EU*. [on-line]. [cit. 20. 3. 2020]. Dostupné z: http://europa.eu/eu-law/treaties/index_cs.htm.

EUROSKOP: *Zemědělství a rybolov v letech 2004 – 2009*. [on-line]. 2009.[cit. 2020-02-07]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8686/13180/clanek/special-zemedelstvi-a-rybolov-v-letech-2004-2009>

EKatalog BPEJ: Aplikace byla vyvinuta pro potřeby Ministerstva zemědělství České republiky. [online]. Praha: Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v.v.i, 2019 [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <https://bpej.vumop.cz/>

O aplikaci Registr půdy [online]. MZe, 2004b [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/farmer/LPIS/>

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich. Urzędy centralne [online].2015 [cit. 2022-03-09]. Dostupné z: <https://www.gov.pl/web/arimr/program-rozwoju-obszarow-wiejskich-lata-2014-2020>

Rozvoj venkova. *Oficiální internetová stránka Evropské unie* [online]. 2022 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/rural-development_cs

Rządowego Centrum Legislacji. *Rozporządzenie ministra rolnictwa i rozwoju WSI: mieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na zalesianie i tworzenie terenówzalesionych” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020* [online]. 2021 [cit. 2022-04-09]. Dostupné z: <https://legislacja.gov.pl/projekt/12342351/katalog/12756272#12756272>

SAWA, L. Polish Forests. *Lasy Państwowe* [online]. 2015 [cit. 2022-01-20]. Dostupné z: <https://rytel.torun.lasy.gov.pl/en/polskie-lasy#.YemoqHqZNaR>

SZIF. *Státní zemědělský intervenční fond*. 2013 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: https://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fnepub%2F1554801063020%2F1554801197759.pdf

World-development-indicators [online]. The World Bank Group, 2022 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>

Legislativní dokumenty:

Nářízení Rady (EHS) č. 1610/89 ze dne 29. května 1989, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (EHS) č. 4256/88 ohledně opatření pro rozvoj a využití lesů

ve venkovských oblastech Společenství. In: Úřední věstník Evropských společenství. L65, 15.6.1989

Nařízení Rady (EHS) č. 860/90 ze dne 29. března 1990 o zlepšení podmínek zpracování a uvádění lesnických produktů na trh. In: Úřední věstník Evropských společenství. L 91, 6.4.1990

Nařízení Rady (ES) Č 1698/2005 ze dne 20. září 2005 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV). In: Úřední věstník Evropské unie. L 277/1. 20.10. 2005, s. 40

Zvláštní zpráva č. 9/2004 o lesnických opatřeních v rámci politiky rozvoje venkova spolu s odpověďmi Komise. In: Úřední věstník Evropské unie. 2004, ročník 48, C67. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52004SA0009>

Nařízení Rady (ES) č. 1290/2005 ze dne 21. června 2005 o financování společné zemědělské politiky. In: Úřední věstník Evropské unie, 2005, L 209/1.

Nařízení Rady (EHS) č. 2080/92 ze dne 30. června 1992, kterým se zavádí režim podpor Společenství na lesnická opatření v zemědělství. In: Úřední věstník Evropských společenství. 1992, L 215, 30. 7. 1992, s. 96.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1305/2013 ze dne 17. prosince 2013 o podpoře pro rozvoj venkova z evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV) a o zrušení nařízení rady (ES) č. 1698/2005. In: Úřední věstník Evropské unie. 2013, L 347/487, 20.12.2013, s. 62

Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1305/2013 ze dne 17. prosince 2013 o financování, řízení a sledování společné zemědělské politiky a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 352/78, (ES) č. 165/94, (ES) č. 2799/98, (ES) č. 814/2000, (ES) č. 1290/2005 a (ES) č. 485/2008 In: Úřední věstník Evropské unie. 2013, L 347/549, 20.12.2013, s. 59

Nařízení Rady (EU, Euratom) č. 1311/2013 ze dne 2. prosince 2013, kterým se stanoví víceletý finanční rámec na období 2014–2020. In: Úřední věstník Evropské unie, 2013, L 347/884, 20. 12. 2013, s. 8

Nařízení Rady (EU, Euratom) 2020/2093 ze dne 17. prosince 2020, kterým se stanoví víceletý finanční rámec na období 2021–2027. In: Úřední věstník Evropské unie, 2020, L 433 I/11. 22. 12. 2020, s. 12

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/2115 ze dne 2. prosince 2021, kterým se stanoví pravidla podpory pro strategické plány, jež mají být vypracovány členskými státy v rámci společné zemědělské politiky (strategické plány SZP) a financovány Evropským zemědělským záručním fondem (EZZF) a Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova (EZFRV), a kterým se zrušují nařízení (EU) č. 1305/2013 a (EU) č. 1307/2013. In: Úřední věstník Evropské unie, 2021, L 435/1, 6. 12. 2021, s. 186

Nariadení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/2116 ze dne 2. prosince 2021 o financování, řízení a monitorování společné zemědělské politiky a zrušení nařízení (EU) č. 1306/2013. . In: Úřední věstník Evropské unie, 2021, L 435/187, 6. 12. 2021, s. 75

Česko. Vláda. *Nariadení vlády č. 308/2004 Sb., o stanovení některých podmínek pro poskytování dotaci na zalesňování zemědělské půdy a na založení porostů rychle rostoucích dřevin na zemědělské půdě určených pro energetické využití.* 2004, In Sbírka zákonů České republiky. 2004, částka 102/2004. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-308>

Česko. Vláda. *Nariadení vlády č. 239/2007 Sb., o stanovení podmínek pro poskytování dotaci na zalesňování zemědělské půdy.* In Sbírka zákonů České republiky. 2007, částka 79/2007. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2007-239>.

Česko. Vláda. *Nariadení vlády č. 185/2015 Sb. Nariadení vlády o podmínkách poskytování dotací v rámci opatření zalesňování zemědělské půdy a o změně některých souvisejících nařízení vlády.* In Sbírka zákonů České republiky. 2015, částka 76/2015. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2015-185>

Česko. Vláda. *Usnesení vlády č. 535 ze dne 9. července 2014 k finančním tokům Společné zemědělské politiky a Společné rybářské politiky v České republice pro programové období let 2014 až 2020 a jejich institucionálnímu zabezpečení.*

Česko. Ministerstvo zemědělství. *Vyhláška č. 139/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o přenosu semen a sazenic lesních dřevin, o evidenci o původu reprodukčního materiálu a podrobnosti o obnově lesních porostů a o zalesňování pozemků prohlášených za pozemky určené k plnění funkcí lesa.* In Sbírka zákonů České republiky. 2004, částka 46/2004. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-139>

Česko. Vláda. *Zákon č. 53/1966 o ochraně zemědělského půdního fondu.* Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1966-53>

Sdělení EK

Communication from the Commission. *On a forestry strategy for the european union*, COM(1998) 649 final, Brussels, 18.11.1998. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51998DC0649&from=EN>

Communication from the Commission. *On an EU Forest Action Plan*, COM(2006) 302 final, Brussels, 15.6.2006. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0302:FIN:EN:PDF>

Communication from the Commission. *Sustainable Carbon Cycles*, COM(2021) 800 final, Brussels, 15. 2. 2021. Dostupné z: https://www.ey.com/en_pl/law/communication-on-sustainable-carbon-cycles

Communication from the Commission. *The European Green Deal*, COM(2019) 640 final, Brussels, 11. 12. 2019. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>

Communication from the Commission. *A Farm to Fork Strategy*, COM(2020) 381 final, Brussels, 20.5.2020. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0381>

Communication from the Commission. *EU Biodiversity Strategy for 2030. Bringing nature back into our lives*, COM(2020) 380 final, Brussels, 20. 5. 2020.

Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:a3c806a6-9ab3-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF

Sdělení Evropské komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. *Nová Lesní strategie EU do roku 2030*. COM(2021) 572 final. Brusel. 16. 7. 2021, s. 29

Sdělení Evropské komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů „*Fit for 55*“: *plnění klimatického cíle EU pro rok 2030 na cestě ke klimatické neutralitě*, COM(2021) 550 final.

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů s názvem „*Rozpočet pro Evropu 2020, část II*“, COM(2011) 500/II final. 2011. Politické informační listy.